

**ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ
ΣΧΟΛΗ ΚΟΙΝΩΝΙΚΩΝ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ
ΤΜΗΜΑ ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑΣ**

ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ ΜΕΤΑΠΤΥΧΙΑΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ «ΚΟΙΝΩΝΙΟΛΟΓΙΑ»

ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗ ΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΔΙΚΕΥΣΗΣ

ΘΕΜΑ: «Εθελοντισμός και Μκο: Προσφορά ή Εργασία;»
Η Περίπτωση των ΜΚΟ στην Αθήνα στην Εποχή της
Οικονομικής Κρίσης.

ΦΟΙΤΗΤΡΙΑ: **ΑΔΑΜΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ** (Α.Μ.91)

ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ ΚΑΘΗΓΗΤΡΙΑ: **ΚΟΥΣΗ ΜΑΡΙΑ**

ΜΕΛΗ ΣΥΜΒΟΥΛΕΥΤΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ:

ΣΕΡΝΤΕΔΑΚΙΣ ΝΙΚΟΣ

ΖΑΜΠΑΡΛΟΥΚΟΥ ΣΤΕΛΛΑ

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΕΘΝΙΚΗΣ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΚΑΙ ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ
ΕΙΔΙΚΗ ΥΠΗΡΕΣΙΑ ΔΙΑΧΕΙΡΙΣΗΣ ΕΠΕΑΕΚ

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΕΝΩΣΗ
ΣΥΓΧΡΗΜΑΤΟΔΟΤΗΣΗ
ΕΥΡΩΠΑΪΚΟ ΚΟΙΝΩΝΙΚΟ ΤΑΜΕΙΟ

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΣΤΗΝ ΚΟΡΥΦΗ
Επιχειρησιακό Πρόγραμμα
Εκπαίδευσης και Αρχικής
Επαγγελματικής Κατάρτισης

Ρέθυμνο, Ιούλιος 2014

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ

Αρχικά θέλω να ευχαριστήσω από καρδιάς την επιβλέπουσα Καθηγήτρια κυρία Κούση Μαρία για την πολύτιμη καθοδήγηση και την εποικοδομητική κριτική της καθ' όλη τη διάρκεια εκπόνησης της Μεταπτυχιακής μου Διατριβής. Οι παρατηρήσεις, ο σχολιασμός και οι παρεμβάσεις της ήταν ιδιαίτερα ουσιώδεις και με διευκόλυναν στην πορεία υλοποίησης της εργασίας μου. Η συνεργασία μου μαζί της ήταν άψογη και ιδιαίτερος παραγωγική. Ακόμη, θα ήθελα να ευχαριστήσω την καθηγήτρια κυρία Ζαμπαρλούκου Στέλλα και τον καθηγητή κύριο Σερντεδάκι Νίκο, μέλη της τριμελούς επιτροπής για την υποστήριξη της διατριβής αυτής και ιδιαίτερος τον τελευταίο για τη συμβολή του στη μελέτη των κοινωνικών κινημάτων καθώς και την καθηγήτρια κυρία Παπαγεωργίου Παναγιώτα η οποία με στήριξε ηθικά και ψυχολογικά σε μια σημαντική καμπή των μεταπτυχιακών μου σπουδών. Επίσης θα ήθελα να αναφερθώ στους/τις εθελοντές/εθελόντριες καθώς και το διοικητικό προσωπικό των ΜΚΟ για την ευγενική παραχώρηση των συνεντεύξεων και τον πολύτιμο για αυτούς χρόνο καθώς και τους υπευθύνους των ΜΚΟ που μου επέτρεψαν την περιπλάνηση στους χώρους των οργανώσεων και πεδίων έρευνάς μου (Σώμα Εθελοντών Διασωστών Τρίπολης, ΜΚΟ Αποστολή, περίπτερο Έκθεσης HELEXPO Μαρούσι, Αθήνα, 23-24 Δεκεμβρίου 2013, Χαμόγελο του Παιδιού Μαρούσι, Αθήνα, 24 Δεκεμβρίου 2014). Τέλος ευχαριστώ τους γονείς μου χάρι στους κόπους και τις θυσίες των οποίων προχώρησα στις σπουδές μου, την αδελφή και το σύζυγό μου για την πολύτιμη ηθική και πρακτική στήριξή τους, τη νεογέννητη κόρη μου, η γέννηση της οποίας ήταν πηγή έμπνευσης για την ολοκλήρωση της ερευνητικής μου εργασίας καθώς και τους αγαπημένους φίλους Νίκο, Βαγγελιώ, Τάσο, Άννα και Λιόπη για τις μακρές συζητήσεις και την πολύτιμη συμπαράσταση και φιλοξενία στην Κρήτη.

Θα ήθελα να με συγχωρέσετε για τυχόν λάθη ή παραλήψεις τα οποία σας διαβεβαιώ δεν έγιναν εσκεμμένα καθώς και για το λεπτομερή ή λογοτεχνικό και «δασκαλίστικο» συχνά μου λόγο γιατί είναι αποτέλεσμα των άλλων μου σπουδών...δεν είμαι κοινωνιολόγος, φιλοδόξησα να γίνω...ούτε όμως «είδα φώς και μπήκα». Εγώ σήμερα μάλιστα θα έλεγα πως «μπήκα και είδα φώς» γιατί πήρα το πρώτο μου πτυχίο παιδί ακόμα όταν απέφευγα τις δυσκολίες ενώ αυτό εδώ το επεδίωξα για να χαρώ τα εμπόδια και να επιβεβαιώσω τον ενήλικο επαναστατικό εαυτό μου! Παράξενοι είμαστε οι άνθρωποι!

Στους δυνατούς,

στο Κατερινάκι.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Κατά τη διάρκεια των τελευταίων δεκαετιών έχει σημειωθεί έντονο ενδιαφέρον σε εθνικό και διεθνές επίπεδο σχετικά με τον εθελοντισμό με πολλές μελέτες να ερευνούν διαφορετικές πτυχές εθελοντικών δραστηριοτήτων, να ορίζουν χαρακτηριστικά, κίνητρα και διαπολιτισμικές διαφορές των εθελοντών και να διαχωρίζουν τον εθελοντισμό από τη μισθωτή ή την υποχρεωτική εργασία. Ο εθελοντισμός στο κοινωνικό πλαίσιο στο οποίο εκδηλώνεται απολαμβάνει στις μέρες μας πολιτική, κοινωνική και πολιτιστική αναγνώριση συγκριτικά με το παρελθόν και συχνά παίρνει τη μορφή εθελοντικών δράσεων με καταστατικό, στόχους και πεδία δραστηριοποίησης συγκεκριμένα οι οποίες αναγνωρίζονται από την πολιτεία ως επίσημοι φιλανθρωπικοί φορείς και σε ορισμένες μάλιστα περιπτώσεις λαμβάνουν κρατική οικονομική στήριξη.

Η έρευνα αυτή στόχευσε στην εξέταση των οργανωμένων μορφών εθελοντικής εργασίας που συχνά προβληματίζουν ως προς τα κίνητρά και τις συνεργασίες τους και ασχολήθηκε με τον επίσημο εθελοντισμό όπως αυτός εκδηλώνεται στην Αθήνα της οικονομικής κρίσης, τον τρόπο που εκτιμάται με αριθμούς η εθελοντική εργασία, τους χορηγούς και τους σχεδιαστές εθελοντικών προγραμμάτων και τις μη κυβερνητικές οργανώσεις, με τη μορφή ιδρύματος, αστικής / μη κερδοσκοπικής εταιρείας, σωματείου ή συλλόγου μέσα από το πρίσμα των προσωπικών αφηγήσεων των ίδιων των εθελοντών, του προσωπικού και της προσωπικής εμπειρίας του ερευνητή καθώς και αποσπασμάτων ηλεκτρονικών αρχείων εφημερίδων που μαρτυρούν την άνθηση της εθελοντικής εργασίας στην Ελλάδα του μνημονίου.

Χρησιμοποιώντας αναφορές του τύπου, συνεντεύξεις βάθους από ενεργούς και μη εθελοντές και προσωπικό σε ΜΚΟ και υλικό από ηλεκτρονικές σελίδες οργανώσεων ερευνήθηκαν ζητήματα εθελοντισμού, εθελοντικής εργασίας και κοινωνικού κράτους σε μια εποχή ραγδαίων αλλαγών σε τομείς της κοινωνικής ζωής με τις οποίες ταυτίζεται η εμφάνιση κοινωνικών προβλημάτων.

Λέξεις-κλειδιά: *εθελοντισμός, εθελοντής, πολίτης, τριτογενής τομέας, κοινωνικά κινήματα, ΜΚΟ.*

ABSTRACT

During the last decades there has been intense interest both in national and international level on volunteering as many studies have been investigating different aspects of voluntary activities so as to define characteristics and motivations of volunteers along with their intercultural differences and distinguish volunteering from employment or compulsory labor . Volunteering in the social context in which it occurs nowadays enjoys political, social and cultural recognition compared to the past and often takes the form of formally organized voluntary actions with specific objectives and fields of action which are recognized by the state as official charitable bodies and in some even cases receive governmental financial support.

This research aimed to examine those forms of organized voluntary work which often raise questions regarding to the motives and affiliations and dealt with the official volunteering as it still occurs in Athens during the economic crisis, and especially how volunteering is estimated in numbers, sponsors and designers of voluntary programs and non-governmental organizations, in the form of institutions, urban / non-profit organizations, associations or clubs through the personal narratives of volunteers themselves, the staff and the personal experience of the researcher as well as extracts of the electronic files of newspapers that testify to the flourishing of voluntary work in Greece's memorandum.

Using press reports, in-depth interviews of active and non-active volunteers and staff in NGOs and material from the web, issues related to voluntary organizations, voluntary work and the welfare state were investigated in an era of rapid changes in the fields of social life which coincide with the emergence of social problems.

Keywords: volunteering, volunteer, citizen, third sector, social movements and NGOs.

Πίνακας περιεχομένων

ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ	1
ΠΕΡΙΛΗΨΗ	3
ABSTRACT	4
ΚΕΦΑΛΑΙΟ1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ.....	6
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ.....	9
2.1 Η Έννοια του Εθελοντισμού	9
2.2 Εθελοντής ή Πολίτης; Χαρακτηριστικά Εθελοντών.....	12
2.3 Η Αξία της Εθελοντικής Εργασίας και ο Τριτογενής Τομέας	14
2.4 Εθελοντική Δράση και Κοινωνικά Κινήματα	16
2.5 Η Έννοια της Κοινωνίας των Πολιτών	18
2.6 Οι Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις και η Λειτουργία τους.....	21
2.7 Η Οικονομική Κρίση και οι Ελληνικές ΜΚΟ.....	24
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΈΡΕΥΝΑΣ.....	28
3.1 Ημιδομημένες Συνεντεύξεις.....	28
3.2 Ανάλυση Περιεχομένου: οι Δράσεις των ΜΚΟ.....	32
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΔΟΜΕΝΩΝ	34
4.1 Οι Δράσεις των ΜΚΟ	34
4.2 Ανάλυση Συνεντεύξεων	49
4.2.1 Τα πεδία έρευνας.....	49
4.2.2 Θεματική Ανάλυση Συνεντεύξεων.....	52
4.3 Ανάλυση Ιστολογίων και Ιστοσελίδων	74
ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ	77
ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ	84
Α. ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ	84
Β. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΗΜΙ-ΔΟΜΗΜΕΝΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΣΕ ΕΘΕΛΟΝΤΗ.....	85
Γ. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΗΜΙ-ΔΟΜΗΜΕΝΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΣΕ ΜΕΛΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΜΚΟ	86
Δ. ΔΕΙΓΜΑ ΔΕΛΤΙΟΥ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΆΡΘΡΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ.....	88
ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ	96

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1: ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η έννοια του εθελοντισμού είναι πολύ διαδεδομένη στις μέρες μας και η Διπλωματική Εργασία εστιάζει σε ένα θέμα που αγγίζει όλους τους πολίτες ανεξαρτήτως τάξης και ενισχύει την κοινωνική συνύπαρξη και την ενεργό συμμετοχή στην κοινωνική ζωή. Η αξία του είναι δεδομένη. Συγκεκριμένα για τη χώρα μας στην οποία φέτος συμπληρώνονται τέσσερα χρόνια από τις 23 Απριλίου του 2010 όταν ο πρώην πρωθυπουργός Γιώργος Παπανδρέου ανακοίνωσε από το ακριτικό Καστελόριζο ότι έδωσε την εντολή στον υπουργό Οικονομικών να μεταβίη στην Ουάσιγκτον για επαφές με την ηγεσία του ΔΝΤ και τα στελέχη της ΕΕ και να καταθέσει επίσημο αίτημα προσφυγής της Ελλάδος στο μηχανισμό στήριξης. Στην Ελλάδα που ήδη έχει διανύσει πέντε περίπου συνεχόμενα έτη οικονομικής ύφεσης και επιδείνωσης της κοινωνικής και οικονομικής και κατ'επέκταση ψυχολογικής κατάστασης των πολιτών, καταγράφονται οργανωμένες και μη προσπάθειες ατόμων, ομάδων, συλλόγων και εταιρειών για στήριξη συμπολιτών μας που χρήζουν βοήθειας και πρωτοβουλίες αλληλεγγύης πρωτότυπες όχι όμως πρωτόγνωρες για τη χώρα μας, οι άνθρωποι της οποίας χαρακτηρίζονται από αίσθημα προσφοράς και φιλανθρωπίας ακόμη και σε καταστάσεις που και οι ίδιοι μειονεκτούν. Αξίζει να σημειωθεί πως στην Ελλάδα του μνημονίου, όπως και στην Ελλάδα των Ολυμπιακών Αγώνων του 2004, του σεισμού στην Αθήνα το 1999 και οποιασδήποτε κατάστασης κρίσης, ανθεί η εθελοντική εργασία και η κοινωνική προσφορά παίρνοντας στην καθημερινότητα των Ελλήνων τη μορφή του κοινωνικού ιατρού και φαρμακείου, του κοινωνικού παντοπωλείου, του κοινωνικού φροντιστηρίου, της κοινωνικής κουζίνας, της δραστηριοποίησης ενοριτών για τη συνδρομή οικογενειών σε δυσχέρια αλλά και αυθόρμητων κινημάτων συμπολιτών όπως δικτύων ανταλλαγής ή συλλογικών κουζίνων μετά από ιδιωτική πρωτοβουλία π.χ Ο Άλλος Άνθρωπος.

Σκοπός της έρευνας είναι να μελετήσει τα χαρακτηριστικά του εθελοντή και την τυχόν διαφοροποίηση του από τον πολίτη, τους παράγοντες ατομικής συμμετοχής σε εθελοντικές οργανώσεις και τη σύγκριση των τελευταίων με τα κοινωνικά κινήματα. Επιμέρους αναζητήσεις της έρευνας αυτής είναι να διασαφηνίσει τη στάση της πολιτείας απέναντι στον εθελοντισμό και τη συνέπεια του κράτους ως προς τις υποχρεώσεις του απέναντι στους πολίτες εξετάζοντας παράλληλα ένα δείγμα ΜΚΟ που δραστηριοποιήθηκαν και εξακολουθούν να δραστηριοποιούνται στην πρωτεύουσα κατά την περίοδο 2009-2013 και συνδέονται συγκεκριμένα με την προστασία κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων απαντώντας στα ακόλουθα ερωτήματα:

1. δρουν πάντα ανεξάρτητα ή έχουν κρατικούς συχνά πόρους;
2. εντάσσονται στον κρατικό μηχανισμό και τον καταμερισμό εργασίας;

3. εξυπηρετούν παράλληλα με την ανάπτυξη της κοινότητας και την παροχή βασικών κοινωνικών υπηρεσιών, κρατικούς σκοπούς απαλλάσσοντας το κοινωνικό κράτος από τον πραγματικό του ρόλο;
4. υπάρχει διαφάνεια σχετικά με τη χρηματοδότησή τους και τις συναλλαγές με ιδιωτικούς και κρατικούς φορείς;

Ως προς τη μεθοδολογία που ακολουθήθηκε χρησιμοποιήθηκαν αναφορές του τύπου, προσωπικές συνεντεύξεις και υλικό από επιτόπια παρατήρηση και ηλεκτρονική περιήγηση στην προσπάθεια να επιβεβαιώσουμε ή όχι τις ακόλουθες υποθέσεις εργασίας:

1. Ο εθελοντής διαφοροποιείται από τον πολίτη ως προς το βαθμό συμμετοχής στα κοινά και την αφιλοκερδή δραστηριοποίηση του προς όφελος του κοινωνικού συνόλου.
2. Τα βασικά κίνητρα των εθελοντών που διαμορφώνουν και το προφίλ τους είναι αλτρουιστικά, θρησκευτικά, προσωπικά καθώς και η αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου που διαθέτουν. Το τελευταίο μας οδηγεί στην υπόθεση πως πιθανόν αναφερόμαστε σε άτομα άνεργα ή σε συνταξιοδότηση, νεαρής ή προχωρημένης ηλικίας, χωρίς οικογενειακές ή άλλες υποχρεώσεις.
3. Η εθελοντική δράση σε αντιπαράθεση με τη συμμετοχή στα κοινωνικά κινήματα διαφοροποιείται όχι τόσο ως προς τα χαρακτηριστικά των ατόμων που συμμετέχουν αλλά ως προς τη δυνατότητα να επιφέρει κοινωνική αλλαγή και ως προς το ρεπερτόριο δράσης.
4. Οι ΜΚΟ δεν δρουν πάντα ανεξάρτητα τόσο από την κρατική όσο και από την ιδιωτική πρωτοβουλία και χρηματοδότηση.
5. Συχνά η δράση των ΜΚΟ επιφορτίζεται με το βάρος της κάλυψης βασικών κοινωνικών αναγκών απαλλάσσοντας συνεπώς το κράτος από τον κοινωνικό του ρόλο.
6. Οι διεθνείς ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται και στην Ελλάδα καθώς και οι ελληνικές ΜΚΟ που καλύπτουν το μεγαλύτερο ποσοστό του επίσημου εθελοντισμού στη χώρα μας διαθέτουν μηχανισμό ελέγχου των χρηματοδοτήσεων και των πεπραγμένων από τους πολίτες-χορηγούς τους και επιτρέπουν πρόσβαση στις συναλλαγές τους γεγονός που τις καθιστά διαφανείς και αξιόπιστες.

Τα ευρήματα της έρευνας θα αναλυθούν και θα ερμηνευθούν με αναφορές στη σχετική επιστημονική βιβλιογραφία.

Η Διπλωματική Εργασία υπόσχεται να συμβάλει στην εξαιρετικά περιορισμένη Ελληνική επιστημονική βιβλιογραφία με νέα στοιχεία και αναλύσεις σχετικά με τις δράσεις κύριων ΜΚΟ κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης στη χώρα.

Στο δεύτερο κεφάλαιο θα γίνει βιβλιογραφική ανασκόπηση των βασικών εννοιών του εθελοντισμού και του εθελοντή στο πέρασμα του χρόνου, σε διαφορετικές χώρες και κοινωνικά

περιβάλλοντα, των κινήτρων και του προφίλ των εθελοντών και της συσχέτισης της εθελοντικής προσφοράς με τα διαφορετικά είδη εργασίας. Επιπλέον θα γίνει αναφορά στα διαφορετικά κυβερνητικά μοντέλα και στην επιρροή που ασκούν στην άνθηση ή μη του εθελοντισμού και στην αξία του εθελοντισμού για την οικονομία, την πολιτεία και τον ίδιο τον εθελοντή. Στο σημείο αυτό κρίθηκε απαραίτητο να αναλυθεί η έννοια του τριτογενούς τομέα με τις τρεις βασικές συνιστώσες του: «την κοινωνία πολιτών», έννοια που θα αναλύσουμε διεξοδικά σε ιδιαίτερη υποενότητα, «τα κοινωνικά κινήματα» και «τον μη-επικερδή τομέα». Παρατίθενται θεωρητικές προσεγγίσεις σχετικές με τα σημεία σύγκλισης των κοινωνικών κινήματων και της εθελοντικής δράσης καθώς και με τα στοιχεία διάκρισής τους, το ρόλο της λειτουργίας των δικτύων και την υιοθέτηση πρακτικών και μέσων της σύγχρονης τεχνολογίας για τη διάχυσή τους. Η τελευταία υποενότητα του κεφαλαίου πραγματεύεται τη διάκριση των ΜΚΟ ανάλογα με τους τομείς στους οποίους δραστηριοποιούνται και περιγράφει τη δομή και τη λειτουργία τους.

Στο τρίτο κεφάλαιο αναλύεται διεξοδικά η μεθοδολογία της έρευνας, ο συνδυασμός μεθόδων και τεχνικών συλλογής δεδομένων, δηλαδή αναφορές του τύπου, προσωπικές συνεντεύξεις και υλικό από επιτόπια παρατήρηση και ηλεκτρονική περιήγηση και τα ερευνητικά εργαλεία που χρησιμοποιήθηκαν.

Στο τέταρτο κεφάλαιο παρατίθεται η ανάλυση των άρθρων των εφημερίδων και των συνεντεύξεων και γίνεται αναφορά στη μελέτη των ιστολογίων (blogs) περί εθελοντισμού και των ιστοσελίδων των ΜΚΟ.

Στο πέμπτο κεφάλαιο ερμηνεύονται τα αποτελέσματα, καταγράφονται τα κυριότερα συμπεράσματα, παρουσιάζονται οι περιορισμοί της εργασίας και παρατίθενται προτάσεις για μελλοντική έρευνα.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΚΗ ΑΝΑΣΚΟΠΗΣΗ

2.1 Η ΈΝΝΟΙΑ ΤΟΥ ΕΘΕΛΟΝΤΙΣΜΟΥ

Η λέξη «εθελοντής» παραπέμπει σε μια ιδανική εικόνα συμμετοχής στην κοινοτική ζωή και κοινωνικής συνεισφοράς η οποία επαναπροσδιορίζεται στην εποχή μας που η πολιτεία αποσύρεται από τα κοινωνικά προγράμματα και τις υπηρεσίες κοινωνικής ωφέλειας. Ο «εθελοντισμός» είναι μια έννοια που τα τελευταία χρόνια γίνεται αντικείμενο προσοχής και συζήτησης σε παγκόσμιο επίπεδο και τυχαίνει αναγνώρισης που σε κοινωνικό, οικογενειακό και προσωπικό επίπεδο δεν συνέβαινε στο παρελθόν καθώς δεν αντιμετωπίζεται πλέον ως απλή αφιέρωση χρόνου, κυρίως ελεύθερου χρόνου, από την πλευρά του εθελοντή αλλά ως τρόπος δόμησης και λειτουργίας της κοινωνίας, ανάθεσης κοινωνικών ευθυνών και βεβαίως ως το βαθμό δέσμευσης και συμμετοχής που αναμένει από τους πολίτες (Anheier and Salamon, 2001:1). Οι Tilly και Tilly (1994:291) διακρίνουν τέσσερις τομείς στην εργασία: τον κόσμο των αγορών εργασίας, τον ανεπίσημο τομέα, την οικιακή εργασία και την εθελοντική εργασία. Ορίζουν την εθελοντική εργασία ως άμισθη εργασία που παρέχεται σε ομάδες στις οποίες ο εργαζόμενος δεν έχει οικογενειακές και φιλικές υποχρεώσεις ή δεσμεύσεις εργασιακές που προέρχονται από συμβόλαιο. Η εθελοντική εργασία, στην επίσημη ή ανεπίσημη μορφή της, σε αντίθεση με τα δυο πρώτα είδη εργασίας δεν μπορεί να εμπορευματοποιηθεί και σε αντίθεση με την οικιακή εργασία αναλαμβάνεται αυθόρμητα (Wilson και Musick, 1997:1). Ως επίσημη ορίζεται η εθελοντική εργασία που προσφέρεται σε φιλανθρωπικές και άλλες οργανώσεις ενώ ως ανεπίσημη αυτή που απευθύνεται άμεσα στα άτομα χωρίς τη διαμεσολάβηση κάποιας εθελοντικής οργάνωσης (GPI Atlantic, 2000:3). Κατά τον παραπάνω ορισμό η εθελοντική δράση είναι η ανθρώπινη προσπάθεια που προσθέτει αξία στα αγαθά και τις υπηρεσίες. Η άποψη αυτή συμφωνεί με νεότερες μελέτες οι οποίες διευρύνουν τον ορισμό παραγωγικές δραστηριότητες ώστε να συμπεριλάβουν τον εργασιακό μόχθο (που συχνά προέρχεται από τις γυναίκες) ο οποίος χαρακτηρίζεται ως μη παραγωγικός επειδή δεν αμείβεται (Herzog et al.1989 στο Wilson και Musick, 1997:1). Η ουσία του εθελοντισμού δεν αποτελεί αλτρουισμό αλλά είναι η συνεισφορά υπηρεσιών, αγαθών ή χρημάτων με στόχο την επίτευξη ενός επιθυμητού στόχου και χωρίς ουσιαστικό εξαναγκασμό ή άμεση αποζημίωση ή αμοιβή (Smith, 1981:23 στο Wilson και Musick, 1997:1). Η θεωρία των Wilson και Musick (1997:2) σχετικά με την εθελοντική εργασία βασίζεται στα βασικά ακόλουθα συμπεράσματα: 1. Η εθελοντική εργασία είναι παραγωγική δραστηριότητα, 2. Σε διαφορετικό βαθμό κάθε φορά η εθελοντική εργασία αφορά συλλογική δράση, η οποία κινητοποιείται από τα κοινωνικά δίκτυα, πόρους ικανούς για να ξεπεράσουν τα άτομα το πρόβλημα του λαθρεπιβάτη. Τα δίκτυα αυτά αποτελούν ένα κοινωνικό κεφάλαιο. 3. Η σχέση εθελοντή-αποδέκτη είναι ηθική. Κινητοποιείται και καθορίζεται από ηθικά κίνητρα (Schervish, 1995:5 στο Wilson και Musick (1997:2)) τα οποία

συμπεραίνουμε από τις ίδιες τις απαντήσεις των εθελοντών όταν ερωτώνται γιατί συμμετέχουν σε εθελοντική δράση. Κατά τον ορισμό του Bourdieu (1986) για το πολιτιστικό κεφάλαιο, στον οποίο δεν συμπεριλαμβάνεται η ηθική πλευρά του πολιτισμού αλλά η αισθητική (επίκτητες ικανότητες όπως η εκτίμηση της τέχνης ή ενός καλού γεύματος και προσωπικές προτιμήσεις που σχετίζονται με ιδέες όπως η ίση αντιμετώπιση και η υπευθυνότητα) η εθελοντική δράση συγκροτεί πολιτιστικό κεφάλαιο καθώς σχετίζεται με εργασιακές δεξιότητες, αποτελεί παραγωγική πηγή και αποτελείται από συμπεριφορές, γνώσεις και προτιμήσεις που ενσωματώνονται σε αντικείμενα και πρακτικές (Wilson και Musick, 1997:3). 4. Οι διαφορετικοί τύποι εθελοντικής εργασίας σχετίζονται μεταξύ τους. Γενικότερα η θεωρία των Wilson και Musick (1997:2-3) για τους παράγοντες που κινητοποιούν τη συμμετοχή σε εθελοντική δράση περιλαμβάνει τρία διαφορετικά είδη κεφαλαίου, ανθρώπινο, κοινωνικό και πολιτιστικό και τα διαφορετικά είδη εθελοντικής δράσης σχετίζονται με κάποιο από αυτά. Η ανάλυσή τους έρχεται να συμπληρώσει τις θεωρίες που περιγράφουν τα κίνητρα που προσφέρουν οι οργανώσεις για την προσέλκυση μελών (Clark and Wilson, 1961). Όπως τα άτομα φέρνουν το ανθρώπινο κεφάλαιο (εργασιακές ικανότητες) στην αγορά εθελοντικής εργασίας, οι οργανώσεις προσφέρουν υλικά κίνητρα σε αντάλλαγμα για τη συνεισφορά τους. Οι εθελοντές χρησιμοποιούν το κοινωνικό τους κεφάλαιο για την ανεύρεση εθελοντικής εργασίας, και ακολούθως οι οργανώσεις προσφέρουν διαπροσωπικές ανταμοιβές (ευκαιρίες κοινωνικής συναναστροφής) για να εξασφαλίσουν τη δέσμευσή τους και τέλος το πολιτιστικό τους κεφάλαιο καθορίζει τη συμμετοχή τους σε εθελοντική δράση και οι οργανώσεις παρέχουν σκόπιμα κίνητρα τα οποία εκφράζουν τις αξίες της οργάνωσης (Wilson και Musick, 1997:2).

Εξετάζοντας την έννοια του εθελοντισμού σε παγκόσμιο επίπεδο διαπιστώνουμε ότι ο θεσμός διαφοροποιείται με το πέρασμα του χρόνου και σε διαφορετικά κοινωνικά και πολιτικά περιβάλλοντα. Σε προηγμένες Ευρωπαϊκές χώρες για παράδειγμα, όπως η Σουηδία και η Γερμανία, μέχρι πρόσφατα ο εθελοντισμός αποτελούσε κατάλοιπο του παρελθόντος και οι εθελοντές αντιμετωπιζόνταν ως Καλοί Σαμαρείτες που θα πρέπει να αντικατασταθούν από επαγγελματίες που θα λειτουργούν πιο ικανά και αποδοτικά (Anheier and Salamon, 2001:1), συσχετίζοντας την εθελοντική δράση με θρησκευτικά και αλτρουιστικά κίνητρα. Σε άλλες χώρες δε, όπως στην Ιαπωνία κατά το σεισμό του 1995, δεν υπήρχε καν η ανάγκη ύπαρξης εθελοντών καθώς η αντιμετώπιση έκτακτων αναγκών ήταν αποκλειστικά ρόλος της κρατικής διοίκησης (Anheier and Salamon, 2001:1). Στις πρώην σοσιαλιστικές χώρες της Κεντρικής και Ανατολικής Ευρώπης και μέχρι τον εκμοντερνισμό του μετά το 1989, ο θεσμός του εθελοντισμού θεωρήθηκε εντελώς απαρχαιωμένος καθώς συσχετίστηκε με την κρατική και κομματική επιρροή στους πολίτες για τη συμμετοχή τους σε κοινές δράσεις (Kuti, 1997). Στις αναπτυσσόμενες χώρες αντιθέτως, όπως η Νιγηρία και η Γκάνα, ο δυτικός εθελοντισμός συνυπάρχει με τις τοπικές κοινωνίες, αγροτικές και αστικές, και παίρνει τη μορφή κοινωνικών

παροχών και διεθνών οργανισμών (Anheier, 1987). Ο εθελοντισμός στο Ισραήλ για παράδειγμα, συνδέεται με την πολιτιστική ταυτότητα και την κοινότητα ως υποκατάστατο του έθνους όπως αυτή διδάσκεται στη μακρόχρονη εμπειρία της Διασποράς και το συλλογικό πνεύμα του Σιωνισμού (Gidron, 1997 στο Anheier & Salamon, 2001, σελ. 5). Στην Αυστραλία και τη Βρετανία αντίστοιχα, αποτελεί έναν τομέα σαφώς διαχωρισμένο από τον επαγγελματικό τομέα, τον κυβερνητικό και τη δημόσια διοίκηση, καθώς πηγάζει στην έννοια του Locke για την αυτοοργάνωση της κοινωνίας πέρα από τους περιορισμούς της πολιτείας (Anheier και Salamon, 2001:5). Η επανεμφάνιση της έννοιας του εθελοντισμού στη δεκαετία το 1990 μπορεί να θεωρηθεί δείκτης μιας επαναδιαπραγματεύσης ανάμεσα στην πολιτεία και την οικονομία όπου οι οικογενειακές και κοινοτικές ευθύνες είναι ενισχυμένες (O'Connor, Orloff and Shaver, 1999 στο Neysmith and Reitsma-Street, 2000:2) και η πολιτεία δεν αποτελεί πλέον εγγυητή των δικαιωμάτων του πολίτη αλλά έναν διαμεσολαβητή, ο οποίος διευκολύνει τις διαπραγματεύσεις ανάμεσα στον τριτογενή- μη κερδοσκοπικό τομέα, την αγορά, τις οικογένειες και την κοινότητα, θεσμοί που θεωρούνται πιθανοί συνεργάτες στην ανάπτυξη και την παροχή υπηρεσιών (Neysmith and Reitsma-Street, 2000:2). Όσον αφορά στην ενίσχυση του εθελοντισμού από τις κυβερνήσεις και τις ΜΚΟ αυτή εκφράζεται με προσπάθειες όπως αυτή της Γερμανίας με την καθιέρωση του Κοινωνικού Έτους Εθελοντή κατά το οποίο οι νέοι μπορούν να συμμετέχουν σε κοινωνικά προγράμματα αποκομίζοντας ταυτόχρονα δεξιότητες και επαγγελματική κατάρτιση (Kistler et al, 1999). Η Τελική Δήλωση της Διάσκεψης Κορυφής των Ηνωμένων Εθνών για την Κοινωνική Ανάπτυξη στην Κοπεγχάγη το 1995 απαιτούσε από τις κυβερνήσεις την υιοθέτηση μέτρων για την προώθηση του εθελοντισμού (United Nations, 1995 στο Anheier & Salamon, 2001, σελ.4). Επιπλέον στην Ευρώπη, όπου παγιωνόταν η ανεργία, θεωρήθηκε αναγκαίος ο επαναπροσδιορισμός των παραδοσιακών μορφών εργασίας και συγγραφείς όπως οι Beck (1999) και Riflkin (1993) πρότειναν την εξίσωση της εθελοντικής εργασίας με την αμειβόμενη. Σύμφωνα με το σύστημα αυτό οι εθελοντές εξοικονομούσαν «κοινωνικά δολάρια» που μπορούσαν να εξασφαλίσουν την οικονομική τους συνεισφορά στο κοινωνικό σύστημα ασφάλισης, την υγεία, την εκπαίδευση καθώς και συνταξιοδοτικά οφέλη. (Anheier & Salamon, 2001, σελ. 4).

Τα Ηνωμένα Έθνη προσφέρουν έναν ευρύ ορισμό του εθελοντισμού ως τη «συνεισφορά των ατόμων σε μη-επικερδή, άμισθη και μη-επαγγελματική δράση για την ευημερία των ατόμων που τα περιβάλλουν και την κοινωνία γενικότερα, ένας ορισμός που είναι ιδιαιτέρως ευρύς και εμπεριέχει τις έννοιες της αμοιβαίας αυτοβοήθειας και πολλούς τρόπους συλλογικής δράσης (United Nations, 1999). Όσον αφορά στις κοινωνικές επιστήμες και ειδικότερα την οικονομική, η εθελοντική εργασία αποτελεί κατά κάποιο τρόπο μια έννοια προβληματική καθώς η αξία της δεν τιμάται εμπορικά. Σύμφωνα με το SNA, το παγκόσμιο μεθοδολογικό σύστημα μέτρησης και αναφοράς οποιασδήποτε οικονομικής δραστηριότητας των Ηνωμένων Εθνών (United

Nations System of National Accounts), η εθελοντική δραστηριότητα δεν αποτελεί εμπορική δραστηριότητα αλλά αντιμετωπίζεται όπως η οικιακή εργασία ή ως δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου (United Nations, 1993). Η αντικειμενική διάκριση που γίνεται ανάμεσα στην εθελοντική εργασία και τη δραστηριότητα ελεύθερου χρόνου βασίζεται στο γεγονός ότι κάποιες δραστηριότητες είναι μη-εμπορεύσιμες για το λόγο ότι είναι αδύνατον για ένα άτομο να εξασφαλίσει αντικαταστάτη στην εργασία αυτή (United Nations, 1993). Κατά τον Archambault (1997) ο εθελοντισμός ορίζεται ως η άμισθη εργασία και ο χρόνος που δαπανάται για της προσφορά υπηρεσίας σε ομάδες ή μη-επικερδείς οργανώσεις, εκτός οικογενειακών, φιλικών και κοινωνικών σχέσεων. Η διάκριση μεταξύ μισθωτής και άμισθης εργασίας είναι ευκολότερη καθώς υπάρχει σαφής διαφοροποίηση της θέσης του εθελοντή από αυτή του εργαζόμενου με ενδιαμέσες θέσεις αυτής την απλήρωτης εργασίας, της εργασίας που αμείβεται με την εκάστοτε τιμή της αγοράς ή και χαμηλότερη. Αυτό το φαινόμενο συχνά παρουσιάζεται σε χώρες με προβλήματα ανεργίας αλλά και σε αναπτυσσόμενες χώρες όπου μεγάλο μέρος του πληθυσμού βρίσκεται στη γκρι ζώνη ανάμεσα στη μισθωτή και άμισθη εργασία (Anheier and Salamon, 2001:7). Επιπλέον οι εθελοντές αποζημιώνονται συχνά για συμμετοχή σε συμβούλια ή λαμβάνουν αποζημίωση για έξοδα μετακίνησης ή έχουν επιδόματα για ασφάλεια ζωής, συνταξιοδότησης ή ατυχήματος σε χώρες όπως η Γερμανία (Anheier and Salamon, 2001:7). Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφέρουμε τη διαδεδομένη περίπτωση της μαθητείας σε αρκετές Ευρωπαϊκές χώρες η οποία παίρνει τη μορφή του εθελοντισμού με στόχο την αποκόμιση δεξιοτήτων και εργασιακής εμπειρίας. Η ανεπίσημη εκπαίδευση ή μαθητεία προκύπτει όταν ο μέντορας αναλαμβάνει να καθοδηγήσει άλλους χωρίς αναφορά σε ένα προαποφασισμένο οδηγό σπουδών με πιο τυχαίες δραστηριότητες και σε αυθόρμητες καταστάσεις με στόχο την εκμάθηση δεξιοτήτων (Livingstone, 2003).

2.2 ΕΘΕΛΟΝΤΗΣ Ή ΠΟΛΙΤΗΣ; ΧΑΡΑΚΤΗΡΙΣΤΙΚΑ ΕΘΕΛΟΝΤΩΝ

Η λέξη «εθελοντής» και οι συσχετισμοί που απορρέουν από αυτή παραπέμπουν σε εικόνες φιλανθρωπίας που για πολλούς δεν σχετίζονται άμεσα με τις έννοιες «πολίτης» και «υποχρεώσεις της πολιτείας» (Neysmith and Reitsma-Street, 2000:2). Η επανεμφάνιση του όρου αποτελεί δείκτη επαναδιαπραγμάτευσης του κοινωνικού συμβολαίου μετά το Β΄ Παγκόσμιο Πόλεμο ανάμεσα στην πολιτεία και την οικονομία στο οποίο δίνεται συνεχώς αυξανόμενη έμφαση στις ευθύνες της οικογένειας και της κοινότητας (Neysmith and Reitsma-Street, 2000:2). Σύμφωνα με το νέο αυτό μοντέλο, όπως αναφέρεται στους παραπάνω, η πολιτεία δεν αποτελεί πλέον εγγυητή των αυτονόητων δικαιωμάτων του πολίτη αλλά έχει μετατραπεί σε διαμεσολαβητή-διευκολυντή, διευκολύνοντας διαπραγματεύσεις ανάμεσα στον τριτογενή τομέα, την αγορά, τις οικογένειες και την κοινότητα, εκ των οποίων όλοι θεωρούνται πιθανοί συνεργάτες στην ανάπτυξη και την παροχή υπηρεσιών με τον εθελοντή να αποτελεί

έναν από τους συνεργάτες αυτούς (Evers: 1993, Hudson:1998, Lewis:1993, Larochelle:1992 στο Neysmith and Reitsma-Street, 2000). Η εθελοντική υπηρεσία αποτελεί μια από τις επτά αρχές του Διεθνούς Ερυθρού Σταυρού ανάμεσα στις οποίες αναφέρονται ο ανθρωπισμός, η αμεροληψία, η ουδετερότητα, η ανεξαρτησία, η ενότητα και η καθολικότητα. Ο Διεθνής Ερυθρός Σταυρός ορίζει τον εθελοντή ως «άτομο που ξεπερνά τον περιορισμό της μισθωτής εργασίας και των τακτικών (Normal) ευθυνών για να συνεισφέρει με ποικίλους τρόπους δίχως την προσδοκία κέρδους ή ανταμοιβής έχοντας την πεποίθηση ότι η δραστηριότητές του ωφελούν την κοινότητα και ικανοποιούν τον ίδιο τον εαυτό του» (IFRC, 1993).

Σύμφωνα με έρευνα εθελοντισμού στην Ευρώπη κατά το 1995 δεν υπήρξε ουσιαστική διαφοροποίηση του φύλου των εθελοντών στις οχτώ χώρες που μελετήθηκαν, ωστόσο υψηλότερα επίπεδα εθελοντικών δραστηριοτήτων στον τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών και της υγείας σημειώθηκαν στις γυναίκες και αντίστοιχα στους τομείς του αθλητισμού, της αναψυχής και του πολιτισμού στους άνδρες (Gaskin και Smith, 1997). Όσον αφορά στην κοινωνική τάξη μια προγενέστερη έρευνα σε 14 Ευρωπαϊκές χώρες σημείωσε συσχέτισμο εθελοντικής δράσης και κοινωνικού κύρους με το 34% των εθελοντών να ανήκουν σε ανώτερες κοινωνικοοικονομικές ομάδες (επαγγελματίες, ακαδημαϊκοί, διευθυντές) (Barker, 1993). Ο εθελοντισμός συσχετίστηκε επίσης θετικά με το ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης (Barker, 1993). Αξίζει να σημειωθεί πως και στις δυο έρευνες που προαναφέρθηκαν αναζητήθηκαν οι λόγοι για τη συμμετοχή ή μη των ατόμων σε εθελοντική δράση. Στην έρευνα των Gaskin και Smith (1997) η πλειοψηφία των εθελοντών (51%) απολάμβαναν τη δράση αυτή, το 36% αναζητούσαν κοινωνική συναναστροφή, το 34% ικανοποίηση από τα αποτελέσματα της δουλειάς τους, το 29% επιθυμούσαν να παραμείνουν δραστήριοι, 24% αναζητούσαν εμπειρίες, το 18% κοινωνική αναγνώριση και τέλος ένα αντίστοιχο ποσοστό 18% για πολιτικούς ή θρησκευτικούς λόγους. Αντιθέτως βασικούς λόγους απόρριψης της εθελοντικής δράσης αποτέλεσαν η έλλειψη ελεύθερου χρόνου (41%), το γεγονός πως δεν τους ζητήθηκε ποτέ (28%) ή ότι δεν το είχαν σκεφτεί ποτέ (18%) (Gaskin και Smith, 1997). Στην ίδια έρευνα αποκαλύφθηκε η σημασία των κοινωνικών δικτύων για τη συμμετοχή σε εθελοντική δράση. 44% των εθελοντών ανακάλυψαν τον εθελοντισμό μέσα από οικογένεια και φίλους, 27% μέσω της συμμετοχής σε οργάνωση και 13% μέσω της εκκλησίας ή κάποιας άλλης θρησκευτικής συναναστροφής. Γενικότερα το 60% των εθελοντών ήταν ήδη μέλη κάποιων οργανώσεων στις οποίες συμμετείχαν εθελοντικά, ενώ όσο ισχυρότεροι ήταν οι κοινωνικοί μηχανισμοί συμμετοχής σε αυτή και αντίστοιχα οι δεσμοί οι οποίοι δημιουργούνταν, τόσο συχνότερη και πιο αναπτυγμένη η συμμετοχή σε εθελοντική δράση. Επίσης κατά τους Mutchler, Burr και Caro (2003:5) τα άτομα που εργάζονται και αμείβονται για την εργασία τους επιφορτισμένα από τις ευθύνες της εργασίας τους και με μειωμένο ελεύθερο χρόνο και ενέργεια αδυνατούν να συμμετέχουν σε εθελοντική εργασία γεγονός που αποδεικνύεται από την αύξηση του αριθμού

των εθελοντών μετά τη συνταξιοδότηση. Ένας αντίθετος συσχετισμός στην ίδια έρευνα όμως παρουσιάζει τη συνταξιοδότηση ως ανασταλτικό παράγοντα στην ενασχόληση με τον εθελοντισμό καθώς συχνά συσχετίζεται με την απόσυρση από παραγωγικές δραστηριότητες, περιορισμό κοινωνικών δικτύων, μειωμένο ενδιαφέρον και αλλαγή στον τρόπο σκέψης των ατόμων για τις ευκαιρίες της ζωής, τη συμμετοχή σε δράση και τον απαιτούμενο χρόνο Mutchler, Burr και Caro (2003:5-6) .

Κατά τον Barker (1993), η εθελοντική δράση συσχετίζεται με τρεις ομάδες κινήτρων. Τα αλτρουιστικά κίνητρα αφορούν έννοιες όπως η συμπόνια για τους φτωχούς και όσους βρίσκονται σε ανάγκη, η ταύτιση με πάσχοντες και τέλος η αναγνώριση αξιοπρέπειας και η δημιουργία ελπίδας σε αυτούς. Τα λειτουργικά κίνητρα (instrumental) σχετίζονται με την απόκτηση εμπειρίας και δεξιοτήτων, την αξιοποίηση ελεύθερου χρόνου, την κοινωνική συναναστροφή και την προσωπική ικανοποίηση. Στην τελευταία κατηγορία κινήτρων περιλαμβάνονται όσα σχετίζονται με υποχρέωση, ηθική ή θρησκευτική, συνεισφορά στην τοπική κοινωνία, εξόφληση χρεών και αίσθηση πολιτικού καθήκοντος που θα επιφέρει την αλλαγή. Βεβαίως τα κίνητρα αυτά σπάνια κινητοποιούν σε δράση χωρίς να συνδυάζονται μεταξύ τους. Σύμφωνα με το Barker επίσης οι εθελοντές διαφοροποιούνται ανάλογα με την ηλικία τους καθώς οι νεαρότερες ηλικίες παρουσιάζουν πιο λειτουργικές συμπεριφορές σε σχέση με την κατηγορία των συμμετεχόντων από 55 και πάνω ενώ ταυτόχρονα σε μεγάλη αναλογία ενδιαφέρονται για συμμετοχή σε βραχυπρόθεσμες εθελοντικές δράσεις των οποίων τα αποτελέσματα των προσπαθειών τους θα μπορούν να απολαύσουν. Έχουν αναφερθεί επίσης και οφέλη προς τον εθελοντή (Piliavin & Charng, 1990) όπως βελτίωση της υγείας και ικανοποίηση από τη ζωή (Harlow & Cantor, 1996), αυξημένη αυτοπεποίθηση και καλή ψυχολογική κατάσταση (Thois & Hewitt, 2001) καθώς και μακροζωία (Musick, Herzog & House, 1999). Επιπροσθέτως στις περισσότερες έρευνες λαμβάνεται ως δεδομένο ότι η εθελοντική δράση λαμβάνει χώρα σε μη-κερδοσκοπικούς οργανισμούς και αγνοείται ο παράγοντας προσφοράς εργασίας σε δημόσιες επιχειρήσεις και οργανισμούς (Anheier and Salamon, 2001:7).

2.3 Η ΑΞΙΑ ΤΗΣ ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ ΚΑΙ Ο ΤΡΙΤΟΓΕΝΗΣ ΤΟΜΕΑΣ

Παρά το γεγονός ότι δημόσιες ανακοινώσεις δεν αναγνωρίζουν την οικονομική αξία του εθελοντισμού χρησιμοποιούν για να περιγράψουν την εθελοντική δράση οικονομικούς όρους όπως «επένδυση», «αποδοτικότητα», «κοινοτικοί πόροι» (Neysmith and Reitsma-Street, 2000:4). Η απόδοση χρηματικού ποσού στην άμισθη εργασία, βασιζόμενη στο είδος της εργασίας που εκτελείται και στο πρόσωπο που την εκτελεί είναι ένας τρόπος αξιολόγησης της εργασίας αυτής (Statistics Canada 1995; Neysmith and Reitsma-Street 2000:4). Σύμφωνα με αποτελέσματα έρευνας των Neysmith and Reitsma-Street για την αξιολόγηση της άμισθης εργασίας σε κοινοτικά κέντρα στον Καναδά, η εργασία αυτή συχνά αξιολογείται με το

χαμηλότερο ημερομίσθιο αποφεύγοντας κατά αυτόν τον τρόπο διαφωνίες γύρω από την αξιολόγηση της εθελοντικής εργασίας, καθώς στον κόσμο της μισθωτής εργασίας τα επίπεδα αμοιβής εξαρτώνται από ένα συνδυασμό δεξιοτήτων, προσπαθειών, υπευθυνότητας και εργασιακών συνθηκών. Κατά δεύτερο λόγο, η αξία της εθελοντικής εργασίας τιμάται ανάλογα με το κόστος που αυτή εξοικονομεί, δεδομένου ότι εάν δεν προσφερόταν, το κόστος αντικατάστασης με αμειβόμενη εργασία θα αποτελούσε ένα ακόμη στοιχείο επιβάρυνσης κάθε προϋπολογισμού (Neysmith and Reitsma-Street 2000:5). Σύμφωνα με τους Anheier και Salamon (2001:4) σε πολλές Ευρωπαϊκές χώρες που αντιμετωπίζουν έντονα το φαινόμενο της ανεργίας έχουν οριστεί εκ νέου οι τύποι εργασίας και γίνονται αποδεκτές νέες μορφές της. Κατά τους Beck (1999) και Rifkin (1993) όπως αναφέρεται στους παραπάνω η εθελοντική εργασία έχει αναδειχτεί ισότιμη σε κύρος με την έμμισθη και ενθαρρύνεται μιας μορφής ανταποδοτικού συστήματος με αξιολογικές μονάδες για όσους εκτελούν διάφορες κοινοτικές εργασίες σύμφωνα με το οποίο οι εθελοντές θα λαμβάνουν «κοινωνικά δολάρια» που θα προσμετρώνται εξίσου στο κοινωνικό ασφαλιστικό σύστημα, την υγεία, την εκπαίδευση και τη συνταξιοδότηση.

Ερευνώντας την εθελοντική εργασία με οικονομικούς όρους ερχόμαστε αντιμέτωποι με έννοιες σχετικές με τις οργανώσεις τριτογενούς τομέα που κατευθύνονται σε τρεις θεωρητικές προοπτικές, «την κοινωνία πολιτών», «τα κοινωνικά κινήματα» και «τον μη-επικερδή τομέα» (Hasenfeld and Gidron, 2005:98). Οι θεωρητικοί της «κοινωνίας των πολιτών» εστιάζουν κυρίως σε αυτόνομους συνδέσμους που διευθύνονται από εθελοντές και χαρακτηρίζονται από συμμετοχή πολιτών και οριζόντια δικτύωση ενώ οι μελετητές των «κοινωνικών κινήματων» έχουν εστίασει σε οργανώσεις που χρησιμοποιούν τη διαμαρτυρία και εξωθεσμικά μέσα για την επίτευξη κοινωνικής αλλαγής (Hasenfeld and Gidron, 2005:98). Οι ερευνητές του «μη-επικερδούς τομέα» μελετούν επισήμως δομημένες και νομικά αναγνωρισμένες οργανώσεις μη-επικερδών υπηρεσιών που απολαμβάνουν απαλλαγή φορολογίας ενώ ταυτόχρονα δεν τους δίνεται η δυνατότητα διανομής κερδών (Hasenfeld and Gidron, 2005:98). Ωστόσο αυτό που γίνεται σαφές από τη μελέτη των οργανώσεων τριτογενούς τομέα όπως αυτές εξελίσσονται στο χρόνο είναι ότι ενσωματώνουν πολλαπλούς σκοπούς και δομικά χαρακτηριστικά και από τις τρεις παραπάνω μορφές καθώς συγκεντρώνουν τα τέσσερα ακόλουθα χαρακτηριστικά:α) καθορίζουν ως αποστολή τους τη στήριξη και προώθηση πολιτιστικών αξιών που διαφέρουν από τις κυρίαρχες, θεσμικές αξίες, β) προσφέρουν υπηρεσίες στα μέλη τους και το κοινό που εκφράζουν τις αξίες τους, χρησιμοποιώντας τις υπηρεσίες τους ως πρότυπο και καταλύτη κοινωνικής αλλαγής, γ) παράλληλα με τους στόχους τους προσπαθούν να καλύψουν τις ανάγκες της κοινωνικής ταυτότητας των μελών τους προωθώντας μια συλλογική ταυτότητα και δ) εξελίσσονται σε «υβριδικές οργανώσεις πολλαπλών σκοπών», συνδυάζοντας σε διάφορους βαθμούς στόχους όπως η κοινωνική αλλαγή, η παροχή υπηρεσιών, η αμοιβαία βοήθεια και μια

μείξη οργανωτικών μορφών που έχει δημιουργηθεί σκόπιμα έτσι δανεισμένη από εθελοντικές οργανώσεις, κοινωνικά κινήματα και μη-επικερδείς οργανώσεις (Hasenfeld and Gidron, 2005:98). Ουσιαστικά αυτό που διαχωρίζει τις υβριδικές αυτές οργανώσεις από τις τρεις πιο αυστηρά δομημένες μορφές που αναφέρθηκαν παραπάνω είναι ότι συνδυάζουν χαρακτηριστικά και των τριών όπως α) ότι επιδιώκουν να επιφέρουν κοινωνική αλλαγή ωστόσο όχι μέσα από διαμαρτυρία και εξωθεσμικά μέσα όπως τα κοινωνικά κινήματα, β) οι κοινωνικές υπηρεσίες και εκπαιδευτικές υπηρεσίες που παρέχουν αποτελούν στρατηγική για κοινωνική αλλαγή και γ) η εσωτερική τους δομή είναι συνδυασμός συλλογικών και γραφειοκρατικών στοιχείων (Hasenfeld and Gidron, 2005:98).

Η παρουσία των εθελοντών στις μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις, οι οποίες για τους ίδιους αποτελούν οδηγό και ικανοποιούν το όραμά τους, συνετέλεσε ουσιαστικά στη σύσταση του τριτογενούς τομέα (Gidron, Kramer and Solomon, 1992) στο (Neysmith and Reitsma-Street 2000:6) .

2.4 ΕΘΕΛΟΝΤΙΚΗ ΔΡΑΣΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΚΙΝΗΜΑΤΑ

Κατά τον ορισμό των Spar και Mure (1995) οι ΜΚΟ είναι μη-κερδοσκοπικές ομάδες που συνδυάζουν μηχανισμούς κινητοποίηση πόρων, παροχή πληροφοριών και ακτιβισμό για να προωθήσουν αλλαγές σε ορισμένους θεματικούς τομείς. Σύμφωνα με τους ίδιους στην αρχική τους μορφή οι ΜΚΟ ασχολούνταν με κοινωνικά προβλήματα που είτε αγνοούνταν είτε πριμοδοτούνταν από επίσημες αρχές όπως τους αντίμαχους της δουλείας που εμφανίστηκαν κατά τη δεκαετία του 1770 (ίδρυση συνδέσμου ακτιβιστών Quaker το 1775 για την κατάργηση της δουλείας και δέκα χρόνια μετά αντίστοιχο Βρετανικό Σύνδεσμο για την κατάργηση του δουλεμπορίου) με κίνητρα θρησκευτικά και τακτικές συλλογής υπογραφών και δημιουργίας φυλλαδίων που δραστηριοποιούνταν σε εθνικό και διεθνές επίπεδο και με τη βοήθεια της τεχνολογίας επικοινωνιών και μεταφορών επηρέασαν αντίστοιχες ομάδες στην Κίνα και την Κένυα για τη βελτίωση των συνθηκών ζωής των γυναικών, των παιδιών και των μεταναστών,

Όπως προαναφέρθηκε, κατά τη έρευνα των Gaskin και Smith (1997) συσχετίστηκαν τα κοινωνικά δίκτυα με τη συμμετοχή των εμπλεκόμενων σε αυτά σε εθελοντική δράση. Ο Diani (2001:2) επιχειρεί να επισημάνει κάποια σημεία σύγκλισης των κοινωνικών κινήματων και της εθελοντικής δράσης και να διερευνήσει ερωτήματα όπως η διάκριση ανάμεσα σε κοινωνικές ομάδες δράσης και εθελοντικές οργανώσεις, διαφοροποίηση του κοινωνικού κινήματος από την παροχή υπηρεσίας και της κοινωνικής οργάνωσης από την εθελοντική ή άλλου συμφέροντος ομάδα. Σύμφωνα με το Diani (1992) στα δυο αυτά πεδία υπάρχει ανεπάρκεια ορισμού των βασικών εννοιών. Ο συλλογισμός που ακολουθεί στην παρουσίασή του στο συνέδριο «Ο τρίτος τομέας από Ευρωπαϊκή οπτική γωνία (perspective)» στο Πανεπιστήμιο του Trento το

Δεκέμβριο του 2001 ξεκινάει από τη βάση ότι η ανάλυση της αναζήτησης προσώπων και της συμμετοχής σε εθελοντικές οργανώσεις δεν θα πρέπει να αντιμετωπίζεται ξεχωριστά από τις αναλύσεις για τα κοινωνικά κινήματα καθώς οι αναλύσεις για τη συλλογική δράση, τη δημιουργία ταυτότητας και την κινητοποίηση πόρων όταν ξεφεύγουν από τα όρια συγκεκριμένων οργανώσεων προσθέτουν μια σημαντική διάσταση στην κατανόηση της συμμετοχής- πολιτικής ή μη- στη σύγχρονη κοινωνία. Βεβαίως στην περίπτωση των ριζοσπαστικών κινήματων η συμμετοχή αφορά ενδεχομένως υψηλότερο επίπεδο κινδύνων, ενδεχόμενο εμπλοκής σε παράνομη δράση ή κόστος προσωπικό, οικονομικό κλπ (Diani, 2001:8). Η αιτία και ο τρόπος που τα άτομα επιλέγουν να αναμειχθούν στην παραγωγή συλλογικών αγαθών αντί να λειτουργούν ως λαθρεπιβάτες αντιπροσωπεύει την ίδια λογική και στις δυο περιπτώσεις (Diani 2001:6) παρόλο που στην περίπτωση των κινήματων έχει δοθεί από ερευνητές μεγαλύτερη βαρύτητα στο ρόλο της λειτουργίας των δικτύων (Wilson, 2000). Αντιθέτως, η διαφοροποίηση αφορά στα ίδια τα δίκτυα, για παράδειγμα, στα δίκτυα εκείνα όπου η ιδιότητα του μέλους και η επικοινωνία είναι ανεπίσημη και μη-προγραμματισμένη, δίκτυα που οργανώνουν ή προωθούν κοινωνική σύγκρουση (πολιτικού ή πολιτιστικού τύπου) σε αντίθεση με δίκτυα που προωθούν αλτρουιστικά κίνητρα και μπορεί να παρατηρηθούν στον εθελοντικό τομέα (Diani, 2001:8). Η σύνθεση επίσης των δικτύων στα κοινωνικά κινήματα αλλάζει σε διαφορετικά περιβάλλοντα και χρονικά πλαίσια. Συχνά παρουσιάζουν ομοιογένεια στην εσωτερική τους σύνθεση και ελάχιστα συνδέονται με άλλους κοινωνικούς τομείς ενώ άλλοτε η ενσωμάτωση ομάδων με διαφορετικούς προσανατολισμούς είναι κάτι παραπάνω από εμφανής (Diani, 1995 στο Diani 2001:9) Ο συνδυασμός των παραπάνω στοιχείων είναι που χαρακτηρίζει τα κινήματα ως ιδιαίτερου τύπου κοινωνική διεργασία και τα διαφοροποιεί από την εθελοντική δράση Κατά την Pallister-Wilkins (2008) τα κοινωνικά κινήματα διαφέρουν από τους συμβατικούς πολιτικούς δρώντες, συμπεριλαμβανομένων των λόμπυ και πολλών μη-κυβερνητικών οργανώσεων, στη χρήση τρόπων διαμαρτυρίας προς τους θεσμούς. Οι della Porta et.al (2006) τονίζουν ότι η συλλογική δράση κυριαρχείται ακόμη γενικά από την αυξανόμενη επιρροή θεσμοθετημένων μη-κυβερνητικών οργανώσεων και κανονικοποιημένων ρεπερτορίων δράσης ενώ κινητοποιήσεις όπως αυτή του Σηάτλ ή της Γένοβας θα μπορούσαν να θεωρηθούν μέσα στο φάσμα των κοινωνικών κινήματων ως επεισοδιακά γεγονότα. Κατά τον Bendana οι ΜΚΟ όπως και τα κοινωνικά κινήματα επικράτησαν σε χώρους που κυριαρχούνταν από εργατικά συνδικάτα και πολιτικά κόμματα (2006:1) και κάποιες από αυτές όπως και τα περισσότερα κοινωνικά κινήματα, ως οργανώσεις μελών, αναφέρονται σε δικές τους αρχές σε αντίθεση με τις περισσότερες οι οποίες χαρακτηρίζονται από ασαφή σημεία αναφοράς και κατακρίνονται για αδιαφανή χρήση κονδυλίων και λογοδοσία σε δωρητές, φαινόμενα που τις συνδέουν με μεγαλύτερη εξάρτηση στην πολιτική γραμμή των τελευταίων (Bendana, 2006:4-5). Επίσης, μια ακόμη ομοιότητα των ΜΚΟ με τα κοινωνικά κινήματα έγκειται στην υιοθέτηση των τεχνολογιών που προκύπτουν από την παγκοσμιοποίηση, παρόλο που οι μεν οργανώνουν

παγκόσμιες καμπάνιες με συγκεκριμένους στόχους και οι δε επιχειρούν συστηματικές αλλαγές μέσω των δικτύων που καθοδηγούν (Bendana, 2006:6-7). Η εικόνα που αποκομίζουμε από την ανάγνωση του άρθρου του ίδιου συγγραφέα είναι πως οι ΜΚΟ καταλαμβάνουν τον περιορισμένο χώρο που τους εκχωρείται από από θεσμούς και κυβέρνηση όχι απαραίτητα για να επηρεάσουν πολιτικές αλλά για να αποδείξουν τη συμμετοχή της «κοινωνίας των πολιτών» στη διαμόρφωση πολιτικής και τη συνεργασία με την κυβέρνηση στο ρόλο του υπερασπιστή των φτωχών, του ελεγκτή και του παροχέα υπηρεσιών που τους έχει αναθέσει (Bendana, 2006:13). Κατά συνέπεια, με έναν κάπως τραγικό τρόπο, η αλτρουιστική εικόνα των ΜΚΟ επικεντρώνεται στις πολιτικές ενέργειες των νεότερων γενιών που διαθέτουν ελάχιστο χρόνο ή σεβασμό για τα πολιτικά κόμματα, ως κάποια εναλλακτική μορφή κοινωνικού κινήματος που δεν είναι πάντα παρόν, διευρύνοντας το από τη μια το χάσμα ανάμεσα στην κοινωνία των πολιτών και την πολιτική κοινωνία και από την άλλη ανάμεσα στις ΜΚΟ και τα κοινωνικά κινήματα (Bendana, 2006:13).

Όσον αφορά στον όρο της διάχυσης των κοινωνικών κινήματων αναφέρεται ο όρος «μετάδοση» (contagion) στην εξάπλωση της συλλογικής συμπεριφοράς (Tarde, 1903). Σύμφωνα με τους Strang και Meyer (1993) είναι η ροή κοινωνικών πρακτικών ανάμεσα στους δρώντες σε ένα ευρύτερο σύστημα. Σύμφωνα με τον Rogers (1983) είναι η διάχυση καινοτόμων δράσεων που ακολουθεί σχήμα S και στην οποία η πορεία είναι αρχικά αργή, μετά αυξάνεται ραγδαία και εξασθενεί με τη μείωση των δρώντων που υιοθετούν τη καινοτόμο δράση. Σχετικά με τα μέσα της διάχυσης αυτά διαχωρίζονται σε άμεσα κατά τα οποία οι ιδέες διαχέονται ραγδαία όταν οι δρώντες βρίσκονται σε άμεση και συχνή επαφή (διαδικτυακοί δεσμοί) και τα οποία δεν εξηγούν το γεγονός πως δρώντες χωρίς δεσμούς παρουσιάζουν μεγάλο βαθμό ομοιογένειας στον τύπο, τη δομή, την ιδεολογία και την πρακτική (διάχυση χωρίς διασύνδεση) και έμμεσα (αίσθηση αμοιβαίας ταύτισης μεταξύ ακτιβιστών, Μ.Μ.Ε.-σύνδεση μη σχετικών ατόμων μέσω προβολής)

2.5 Η ΈΝΝΟΙΑ ΤΗΣ ΚΟΙΝΩΝΙΑΣ ΤΩΝ ΠΟΛΙΤΩΝ

Την τελευταία δεκαετία χρησιμοποιείται ευρέως η έννοια της «κοινωνίας των πολιτών» σε ακαδημαϊκό, κοινωνικό και πολιτικό επίπεδο όπου παρά την ασαφή, διφορούμενη ή πολύπλοκη θα λέγαμε σημασία της τείνει να ταυτίζεται με έννοιες όπως η παγκοσμιοποίηση, η αποποίηση παραδοσιακών και αποτυχημένων μορφών εξουσίας και ταυτόχρονα να στρέφει τις ελπίδες μας σε ένα σύγχρονο, δημοκρατικό, ηθικό και παγκόσμιο δημιούργημα που θα ξεπεράσει τις καταπιεστικές μορφές εξουσίας και θα ενισχύσει την ελεύθερη ατομική και συλλογική επιλογή και δράση σε ένα ειρηνικό παγκόσμιο περιβάλλον. Κατά το Φραγκονικολόπουλο (2007:51) «η παγκοσμιοποίηση και οι σύνθετες οικονομικές και

κοινωνικές διεργασίες, κάνουν τους πολίτες να συνειδητοποιήσουν το συλλογικό πεπρωμένο τους».

Ανεδαφικότητα; Ανθρώπινη συναισθηματική ανάγκη για αλλαγή και αδελφοσύνη; Συνέπεια τεχνολογικών εξελίξεων που ενισχύουν την έννοια της παγκόσμιας κοινότητας; Όποια κι αν είναι η απάντηση στο ερώτημα για την ολοένα αυξανόμενη χρήση της έννοιας της «κοινωνίας των πολιτών», η πραγματικότητα παραμένει και είναι από τη μια πλευρά η έμπρακτη στήριξη της από κυβερνήσεις και διεθνείς οργανισμούς και από την άλλη ο προβληματισμός που εγείρει σε πολιτικούς και πανεπιστημιακούς κύκλους (Αφουξενίδης 2008:1). Ο Αλέξανδρος Αφουξενίδης (2008:1) ταυτίζει την ευρεία διάδοση και χρήση της έννοιας με τις ταχύτατες και δραστηρές αλλαγές στους τομείς της εργασίας, της οικονομίας, της πολιτικής, της τεχνολογίας, του πολιτισμού και βεβαίως της κοινωνικής ζωής σε συνδυασμό με την αμφισβήτηση του ρόλου παραδοσιακών μορφών εξουσίας όπως το έθνος-κράτος, το κράτος πρόνοιας, τα πολιτικά κόμματα και οι συνδικαλιστικοί φορείς και τα σύγχρονα παγκόσμια προβλήματα που ακούν στο όνομα οικονομική δραστηριότητα, περιβαλλοντικές επιπτώσεις, βιαιότητα, πόλεμος και ενίσχυση των παγκόσμιων πολιτικών, κοινωνικών και οικονομικών ανισοτήτων, προβλήματα κοινά για τους κατοίκους του πλανήτη. Καλούνται όλοι οι πολίτες του κόσμου να τα αντιμετωπίσουν από κοινού και πόσο εφικτό είναι αυτό δεδομένων των πολιτιστικών και ιδεολογικών διαφορών τους; Σύμφωνα με τον ίδιο συγγραφέα (2008:2) ενώ οι διαφορετικές ερμηνείες της έννοιας της «κοινωνίας των πολιτών» ξεκινούν στη βάση των σχέσεων κράτους-πολίτη, διαφοροποιούνται στις χώρες προέλευσής τους συμφωνώντας με τα διαφορετικά πολιτιστικά, κοινωνικά και ιδεολογικά περιβάλλοντα από τα οποία προήλθαν και στα οποία δημιουργήθηκαν. Στη νεοφιλελεύθερη αντίληψη της Δυτικής Ευρώπης θα συναντήσουμε την ερμηνεία που σχετίζεται με τον σκοπό της εργασίας αυτής σύμφωνα με την οποία ο εθελοντισμός και η δράση των ΜΚΟ, που πληθαίνουν καθημερινά και ενισχύονται από κυβερνητικά προγράμματα και διεθνείς οργανισμούς, καλούνται να εξισορροπήσουν τη δράση του κράτους στη ζωή των πολιτών και σε ορισμένες πτυχές της συχνά να την υποκαταστήσουν. Θα λέγαμε ότι στόχος τους είναι να αποτελέσουν το συνδετικό κρίκο ανάμεσα στους κρατικούς μηχανισμούς και τη νέα παγκόσμια τάξη πραγμάτων αναδεικνύοντας και παγιώνοντας στις συνειδήσεις των πολιτών τη σημασία της οικουμενικής τους ταυτότητας.

Σε ποιο βαθμό όμως είναι εφικτή η πραγμάτωση της ιδέας μιας παγκόσμιας διακυβέρνησης από την κοινωνία των πολιτών; Η πρώτη ένσταση αναφέρεται από τον Kaldor (2003:591) και σχετίζεται με την έλλειψη ομοιογένειας που χαρακτηρίζει την κοινωνία αυτή η οποία ουσιαστικά αποτελεί ένα κράμα διαφορετικών ως προς τη σύνθεση, τους στόχους και τις δραστηριότητες και τα συμφέροντα κοινωνικών σχημάτων και εθνικών ομάδων. Σε δεύτερο επίπεδο (Αφουξενίδης, 2008:3) η δημοκρατικότερη παγκόσμια διακυβέρνηση την οποία επικαλείται η ανάγκη της ύπαρξης μιας κοινωνίας πολιτών πιθανόν να μην απεικονίζει την

πραγματική πολιτική κατάσταση αλλά μια ιδεατή προσέγγιση η οποία δεν συνυπολογίζει την πολυπλοκότητα των υπαρκτών πολιτικών και εθνικών δυνάμεων. Τέλος σε πρακτικό και οικονομικό επίπεδο και σχετικά με τους φορείς, ιδιωτικούς και κρατικούς, που στηρίζουν την υλοποίηση της παγκόσμιας κοινωνίας πολιτών, είναι γνωστό ότι μεγάλο ποσοστό χρηματοδότησης προέρχεται από τα ίδια τα έθνη-κράτη την εξουσία και διακυβέρνηση των οποίων η κοινωνία πολιτών αμφισβητεί και καλείται να αναιρέσει και να αντικαταστήσει (Αφουξενίδης,2008:5).

Ένας τρόπος για να συλλάβουμε την έννοια της «κοινωνίας των πολιτών» και το εύρος των οργανώσεων που την αποτελούν είναι να τις κατηγοριοποιήσουμε σε δύο άξονες σύμφωνα με το σκοπό και την οργανωτική μορφή τους. Ο πρώτος άξονας είναι η σχέση ανάμεσα στην οργάνωση και την πολιτεία και επηρεάζει τόσο την εμφάνιση των οργανώσεων όσο και την ικανότητα και τις στρατηγικές να κινητοποιούν πόρους (Hasenfeld and Gidron, 2005:101). Οι τελευταίες οργανώσεις συχνά βασίζονται στην πολιτεία νομικά και οικονομικά είτε με φορολογική απαλλαγή είτε με κρατική διάθεση πόρων (Hasenfeld and Gidron, 2005:101). Ο δεύτερος άξονας αναφέρεται στη σχέση της οργάνωσης με τα μέρη που την απαρτίζουν καθορίζοντας με τον τρόπο αυτό την εσωτερική οργανωτική της δομή (Hasenfeld and Gidron, 2005:102). Τα όρια παρόλτα ανάμεσα στις οργανώσεις αυτές είναι ρευστά και συχνά κατά τη διάρκεια της δράσης τους μεταβάλλονται ανάλογα με τις σχέσεις που επιδιώκουν με την πολιτεία ή τη διάθεση της πολιτείας απέναντι σε αυτές καθώς επίσης και το βαθμό συμμετοχής των μελών καθώς έχει παρατηρηθεί πως οι οργανώσεις που επιβιώνουν στο χρόνο είναι αυτές που κινούνται προς ένα επαγγελματικό μοντέλο (Hasenfeld and Gidron, 2005:102). Ως προς την εμφάνιση των υβριδικών οργανώσεων οι ερευνητές της κοινωνίας πολιτών συμφωνούν πως προαπαιτούμενη είναι η ύπαρξη δημόσιας σφαίρας και η πλούσια συλλογική ζωή καθώς επίσης και ένα ανταγωνιστικό πολιτικό σύστημα (Hasenfeld and Gidron, 2005:103-104). Ως προς την κινητοποίηση πόρων οι ερευνητές δίνουν έμφαση στα κοινωνικά δίκτυα και τη δυνατότητά τους να κινητοποιούν μέλη και να συγκεντρώνουν στήριξη καθώς επίσης και στη σημασία των «αστικών δεξιοτήτων» ως τρόπο κινητοποίησης καθώς αποτελούν το απαραίτητο ηγετικό απόθεμα για την επιτυχή δημιουργία και επιβίωση της οργάνωσης (Hasenfeld and Gidron, 2005:105). Σημαντική επίσης για την επιβίωσή της θεωρείται η σύνδεση με άλλες οργανώσεις που διαθέτουν σημαντικούς πόρους (μέλη, κονδύλια, νομιμότητα και τεχνική εξειδίκευση), η ανάπτυξη τυπικής δομής και η υιοθέτηση δημοφιλών πολιτιστικών συμβόλων χαρακτηριστικά που νομιμοποιούν τις αξίες τους συνδέοντάς τις με κοινά αποδεκτές (Hasenfeld and Gidron, 2005:106). Ως προς τη δέσμευση οι εθελοντικές οργανώσεις και τα κοινωνικά κινήματα διαθέτουν την ικανότητα να ανταποκρίνονται στις ανάγκες της κοινωνικής ταυτότητας των μελών τους, να υιοθετούν πλαίσια σύμφωνα με τις προσωπικές πεποιθήσεις των υποστηρικτών

τους και να σφυρηλατούν μια συλλογική ταυτότητα που ενισχύει τη δέσμευση και την εμπιστοσύνη των μελών στην οργάνωση (Hasenfeld and Gidron, 2005:107).

2.6 ΟΙ ΜΗ ΚΥΒΕΡΝΗΤΙΚΕΣ ΟΡΓΑΝΩΣΕΙΣ ΚΑΙ Η ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ ΤΟΥΣ

Έχουμε ήδη αναφερθεί στον όρο μη-κυβερνητικές οργανώσεις σε προηγούμενη ενότητα. Η πρώτη του χρήση αναφέρθηκε το 1945 λόγω της ανάγκης των Ηνωμένων Εθνών να διαφοροποιήσουν τα δικαιώματα συμμετοχής εξειδικευμένων διακρατικών πρακτορείων από αυτά διεθνών ιδιωτικών οργανισμών (Mostashari, 2005). Στα Ηνωμένα Έθνη ουσιαστικά όλες οι ιδιωτικές οργανώσεις εφόσον είναι ανεξάρτητες από κυβερνητικό έλεγχο και δεν αμφισβητούν τις κυβερνήσεις ως πολιτική παράταξη, ως υπερασπιστές των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και δεδομένου ότι είναι μη-επικερδείς και μη-εγκληματικές αναγνωρίζονται ως μη-κυβερνητικές (Mostashari, 2005). Οι δομές τους ωστόσο διαφέρουν σημαντικά. Η ανάπτυξη της τεχνολογίας και η βελτίωση των επικοινωνιών οδήγησε τοπικές οργανώσεις σε εθνική και διεθνή δράση καθώς επίσης και στη δημιουργία συνασπισμού με άλλες μη-κυβερνητικές για την επίτευξη συγκεκριμένων στόχων και οι λειτουργίες τους γενικά μπορούν να διαχωριστούν στις εξής τρεις: 1. Παροχή υπηρεσιών (π.χ. περίθαλψη, κοινή ωφέλεια, βασικές δεξιότητες), 2. Παροχή εκπαίδευσης (π.χ. βασικές δεξιότητες και συχνά κριτική ανάλυση κοινωνικών περιβάλλοντων) και 3. Υπεράσπιση δημόσιας πολιτικής (π.χ. δημιουργία ομάδων συμφερόντων για παροχή διεθνούς βοήθειας για συγκεκριμένους λόγους και έλεγχος ή προώθηση σχετικών κρατικών πολιτικών), λειτουργίες σημαντικές όταν απέχουν σταθερά πολιτικά κόμματα ή οργανωμένες εκλογικές περιφέρειες χαμηλού εισοδήματος για να πραγματοποιούν τέτοιες δραστηριότητες (Stromquist, 1998:62-63).

Ως προς τη θέση τους στην κοινωνία, η οποία αποτελείται από τρεις τομείς, τον κυβερνητικό, τον ιδιωτικό και τον αστικό-πολιτικό εξαιρουμένων των επιχειρήσεων, οι μη-κυβερνητικές οργανώσεις αποτελούν στοιχεία κοινωνικών κινημάτων μέσα στην αστική κοινωνία (Mostashari, 2005). Λειτουργούν ως εκτελεστικοί οργανισμοί και απολαμβάνουν μεγαλύτερη πρόσβαση στις κοινότητες, έχουν προσωπικό έμπειρο, αφοσιωμένο και ευαίσθητο στις τοπικές ανάγκες, γεγονός που τους επιτρέπει να λειτουργούν ως καλύτεροι μεσάζοντες από τους κυβερνητικούς οργανισμούς (Stromquist, 1998:63). Προκύπτουν ωστόσο κάποια βασικά ζητήματα που επηρεάζουν την εικόνα των ΜΚΟ προς το κοινωνικό σύνολο: α) Το ζήτημα της ανεξαρτησίας είναι ζωτικής σημασίας για την αξιοπιστία μιας ΜΚΟ ωστόσο είναι δύσκολο να μην υπόκειται σε κανενός είδους κυβερνητική επιρροή. Ως προς τη σχέση τους γενικά με την πολιτεία συχνά άθελά τους την αποδυναμώνουν και την απονομιμοποιούν παρότι το πεδίο δράσης τους δε θα έχει ποτέ τέτοιο μέγεθος ώστε να απαλλάξει την κυβέρνηση από τις ευθύνες της ενώ ταυτόχρονα πολλές από αυτές εργάζονται με την προϋπόθεση ότι οι κυβερνήσεις θα πρέπει να εκπληρώνουν τις υποχρεώσεις τους και να φέρονται προ των ευθυνών τους για τη

δράση τους ή την έλλειψη αυτής (Stromquist, 1998:63).β) Το ζήτημα της ξεκάθαρης εκπροσώπησης Το αντεπιχείρημα βεβαίως είναι ότι συχνά εκπροσωπούν αδύναμους που δεν έχουν δυνατότητα εκλογής δικών τους εκπροσώπων (Stromquist, 1998:63). (Stromquist, 1998:65). Το φαινόμενο αυτό περιγράφεται πολύ χαρακτηριστικά από το ακρωνύμιο GONGO (Governmental NGO), που αναφέρεται σε κυβερνητικά-οργανωμένες ΜΚΟ και αντίστοιχα BINGO (big NGOs) και DONGO (donor-organised NGOs) ή αλλιώς yuppie-NGOs Οι οποίες είναι λιγότερο προσανατολισμένες πολιτικά και πιο τεχνοκρατικές (Meyer, 1995:1278). γ)το ζήτημα της διαφάνειας στις λειτουργίες μιας ΜΚΟ καθώς και στους στόχους της καθώς κάποιοι ερευνητές (Edwards and Hulme, 1996) εκφράζουν την υπόθεση ότι οι ΜΚΟ που έχουν αναπτυχθεί σημαντικά σε αριθμό μελών και χρηματοδότηση απεικονίζουν εσωτερική διαφθορά- σύμφωνα με το δείκτη βιωσιμότητας ΜΚΟ 2008 αυξάνεται ο αριθμός των οργανώσεων που συμμετέχουν εν μέρει ή πλήρως σε παράνομες δραστηριότητες και χρησιμοποιούν «γκρίζες» οικονομικές τακτικές (Moroz, 2010:2)και εγκλωβισμό σε εξωτερικούς χρηματοδότες(Stromquist, 1998:65).

Είναι αποδεκτό ότι η εμφάνιση συστημάτων παροχής ως εναλλακτικά σε κυβερνητικές λύσεις είναι κατάλληλα σε περιπτώσεις που οι κυβερνήσεις είναι διαφθαρμένες ή αποτυγχάνουν να δράσουν σε σημαντικά ζητήματα όπως στην παροχή επείγουσας βοήθειας (Stromquist, 1998:64). Στην περίπτωση τραγωδιών όπως της Ρουάντα η στενή συνεργασία κυβερνήσεων και ΜΚΟ ανακούφισε τους πληγέντες σε αντίθεση με την περίπτωση της πρώην Γιουγκοσλαβίας όπου υπήρξε σύγχυση στην έννοια του υποτιθέμενου αλτρουισμού στο όνομα του οποίου γίνονταν αποδεκτά κονδύλια από κυβερνήσεις οι οποίες είχαν αρχικά δημιουργήσει την καταστροφή (π.χ το ΝΑΤΟ έκανε βομβιστικές επιθέσεις για την ειρήνευση των πληθυσμών ενώ μετέπειτα δωρητές των χωρών του έστειλαν ομάδες για την αποκατάσταση των ζημιών) (Bendana, 2006:2). Η ανάγκη ύπαρξής τους θα λέγαμε ότι έγγειται γενικότερα στη δημιουργία γέφυρας επικοινωνίας ανάμεσα σε δωρητές, κυβερνήσεις και κοινότητες και εκφράζει την καταπιεσμένη συνείδηση των αδυνάτων στο δρόμο της κοινωνικής δράσης και αλλαγής προς την κοινωνία των πολιτών (Stromquist, 1998:66).

Γενικότερα οι ΜΚΟ διακρίνονται σε δυο κατηγορίες, τις λειτουργικές-επιχειρησιακές και τις υποστηρικτικές (Mostashari:2005). Οι λειτουργικές ΜΚΟ χρειάζεται να κινητοποιήσουν πόρους, με τη μορφή οικονομικών δωρεών, υλικά ή εθελοντές ως εργατικό δυναμικό με σκοπό να υποστηρίξουν τα προγράμματά τους, διαδικασία που απαιτεί αρκετά σύνθετη οργάνωση. Οι οικονομικοί πόροι που αποκτούνται από επιχορηγήσεις και συμβάσεις, και προέρχονται από κυβερνήσεις, ιδρύματα ή εταιρείες, απαιτούν χρόνο και εξειδίκευση στο σχεδιασμό, την προετοιμασία των αιτήσεων, τη χρηματοδότηση, τα λογιστικά και τις αναφορές (Mostashari:2005). Αντίστοιχα οι εκδηλώσεις για την εξοικονόμηση πόρων απαιτούν δεξιότητες στη διαφήμιση, τις δημόσιες σχέσεις και την κινητοποίηση υποστηρικτών, γεγονός

που διευκολύνεται από την ύπαρξη λειτουργικού προσωπικού και αποτελεσματικής διοίκησης. Οι υποστηρικτικές ΜΚΟ δίνουν διαφορετική βαρύτητα στις ίδιες ακριβώς λειτουργίες θεωρώντας εξίσου αναγκαία αλλά σε μικρότερη κλίμακα την ανεύρεση πόρων η οποία λειτουργεί ταυτόχρονα συμβολικά ενισχύοντας την ταύτιση του χορηγού με το σκοπό. Στοχεύουν επίσης τόσο στην κινητοποίηση μεγάλου αριθμού εθελοντών για σύντομο χρονικό διάστημα όσο και στην κινητοποίηση μικρού αριθμού εθελοντών με περισσότερο διαθέσιμο χρόνο (Mostashari:2005). Για τους λόγους που προαναφέρθηκαν και παρά τις διαφορές τους και οι δυο κατηγορίες ΜΚΟ, λειτουργικές-επιχειρησιακές και υποστηρικτικές, επιβάλλεται να αναζητήσουν πόρους, να κινητοποιήσουν υποστηρικτές, να διοργανώσουν σημαντικές εκδηλώσεις και να καλλιεργήσουν την εικόνα τους στα μέσα ενημέρωσης (Mostashari:2005). Το στοιχείο που τις διαφοροποιεί είναι εάν ουσιαστικά υποκινούν εργασίες ή διαμαρτυρίες, παρότι και η διάκριση αυτή δεν είναι ξεκάθαρη καθώς συχνά ακολουθούν παρόμοιες τακτικές.

Μια λεπτομερής διάκρισή τους (π.χ. στην περίπτωση του Ιράν) είναι ανάλογα με τους τομείς δράσης τους σε αυτές που ασχολούνται (Mostashari:2005): Με την προαγωγή της υγείας και την εκπαίδευση της κοινότητας, με μελλοντικές κρίσεις σε θέματα υγείας, με κοινωνικά προβλήματα κοινότητας, με περιβαλλοντικά, οικονομικά, θέματα ανάπτυξης και θέματα που αφορούν σε γυναίκες.

Για τη σύσταση μιας ΜΚΟ και τη νομική αναγνώρισή της από τις εθνικές και τοπικές αρχές απαιτείται να οριστούν:

1. Το όνομα και ο σκοπός της λεπτομερώς
2. Η συχνότητα, η ειδοποίηση και η απαρτία διοργανωτικών συναντήσεων.
3. Η ιδιότητα του μέλους και το κύρος των επιτροπών και των ομάδων εργασίας.
4. Η τήρηση αρχείων και η οικονομική αναφορά ευθυνών (σε κάποιες χώρες είναι απαραίτητο για τη φορολογική απαλλαγή της ΜΚΟ)
5. Τροποποίηση διαδικασιών για τους κανονισμούς και τις διατάξεις για τη διάλυση της οργάνωσης

Βασικό όργανο μιας ΜΚΟ είναι το Συμβούλιο ή αλλιώς Συμβούλιο Διευθυντών, Διοικητική Επιτροπή ή Συμβουλευτική Ομάδα. Αποτελείται συνήθως από 10 έως 15 μέλη των οποίων οι θέσεις του εναλλάσσονται διαδοχικά ή ανανεώνονται και η θητεία του διαρκεί από ένα έως τρία χρόνια. Ο ρόλος του είναι να καθορίζει τις στρατηγικές και πολιτικές για την οργάνωση όπως αυτές συμφωνούν με τους αρχικούς της σκοπούς, τις λειτουργικές αρχές, το σχεδιασμό του έργου και τα κονδύλια καθώς επίσης να λάβει και αποφάσεις που αφορούν στη χρηματοδότηση και τη στήριξη τακτικών και προγραμμάτων. Επίσης καθορίζει την εσωτερική λειτουργία της οργάνωσης θέτοντας τα κριτήρια για την αποδοχή μελών και ορίζοντας ομάδες επιθεώρησης και υποστήριξης. Ένας από τους βασικούς ρόλους επίσης είναι η προβολή της ΜΚΟ στην

ευρύτερη κοινότητα, η κινητοποίηση πόρων και ο συντονισμός εξωτερικών συνεργατών. Συχνά το Συμβούλιο είναι ο βασικός σύνδεσμος της οργάνωσης με το κοινό στο οποίο απευθύνεται ο οποίος γίνεται και αποδέκτης των ανησυχιών της κοινότητας, παρευρίσκεται στο πεδίο του προβλήματος και προτείνει εναλλακτικές λύσεις.

2.7 Η ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΡΙΣΗ ΚΑΙ ΟΙ ΕΛΛΗΝΙΚΕΣ ΜΚΟ

Στην Ελλάδα οι πρώτες αναπτυξιακές (λειτουργικές) ΜΚΟ ιδρύθηκαν κατά τη δεκαετία 80 και τέλη δεκαετίας 90. Ανάμεσα στις ιδρυτικές οργανώσεις υπήρξε το ελληνικό παράρτημα του Παγκόσμιου Χριστιανικού Συνδέσμου Νέων Ελληνίδων και η Ελληνική Επιτροπή για τη Διεθνή Αλληλεγγύη. Ωστόσο η κρίση του Κοσόβου το 1999 αποτέλεσε ορόσημο στην ιστορία των ελληνικών ΜΚΟ καθώς οδήγησε στην ίδρυση πολλών που αρχικά δραστηριοποιήθηκαν στον ανθρωπιστικό τομέα και αργότερα στον τομέα της ανάπτυξης για να φτάσουν να αριθμούνεπισήμως τουλάχιστον τις 22 στην ελληνική πλατφόρμα των ΜΚΟ (Vathakou, 2011:1). Σε αντίθεση με αντίστοιχες οργανώσεις που υποστηρίζονταν από την εκκλησία και βασιζόνταν στην αρχή της φιλανθρωπίας σε άλλες χώρες-μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στην Ελλάδα η εικόνα διαφοροποιείται ως προς το γεγονός ότι οι υπάρχουσες οργανώσεις συνδέονται άμεσα με μεγάλες οικογένειες οργανώσεων όπως η Action Aid (1998), οι Γιατροί του Κόσμου (1990) και οι Γιατροί Χωρίς Σύνορα (1990) (Vathakou, 2011:1). Κατά συνέπεια έχουν παρόμοια κίνητρα με τις μητρικές οργανώσεις, διατηρούν στενή επαφή μαζί τους καθώς συμμετέχουν σε εκπαίδευση και δραστηριότητες απόκτησης δεξιοτήτων και μοιράζονται το ίδιο πλαίσιο λειτουργίας (Vathakou, 2011:1). Ταυτόχρονα υπάρχουν κάποιες οργανώσεις αριστερής ιδεολογίας αλληλέγγυες με κινήματα σε όλον τον κόσμο (Παλαιστίνη, Λίβανο, Γουατεμάλα, Κολομβία κ.λ.π) και ορισμένες πιο επαγγελματικές προσανατολισμένες σε συγκεκριμένο πρόγραμμα (Vathakou, 2011:1). Όσον αφορά στις δυνατότητες των οργανώσεων αυτών θα λέγαμε πως είναι περιορισμένες χρησιμοποιώντας ως δείκτες για το συμπέρασμα αυτό τον χαμηλό ετήσιο προϋπολογισμό τους, τον αριθμό των εργαζομένων σε αυτές, τον αριθμό και το είδος των προγραμμάτων που εκτελούν και τον αριθμό των οργανώσεων που είχαν πρόσβαση σε Ευρωπαϊκή χρηματοδότηση τα τρία προηγούμενα χρόνια οι οποίες είναι ελάχιστες (Vathakou, 2011:1). Ωστόσο παρότι η ελληνική κοινωνία διακρίνεται από βαθύ συναίσθημα ανθρωπισμού και υπάρχει γόνιμο έδαφος για τη σύνδεσή της με τις εργασίες των ΜΚΟ αυτό δεν έχει επιτευχθεί ή τουλάχιστον δεν είχε επιτευχθεί πριν την κρίση. Οι Έλληνες γενικότερα δεν είναι αρκετά εξοικειωμένοι με θέματα ανάπτυξης και για αυτό το λόγο κυρίως συνδέθηκαν με ΜΚΟ που ανήκαν σε μεγαλύτερες παγκόσμιες οικογένειες (Vathakou, 2011:2). Πιο συγκεκριμένα οι Λυμπεράκη-Παρασκευόπουλος (2002:7) σε ανακοίνωση συνεδρίου για τη μέτρηση του κοινωνικού κεφαλαίου στην Ελλάδα αναφέρουν ότι η χώρα μας θεωρείται ευρέως πολύ φτωχή χώρα σε κοινωνικό κεφάλαιο και κατά συνέπεια σε ισχύ ως προς την κοινωνία των

πολιτών ενώ κυρίως χαρακτηρίζεται από κεντροποιημένη και ταυτόχρονα αδύναμη κεντρική πολιτική δομή (Sotiropoulos, 1993). Σε συνέχεια της έρευνάς τους καταλήγουν στις ιδιαιτερότητες της Ελλάδας ως προς το κοινωνικό κεφάλαιο η οποία –ίσως μαζί με τη Νότια Ιταλία- αποτελεί ενδεικτική περίπτωση χαμηλού κοινωνικού κεφαλαίου και κατά συνέπεια αδυναμιών της κοινωνίας των πολιτών (Lyberaki-Paraskevopoulos,2002:19). Αποδίδουν δε αυτά τα χαρακτηριστικά στη μακρά παράδοση αυταρχισμού (authoritarian statism) καθώς και την προβληματική μετάβαση από τον αυταρχισμό στη δημοκρατία κατά τη πρώτη μεταδικτατορική περίοδο (1974-μέσα δεκαετίας 90), η οποία σηματοδεύτηκε από δυσκολίες στη διαδικασία αποκατάστασης των θεσμών και κατά συνέπεια είχε επίδραση σε όλες τις πτυχές της κοινωνικής ζωής και κυρίως αυτές των οποίων τα όρια μεταξύ τους υπήρξαν ασαφή (πολιτεία, αγορά, κοινωνία πολιτών) με την πολιτεία να κατέχει πρωτεύοντα ρόλο από τη μιά και τα πολιτικά κόμματα να δρουν ως μεσάζοντες στις κοινωνικο-πολιτικές σχέσεις από την άλλη (Lyberaki-Paraskevopoulos,2002:19). Οι έρευνες που αφορούν στο σημείο αυτό καταλήγουν σε μεγάλες αδυναμίες του εθελοντικού τομέα- διάσπαση, ιεραρχική δομή, μικρό μέγεθος και έλλειψη συνδέσμων με τις άλλες εθελοντικές οργανώσεις ή τις δομές που αφορούν στην κοινωνία των πολιτών- που οδηγούν σε οικονομική αστάθεια και έλλειψη εικόνας συγκεκριμένης για τις εργασίες και τα προβλήματα που τον απασχολούν (Lyberaki-Paraskevopoulos,2002:19). Σύμφωνα με τους Sotiropoulos- Karamagioli (2006) η κοινωνία των πολιτών στη σημερινή Ελλάδα παρουσιάζει αδυναμίες και χαμηλό απόθεμα κοινωνικού κεφαλαίου και εμπιστοσύνης κυρίως λόγω της οικονομικής και πολιτικής αστάθειας που χαρακτηρίζει τη σύγχρονη ιστορία της χώρας (ξένη παρέμβαση, κύματα μεταναστών και προσφύγων, εμφύλος, δικτατορία) και της εξάρτησης της κοινωνίας πολιτών σε κρατικούς θεσμούς(υπουργεία και οργανισμούς δημοσίου τομέα) και παρότι η δημοκρατία άνθησε στην Ελλάδα το 1974 οι οργανώσεις εμφανίστηκαν μαζικά το 1990 με τα εμπορικά συνδικάτα, τα αθλητικά σωματεία και τους πολιτιστικούς συλλόγους να απαριθμούν τα περισσότερα μέλη (Lyberaki and Paraskevopoulos 2002). Παρά τους ιστορικούς και πολιτικούς παράγοντες που διαμόρφωσαν ένα αδύναμο κοινωνικό κεφάλαιο ως προς την έννοια της γενικευμένης εμπιστοσύνης και μια ισχνή διάθεση συνεργασίας υπάρχουν παράγοντες που ίσως επηρέσαν τη διάθεση της ελληνικής κοινωνίας ως προς τον εθελοντισμό κρίνοντας από τα παραδείγματα άλλων χωρών (Lyberaki-Paraskevopoulos,2002:19-20). Στη Βρετανία για παράδειγμα κατά τη μεταπολεμική περίοδο η εκπαίδευση συνετέλεσε αρχικά στην αλλαγή της διάθεσης των πολιτών να συμμετέχουν στα κοινά σε συνδυασμό με την τάση της μεσαίας τάξης να ασχοληθεί με την πολιτική δεδομένων των δεσμών και κοινωνικών δικτύων που διέθετε από ποικίλλα περιβάλλοντα και την επίδραση τη κοινωνικής πολιτικής που ενίσχυε το υψηλό αίσθημα κοινωνικής ανάμειξης (Lyberaki-Paraskevopoulos, 2002:20). Στην περίπτωση της Ελλάδας, η ανάληψη των Ολυμπιακών αγώνων το 2004 έδωσε έμφαση στην ενθάρρυνση του εθελοντισμού ως συνειδητή στάση αφού ενίσχυσε ένα πνεύμα γενικευμένης εμπιστοσύνης, καλλιέργησε

κοινωνικά δίκτυα που επανατροφοδοτούσαν την εμπιστοσύνη κ.ο.κ. (Lyberaki-Paraskevoropoulos, 2002:20-21). Γενικότερα η κοινωνία πολιτών στην Ελλάδα προωθεί θετικές αξίες όπως ανοχή, έλλειψη βίας και ισότητα των φύλων σε όλους τους θεσμούς (Sotiropoulos-Karamagioli (2006) και ταυτόχρονα γίνονται προσπάθειες για τη βελτίωση της αξιοπιστίας και της διαφάνειας στους κόλπους της οι οποίες έχουν επηρεαστεί από συμπεριφορές δημοσιογράφων, πολιτικών και διαμορφωτών γνώμης στην Ελλάδα όπου, όπως και σε άλλες σύγχρονες δημοκρατίες είναι στενές οι σχέσεις ανάμεσα στα επιχειρηματικά συμφέροντα, τα πολιτικά κόμματα και τα μέσα ενημέρωσης.

Κατά το 2010 μετά την έναρξη της κρίσης στη χώρα μας οι υπεύθυνοι της Hellenic Aid δεν μπορούσαν να προσδιορίσουν την ύπαρξη χρηματοδότησης προς τα έργα που είχαν αναλάβει οι ελληνικές ΜΚΟ (Vathakou, 2011:2). Όσον αφορά στο εσωτερικό της χώρας οι δραστηκές περικοπές και η πιθανή παύση της χρηματοδότησης είχε άμεση επίδραση στις οργανώσεις που εξαρτώνταν από τη χρηματοδότηση αυτή με αποτέλεσμα κάποιες να αδυνατούν να ολοκληρώσουν έργα που είχαν ήδη αναλάβει και άλλες να μην δύνανται να ολοκληρώσουν μελλοντικό σχεδιασμό (Vathakou, 2011:2). Ένας άλλος δείκτης της επίδρασης της κρίσης υπήρξε η μείωση των μελών της πλατφόρμας από 22 σε 12 μέσα σε ένα χρόνο (Vathakou, 2011:2). Σαφώς αυτό συμπαρέσυρε ένα μεγάλο αριθμό θέσεων εργασίας και μάλιστα εργαζομένων που έχουν εξειδικευτεί στον τομέα οι οποίοι στράφηκαν σε άλλους χώρους με αποτέλεσμα την αποδιοργάνωση του κλάδου στην Ελλάδα σε συνδυασμό με τις αρνητικές επιπτώσεις στην εκπαίδευση σχετικά με αναπτυξιακές δραστηριότητες (Development Education) υπεύθυνες για τα έργα των οποίων ήταν αποκλειστικά ΜΚΟ στην Ελλάδα (Vathakou, 2011:3). Εξετάζοντας τα γεγονότα από εξωτερική άποψη διακρίνουμε δύο σοβαρές συνέπειες που πρέπει να ληφθούν υπόψη. Πρώτον τα έργα που διενεργούνταν από ελληνικές ΜΚΟ με θετικά αποτελέσματα σε αναπτυσσόμενες χώρες δε θα συνεχίζονταν πλέον και δεύτερον η Ευρωπαϊκή οικογένεια των ΜΚΟ θα στερούνταν τη συμβολή αρχικά ενός από τα 27 μέλη της και πιθανώς και άλλων επηρεασμένων από την κρίση (Ολλανδία, Ηνωμένο Βασίλειο, Αυστρία) που θα προχωρούσαν σε περιοχές στον προϋπολογισμό αναπτυξιακών έργων γεγονός που θα είχε αντίκτυπο σε ολόκληρη την κοινωνία των πολιτών (Vathakou, 2011:3). Σύμφωνα με τη δειγματοληπτική έρευνα που διενεργήθηκε στην Ελλάδα κατά την περίοδο 2003-2005 (Αφουξενίδης, 2006), εκτιμήθηκε ότι οι βασικές ΜΚΟ στην Ελλάδα, συμπεριλαμβανομένων των διεθνών οργανώσεων, όπως η Greenpeace ανέρχονται σε 210 περίπου (Αφουξενίδης 2004, 2005). Επιπλέον, σύμφωνα με την ίδια έρευνα εάν συνυπολογιστεί ο αριθμός άλλων μικρότερων οργανώσεων ενεργών ή ημι-ενεργών σε επίπεδο συνοικιακό, τοπικό, περιφερειακό και εθνικό, ο συνολικός αριθμός, σύμφωνα με κάποιες εκτιμήσεις, ανέρχεται σε 30 χιλιάδες. (δικτυακός τόπος <http://ppol.gr/cm/index.php?LID=1&Datain=466>, ημ.τελ.πρόσβασης 14/07/2014)

Συνοψίζοντας τη βιβλιογραφική ανασκόπηση θα αναφερθώ ξανά στο σκοπό της έρευνας η οποία ξεκινά από τη μελέτη των χαρακτηριστικών εκείνου του πολίτη που αναλαμβάνει εθελοντική δράση, τους παράγοντες ατομικής συμμετοχής σε εθελοντικές οργανώσεις και τη σύγκριση των τελευταίων με τα κοινωνικά κινήματα και αναζητά τη σχέση πολιτείας και ΜΚΟ όπως αυτή εκδηλώθηκε στην πρωτεύουσα κατά την περίοδο 2009-2013 και τις οργανωμένες συλλογικές δράσεις που σχετίζονται με την προστασία κοινωνικά αποκλεισμένων ομάδων. Πιο συγκεκριμένα θα εξετάσουμε την οικονομική ανεξαρτησία και διαφάνεια της χρηματοδότησης και των συναλλαγών τους με ιδιωτικούς και κρατικούς φορείς, την ένταξή τους στον κρατικό μηχανισμό και τον καταμερισμό εργασίας και το βαθμό παροχής βασικών κοινωνικών υπηρεσιών στο σημείο που αυτός σχετίζεται με την απαλλαγή του κράτους από τον πραγματικό του ρόλο.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: ΜΕΘΟΔΟΛΟΓΙΑ ΈΡΕΥΝΑΣ

Το κεντρικό θέμα της έρευνας αυτής είναι να εμβαθύνει στο ρόλο των ΜΚΟ την εποχή της οικονομικής κρίσης στην Αθήνα. Μέσα από το πρίσμα αυτό κρίθηκε αναγκαίο να διερευνηθούν τα χαρακτηριστικά των ατόμων που στρέφονται στην εθελοντική δράση και η ύπαρξη ή μη κοινωνικών δικτύων ικανών να επηρεάσουν την ενασχόλησή τους με τον εθελοντισμό. Επιχειρήθηκε επίσης να εξεταστούν σε κάποιο βαθμό συγκριτικά οι δράσεις των κοινωνικών κινημάτων και των ΜΚΟ και να εντοπιστούν τυχόν σημεία σύγκλισης τους κυρίως όμως να συγκεντρωθεί αυτό το υλικό που θα περιέγραφε επαρκώς τις σχέσεις και πιθανόν τις εξαρτήσεις τους από ιδιώτες και πολιτεία, τη συμμετοχή τους στον τομέα της εργασίας, τη διαφάνεια των συναλλαγών τους και το βαθμό της συμμετοχής τους στην κάλυψη των κοινωνικών αναγκών που επιτάσσουν οι συνθήκες της οικονομικής κρίσης για τους πολίτες. Στο σημείο αυτό διερευνήθηκαν οι δράσεις των ΜΚΟ που υποκαθιστούν το ρόλο της πολιτείας όσον αφορά την κοινωνική μέριμνα και κρίθηκε σκόπιμο να εντοπιστούν μέσα από τη μελέτη των άρθρων και των συνεντεύξεων οι ακριβείς τρόποι δράσης και οι ομάδες των επωφελούμενων. Η μελέτη βασίστηκε σε στοιχεία δευτερογενή και πρωτογενή και χρησιμοποιήθηκε ένας συνδυασμός μεθόδων και τεχνικών συλλογής και ερμηνείας δεδομένων, με καθεμιά από τις προσεγγίσεις και τεχνικές να θεωρείται συμπληρωματική των άλλων και σε καμιά περίπτωση λιγότερο ουσιαστική και μικρότερης βαρύτητας. Με το συνδυασμό μεθόδων, αν και ήταν πιο χρονοβόρος και δύσκολος στην επεξεργασία τρόπος λόγω τους πλήθους των δεδομένων, προσπάθησα να επιτύχω τη διερεύνηση διαφορετικών όψεων της εθελοντικής δράσης και του φαινομένου της εμφάνισης ολοένα αυξανόμενου αριθμού ΜΚΟ στην εποχή μας καθώς και να επιβεβαιώσω τη μια μέθοδο μέσω της άλλης αυξάνοντας με τον τρόπο αυτό την εγκυρότητα και την αξιοπιστία της έρευνας η οποία τελικά ολοκληρώθηκε σε τρεις φάσεις (Mason, 2003).

3.1 Ημιδομημένες Συνεντεύξεις

Κατά την πρώτη φάση μεθοδολογικά η έρευνα βασίστηκε σε 8 συνεντεύξεις σε βάθος (in-depth interviews) με χρήση μαγνητοφώνου και χρησιμοποιήθηκε η ποιοτική προσέγγιση για να συγκεντρώσει τα σχετικά δεδομένα. Ως ερευνητικό εργαλείο χρησιμοποιήθηκαν ημιδομημένες συνεντεύξεις πρόσωπο με πρόσωπο με εθελοντές και διοικητικό προσωπικό για τις προσωπικές τους εμπειρίες σχετικές με τη λειτουργία των ερευνώμενων ΜΚΟ. Ο λόγος που επέλεξα την παραγωγή δεδομένων μέσω συνεντεύξεων κι όχι τη στείρα συλλογή τους είναι επειδή με ενδιέφεραν οι εμπειρίες, οι αντιλήψεις και οι ερμηνείες των ίδιων των ανθρώπων ως προς την εθελοντική δράση και τη συμμετοχή τους σε μια οργάνωση και η πρόκληση της μετατροπής

του εαυτού μου σε ενεργό και αναστοχαστικό παράγοντα παρά έναν ουδέτερο συλλέκτη δεδομένων (Mason, 2003). Η τεχνική της ημιδομημένης συνέντευξης που ακολουθήθηκε, όπως δέχονται και οι περισσότεροι ερευνητές, προσδίδει στην έρευνα αυξημένη εγκυρότητα σε σχέση με άλλες μεθόδους (Mason, 2003). Στην παρούσα εργασία επιδιώχθηκε μέσα από το ορισμένο σε άξονες αλλά ευέλικτο σχήμα της ημιδομημένης συνέντευξης να δοθούν οι περιγραφές και οι εμπειρίες των ερωτώμενων χρησιμοποιώντας δικές τους εννοιολογικές κατηγορίες και όχι μόνο εκείνες οι οποίες επιβάλλονται από ένα αυστηρά δομημένο ερωτηματολόγιο (Mason, 2003). Ο σχεδιασμός των συνεντεύξεων ήταν διαδικασία χρονοβόρα και επίπονη όσο και η διεξαγωγή τους. Εκτός από την επιλογή των υποκειμένων που θα έπαιρναν μέρος και την εξασφάλιση της πρόσβασης σε αυτούς με προβληματίσε ιδιαίτερα η ανάπτυξη ενός ερωτηματολογίου στο οποίο οι ερωτήσεις θα είχαν μεν λογική σειρά και φυσική ροή ώστε να εξασφαλίζουν στον ερωτώμενο την αίσθηση της συζήτησης με κάποιο σκοπό (Mason, 2003) ταυτόχρονα δε, θα κάλυπταν τη διερεύνηση των ερωτημάτων και των υποερωτημάτων για τα οποία σχεδιάστηκε η έρευνα.

Ως πληθυσμός στόχος επιλέχθηκαν δύο κατηγορίες πληροφορητών, εκπρόσωποι δομών της κοινωνίας των πολιτών, των ΜΚΟ και του εθελοντισμού. Αφετηρία αποτέλεσαν δύο εθελοντές από το οικείο και φιλικό μου περιβάλλον, μόνιμοι κάτοικοι Αθήνας που δραστηριοποιούνται πάνω από τρία χρόνια στο τομέα της προσφοράς και του εθελοντισμού, τους οποίους και συνάντησα στον προσωπικό τους χώρο. Μέσω ενός από αυτούς ήρθα σε επαφή με τον υπεύθυνο-εθελοντή της οργάνωσης στην οποία ανήκει με τον οποίο συζήτησα και διοικητικά θέματα που αφορούν στη λειτουργία της οργάνωσης, τον οποίο και συνάντησα δύο μόλις μέρες μετά καθώς ήταν πρόθυμος να με δεχτεί αμέσως στα γραφεία της οργάνωσης και να συνεισφέρει στην έρευνα. Αυτός με σύστησε σε έναν ακόμη εθελοντή Διασώστη του Ερυθρού Σταυρού τον οποίο τελικά δεν κατόρθωσα να συναντήσω λόγω φόρτου εργασίας δικού του και στην υπεύθυνη και τα μέλη τοπικής ομάδας Σαμαρειτών υπό την επίβλεψή του. Η επόμενη κίνηση ήταν να αναζητήσω υπευθύνους δημοσίων σχέσεων ΜΚΟ από το διαδίκτυο στοχεύοντας στον εντοπισμό των υπευθύνων που θα ήταν χρήσιμοι στην αποτύπωση της εθελοντικής προσφοράς και της λειτουργίας των ΜΚΟ και ως εκ τούτου στην απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων μας. Οι δύο ΜΚΟ ταυτίζονται με την προστασία του παιδιού και της οικογένειας (Χαμόγελο του Παιδιού, Μαζί για το Παιδί) . Η επιλογή της ένωσης «Μαζί για το Παιδί» έγινε επειδή αποτελεί μια ομπρέλα δέκα κοινωφελών σωματείων μη κερδοσκοπικού χαρακτήρα (Ίδρυμα Παιδική Στέγη, Πανελλήνια Ένωση Αγώνων Κατά του Νεανικού Διαβήτη, Εταιρεία Προστασίας Σπαστικών, Κέντρο Ειδικών Ατόμων η Χαρά, Φίλοι του Παιδιού, Οι Φίλοι της Μέριμνας, Παιδικά Χωριά SOS Ελλάδος, ΠΝΟΗ-Φίλοι Εντατικής Θεραπείας Παιδιού, Ίδρυμα Κοινωνικής Εργασίας «Χατζηπατέρειον»-Κ.Α.Σ.Π., Σωματείο Φίλοι του Θεοτόκου) και θεώρησα ότι αποτελεί το πλέον αντιπροσωπευτικό δείγμα λειτουργίας μη-κερδοσκοπικών σωματείων.

Επικοινωνήσα ηλεκτρονικά με δέκα περίπου από αυτούς αναλύοντας τους το θέμα της έρευνας και την ανάγκη συμμετοχής τους καθώς επίσης και την ευελιξία στον καθορισμό της συνάντησής μας δυστυχώς όμως δύο απαντήσεις ήταν αρνητικές στο άκουσμα του όρου «οικονομική κρίση» που περιέχεται στον τίτλο της εργασίας, γεγονός που μου επιβεβαίωσαν σε τηλεφωνική μας επικοινωνία με δική τους πρωτοβουλία. Τρεις εκπρόσωποι οργανώσεων δεν είχαν δυνατότητα να συμμετάσχουν λόγω φόρτου εργασίας κατά τη διάρκεια των γιορτών των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς και άλλοι τρεις απάντησαν θετικά και με μεγάλη προθυμία όρισαν τις συναντήσεις μας σε χρόνο της προτίμησής τους. Τους απέστειλα ηλεκτρονικά τη βεβαίωση του Πανεπιστημίου για την εκπόνηση της διπλωματικής εργασίας ώστε να είναι ενήμεροι για το ακριβές θέμα της και συζητήσαμε το ζήτημα της εχεμύθειας και ανωνυμίας των συνεντεύξεων (Mason, 2003) καθώς θεώρησα ότι στην αποκάλυψη της ταυτότητάς τους οδηγείται εύκολα κανείς αναζητώντας τους υπευθύνους δημοσίων σχέσεων και εθελοντισμού των αντιστοίχων ΜΚΟ. Όσον αφορά στη συμμετοχή τους στην έρευνα έγινε σαφές από μέρους μου ότι μπορούν να μην απαντήσουν οποιαδήποτε ερώτηση δεν επιθυμούν ή αισθάνονται άβολα και ότι μπορούν να αποσύρουν τη συναίνεσή τους οποιαδήποτε στιγμή επιθυμούν πριν τη δημοσίευση της εργασίας με τη συνέπεια να είναι αδύνατον να συμπεριληφθεί στα ερευνητικά δεδομένα. Η μία υπεύθυνη απέσειρε τη συμμετοχή της πριν την πραγματοποίηση της συνέντευξης γεγονός που συνέδεσα με το σκάνδαλο σχετικά με τις ΜΚΟ κατά το μήνα Φεβρουάριο. Δεν προσπάθησα να επικοινωνήσω ξανά μαζί της για να μην την φέρω σε δύσκολη θέση. Τα άτομα που εξ αρχής ήταν θετικά στη συμμετοχή τους δεν έδειξαν καμία αμφιβολία για τα λεγόμενά μου και υπέδειξαν τα ίδια άμεση συνάντηση για συνέντευξη χωρίς προκαταρκτική συνάντηση γνωριμίας. Αξίζει να αναφέρω στο σημείο αυτό ότι μια από αυτές τις συναντήσεις έγινε μεσημέρι Παραμονής Χριστουγέννων στα γραφεία της οργάνωσης, όταν τα τηλέφωνα ακόμη χτυπούσαν για δωρεές από όλη την Ελλάδα. Από τις τρεις ακόμη στις οποίες απευθύνθηκα δεν υπήρξε απάντηση παρότι επικοινωνήσα και τηλεφωνικά μαζί τους. Τέλος προσπάθησα να έρθω σε επαφή με εθελοντές σε εκθεσιακό χώρο στην Αθήνα κατά τη διάρκεια των γιορτών των Χριστουγέννων όπου υπήρχαν περίπου ΜΚΟ με εργαζομένους και εθελοντές. Ένας από αυτούς, εθελοντής αρχικά και νυν εργαζόμενος δέχτηκε με προθυμία να συμμετάσχει και όρισε τη συνάντησή μας την αμέσως επόμενη μέρα έξω από τον εκθεσιακό χώρο που βρισκόταν ένα ακόμη περίπτερο της οργάνωσής του, χρόνος που θα πρόσφερε εθελοντικά ενημέρωση σε πολίτες που θα εκδήλωναν ενδιαφέρον για τις δραστηριότητες της οργάνωσης. Η δυσκολία στη διεξαγωγή της συνέντευξης αυτής, όπως μπορεί να διαπιστωθεί από το απομαγνητοφωνημένο αρχείο, ήταν εκτός από το θόρυβο των αυτοκινήτων της λεωφόρου στην οποία βρίσκεται το εκθεσιακό κέντρο και το θόρυβο της βροχής και του αέρα συνθήκες που δεν γίνονται αντιληπτές στον αναγνώστη, οι συχνές διακοπές από επισκέψεις του κοινού που είτε ζητούσαν πληροφορίες για υπηρεσίες που παρέχει η οργάνωση είτε μετέφεραν στο περίπτερο τρόφιμα, ρούχα και είδη πρώτης ανάγκης που είχαν συλλέξει μετά από έκκληση

της οργάνωσης. Στην αρχή κάθε συνέντευξης συμπληρώθηκε μια φόρμα με τα βασικά στοιχεία (ημερομηνία, τόπος, χρόνο, διάρκεια, οργάνωση, ρόλο, φύλο) ώστε να είναι ευκολότερη η επεξεργασία της συνέντευξης μετά από ένα χρονικό διάστημα. Η αναζήτηση νέων προσώπων για συνέντευξη έληξε όταν οι απαντήσεις τους άρχισαν να επαναλαμβάνονται με αυτές προηγούμενων ερωτώμενων και δεν προσέφεραν νέα δεδομένα στην ερευνητική διαδικασία. Κατόπιν οι συνεντεύξεις απομαγνητοφωνήθηκαν και μελετήθηκαν. Τα συμπεράσματα της έρευνας αναλύθηκαν με τη μέθοδο της θεματικής ανάλυσης κατά ομάδα πληθυσμού (εθελοντές, διοικητικό προσωπικό).

Η δεύτερη φάση ουσιαστικά λειτούργησε παράλληλα με την πρώτη. Αφορά στην φανερή (overt) παρατήρηση των συμπεριφορών των εθελοντών στο πεδίο προσφοράς τους, των σχέσεων μεταξύ των συμμετεχόντων στην ερευνητική διαδικασία στο φυσικό περιβάλλον της εθελοντικής τους προσφοράς, καθώς και της λειτουργίας των οργανωμένων ΜΚΟ με στόχο την άμεση άντληση πληροφοριών, γεγονός που προϋποθέτει την γνώση της ταυτότητας του ερευνητή από τους ερευνώμενους καθώς και την διαθεσιμότητα του σε κάθε πληροφόρηση που αφορά στην έρευνα. Η μέθοδος αυτή επελέγη λόγω των βασικών πλεονεκτημάτων που προσφέρει δηλαδή της άμεσης άντλησης πληροφοριών για ατομικές ή κοινωνικές συμπεριφορές και της δυνατότητας διεξαγωγής ερευνητικής εργασίας σε φυσικά περιβάλλοντα εντός των οποίων λαμβάνει χώρα η κοινωνική δράση. Επιπλέον η ειλικρίνεια από μέρους μου εκτός του ότι συνάδει με τους κανόνες δεοντολογίας της έρευνας δίχως τα ηθικά ζητήματα και ζητήματα δεοντολογίας που εγείρει η απόκρυψη της πραγματικής ταυτότητας του ερευνητή και οι συγκαλυμμένες στρατηγικές πρόσβασης στο πεδίο που σχετίζονται με την εξαπάτηση των συμμετεχόντων, θεώρησα ότι ταυτόχρονα εξασφαλίζει για τη συγκεκριμένη ερευνητική διαδικασία την πρόσβαση ακόμα και σε προσωπικές λεπτομέρειες ή πεδία σχετικά κλειστά και καταλήγει σε θετικά αποτελέσματα σε σχέση με την πρόσβαση στο πεδίο και τους συμμετέχοντες. Επόμενο βήμα ήταν η ανάπτυξη σχέσεων, η αποδοχή και η εμπιστοσύνη στο πρόσωπο μου με στόχο τη συλλογή πλούσιων δεδομένων αλλά και ικανών να εκπληρώσουν τους ερευνητικούς στόχους και να οδηγήσουν στην επιτυχία της ερευνητικής μου προσπάθειας. Αυτό νομίζω ότι ήταν και το ευκολότερο σημείο της έρευνας καθώς διαπίστωσα εκ των υστέρων ότι πρόκειται για άτομα που έχουν υιοθετήσει ως τρόπο ζωής την εθελοντική δράση και θεώρησαν τη συμμετοχή τους στην έρευνα ως μέρος αυτής. Κάποιες γυναίκες μάλιστα μοιράστηκαν μαζί μου εκτός συνέντευξης προσωπικά και οικογενειακά θέματα που τις οδήγησαν στον εθελοντισμό. Το πρωτογενές υλικό που συνέλεξα αποτελείται από σημειώσεις από παρατήρηση σε δραστηριότητες (field notes) και τη συλλογή υλικών τεκμηρίων (φυλλαδίων από δράσεις και ενημερωτικό υλικό). Επειδή η επεξεργασία των δεδομένων θα γινόταν μετά από κάποιο χρονικό διάστημα θέλησα να διαχωρίσω τα κυριολεκτικά από τα ερμηνευτικά στοιχεία των παρατηρήσεών μου ώστε κρατώντας σημειώσεις σε στήλες ανά

θεματικές κατηγορίες να μπορώ να τα αξιολογήσω στη διεξαγωγή συμπερασμάτων αργότερα (Mason, 2003). Αξίζει να σημειωθεί ότι δεν βιντεοσκοπήθηκε ούτε φωτογραφήθηκε καμία δραστηριότητα με σκοπό την αποφυγή της μη αυθόρμητης δράσης των συμμετεχόντων και τη συναισθηματική επιβαρυνσή τους γεγονός που συνετέλεσε στην προαγωγή της σχέσης εμπιστοσύνης ερευνητή-πληροφορητή. Παρόλαυτά όμως επειδή η παρατήρηση δεν ήταν συστηματική θεωρώ ότι υπάρχει ο κίνδυνος να καταγράφηκαν και μη τυπικές συμπεριφορές ή το αντίστροφο να μην καταγράφηκαν δηλαδή τυπικές συμπεριφορές.

3.2 Ανάλυση Περιεχομένου: οι Δράσεις των ΜΚΟ

Κατά την τρίτη φάση, η οποία υπήρξε και η πλέον χρονοβόρα, συγκεντρώθηκαν και μελετήθηκαν άρθρα σχετικά με δράσεις ΜΚΟ από τον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο από το αρχείο τεσσάρων εφημερίδων διαφορετικών πολιτικών αποχρώσεων κατά την περίοδο που μελετάται καθώς επίσης και άλλες ιστοσελίδες και blogs στα οποία υπήρχαν σχετικές αναφορές. Τα γεγονότα που παρουσιάζονται στην ακόλουθη εργασία καταγράφηκαν και παρουσιάστηκαν στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο (Ελευθεροτυπία, Αυγή, Καθημερινή, Βήμα, Έθνος, Ριζοσπάστης). Η επιλογή των εφημερίδων έγινε ανάλογα με τον αριθμό των άρθρων που περιείχαν αναφορές σχετικές με τη δράση μη-κερδοσκοπικών οργανώσεων αλλά και με τις ιδιαιτερότητες της καθεμιάς σχετικά με το κοινό στο οποίο απευθύνονται, το είδος και το ύφος της γραφής τους. Ειδικότερα όσον αφορά στις πολιτικές αυτές εφημερίδες η *Ελευθεροτυπία* επελέγη λόγω της μεγάλης αναγνωσιμότητάς της αλλά και επειδή συχνά εκφράζει πληθώρα απόψεων προοδευτικού κυρίως αριστερού χαρακτήρα όπως και η εφημερίδα *Αυγή* η οποία προβάλλει γεγονότα διαμαρτυρίας και ανήκει στον αριστερό χώρο. Η *Καθημερινή* και το *Βήμα* αντίστοιχα εκφράζουν με τον τρόπο γραφής και το μεγάλο σχήμα τους το συντηρητικό χώρο και είναι προσφιλείς στον κόσμο των διανοούμενων. Επίσης σε προηγούμενες αναζητήσεις μου στα ηλεκτρονικά αρχεία των παραπάνω εφημερίδων κατά τη διάρκεια εκπόνησης πανεπιστημιακών εργασιών ή για συνδικαλιστικούς λόγους είχα διαπιστώσει ότι είναι πολύ οργανωμένα και είναι εύκολη η εύρεση άρθρων με τη βοήθεια λέξεων-κλειδιών όπως «εθελοντισμός, οικονομική κρίση, κοινωνική αλληλεγγύη, ΜΚΟ» κατά τη συγκεκριμένη περίοδο που απασχολεί την εργασία αυτή. Επομένως ο εντοπισμός των ζητούμενων άρθρων έγινε τόσο με τους τίτλους όσο και με το περιεχόμενό τους. Στην ιστοσελίδα της εφημερίδας Ριζοσπάστης επίσης προβάλλονταν εκτός από τα πλέον σχετικά με τα κριτήρια αναζήτησης και άλλα άρθρα με μεγάλο βαθμό σχετικότητας και υπήρξαν περιπτώσεις που η ανάγνωση με οδήγούσε σε νέα ζητήματα που δεν είχα σκεφτεί ή γεγονότα για τα οποία δεν ήμουν ενήμερη. Στο σημείο αυτό χρειάστηκε να αποσαφηνίσω για μια ακόμη φορά τα ερευνητικά ερωτήματα, το αντικείμενο και τη σκοπιμότητα της έρευνας αυτής ώστε να παραμείνω σταθερή στην αναζήτησή μου. Παρόλαυτά συχνά στην πορεία της αναζήτησης

αυτής διαπίστωσα πως ολόκληρη η διαδικασία μετασχηματίζεται με την ανακάλυψη στα άρθρα παραγόντων που δεν είχα προβλέψει. Χρήσιμη αποδείχτηκε η ενημέρωσή μου για γεγονότα και δράσεις ΜΚΟ καθώς έκανε την αναζήτησή μου πιο αποτελεσματική και συντονισμένη. Αξιοσημείωτο είναι δε πως στην εφημερίδα Ριζοσπάστης περιέχονται άρθρα για το εθελοντισμό με αρνητική χροιά ήδη από το 2005, μετά την άνθησή του δηλαδή στην Ελλάδα κατά τους Ολυμπιακούς αγώνες της Αθήνας, και γίνονται αιχμηρά σχόλια για την εκμετάλλευση των εθελοντών από την πολιτεία, ως υποκατάστατο εργατικού δυναμικού, γεγονός που είχα παρακολουθήσει λόγω προσωπικής γνωριμίας με αρθρογράφο της εφημερίδας. Πολλές από τις δράσεις δε που αναφέρονται είχαν ξεκινήσει νωρίτερα και συνεχίζονταν κατά την περίοδο που εξετάσαμε. Η ανάγνωση επίσης των ιστοσελίδων και blogs προσέφερε σημαντική πληροφόρηση σχετικά με την αυθόρμητη δράση τους, τη διάχυση της δράσης αυτής και το σχολιασμό των γεγονότων από άμεσα εμπλεκόμενους δρώντες. Κατόπιν επιλέχθηκαν τα τμήματα των κειμένων, η ολόκληρα τα κείμενα που παρουσιάζουν ερευνητικό ενδιαφέρον. Μετά την επιλογή τους τα άρθρα αποθηκεύτηκαν σε ηλεκτρονικό αρχείο μαζί με τις ηλεκτρονικές διευθύνσεις τους και κάθε φορά αναγραφόταν η ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης. Το αρχείο εκτυπώθηκε ώστε να είναι ευκολότερη η μελέτη των άρθρων. Κατόπιν ταξινομήθηκαν κατά έννοια και σχετικότητα με τη ζητούμενη δράση ή το γεγονός στο οποίο εμπλέκεται με δράση μια ΜΚΟ. Την ανάγνωση των άρθρων ακολούθησε η επισήμανση πάνω σε αυτά των λέξεων και των στοιχείων εκείνων που θεωρήθηκαν αρχικά σημαντικά. Δημιουργήθηκαν και συμπληρώθηκαν δελτία κωδικοποίησης τα οποία βοήθησαν σημαντικά στη μελέτη των γεγονότων και την απάντηση των ερευνητικών ερωτημάτων επειδή ο μεγάλος αριθμός των άρθρων δεν διευκόλυνε τη μελέτη τους. Χρειάστηκε για το λόγο αυτό να γίνει ένας περιορισμός τους σε αυτά που θεωρήθηκε ότι δύναται να απαντήσουν τα ερευνητικά ερωτήματα. Ο αριθμός των άρθρων που επιλέχθηκαν και των δελτίων κωδικοποίησης δεν διευκόλυνε αριθμητικά την ποσοτική στατιστική ανάλυσή τους ήταν όμως επαρκής για την ποιοτική ανάλυση και διεξαγωγή συμπερασμάτων που απαντούσαν στα ερευνητικά ερωτήματα. Επίσης το αρχικό δελτίο κωδικοποίησης που δημιουργήθηκε ήταν εφικτό να ανασχηματιστεί στην πορεία, όπως και συνέβη, και να εμπλουτιστεί με άρθρα με αναφορές σε νέες δράσεις χωρίς ιδιαίτερη δυσκολία και με μηδενικό κόστος αφού τα άρθρα προήλθαν απευθείας από τις ηλεκτρονικές σελίδες των εφημερίδων και η εκτύπωσή τους είχε αμελητέο κόστος. Να επισημάνω στο σημείο αυτό πως η ανάγνωση των άρθρων έγινε πολλές φορές αναζητώντας κάθε φορά τα στοιχεία εκείνα που θα βοηθούσαν στη συμπλήρωση των δελτίων και την διασταύρωση και ανάλυση των γεγονότων (η ημερομηνία τελευταίας πρόσβασης στο υλικό που περιλαμβάνεται στα δελτία είναι η 13/4/2014).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4: ΑΝΑΛΥΣΗ ΤΩΝ ΔΕΛΤΟΜΕΝΩΝ

4.1 ΟΙ ΔΡΑΣΕΙΣ ΤΩΝ ΜΚΟ

Δράσεις ΜΚΟ στην Αθήνα σχετικές με την οικονομική κρίση (2009-2013)

Πίνακας. 1 Μορφές Δράσης ,& Αριθμός Εμπλεκόμενων ΜΚΟ

Μορφές Δράσης ΜΚΟ	Συνολικός Αριθμός αναφορών
Δημιουργία Εθελοντικής Πρωτοβουλίας	4
Συγκέντρωση χρημάτων	1
Συγκέντρωση υλικού	21
Διανομή υλικού	28
Διαμεσολάβηση	17
Δραστηριοποίηση σε κρατικές δομές	57
Φιλοξενία	9
Άμεση επέμβαση	8
Σίτιση	11
Καθαρισμός	

Πηγή: Δελτία Κωδικοποίησης Δράσεων των ΜΚΟ -βλέπε παράρτημα.

Σύμφωνα με τον παραπάνω πίνακα η πλειοψηφία των ΜΚΟ, δράσεις των οποίων επισημάνθηκαν στον τύπο, έντυπο και ηλεκτρονικό, καθώς και σε άλλες διαδικτυακές πηγές και καταγράφηκαν στα δελτία, αφορούν κατά κύριο λόγο σε δράσεις σχετικές με δραστηριοποίηση σε κρατικές δομές όπως προσλήψεις ανέργων, παροχή προληπτικών εξετάσεων, ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης και διανομή ιατροφαρμακευτικού υλικού, στήριξη ευάλωτων κοινωνικών ομάδων, ενημέρωση σχετικά με ζητήματα υγείας ακόμη και προστασία του περιβάλλοντος και δασοπροστασία. Στην κατηγορία αυτή σημειώνονται και οι περισσότερες αναφορές στις πηγές που ερευνήθηκαν. Αξίζει επίσης να σημειωθεί ο μεγάλος αριθμός δράσεων και αναφορών σε ΜΚΟ σχετικών με συγκέντρωση και διανομή υλικού, κυρίως τροφίμων, φαρμάκων, εμβολίων και ρούχων, που σε ορισμένα δελτία λειτουργούν συνδυαστικά ή επικαλύπτονται από δράσεις σχετικές με την προηγούμενη κατηγορία στην ταξινόμηση. Ακολουθούν δράσεις ΜΚΟ και αναφορές σχετικές με διαμεσολάβηση, φιλοξενία, άμεση επέμβαση, σίτιση, δημιουργία εθελοντικής πρωτοβουλίας και συγκέντρωση χρημάτων.

Πίνακας. 2 Ομάδα πληθυσμού που επωφελείται από τη δράση

ΟΜΑΔΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΟΥ ΕΠΩΦΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ/ΔΡΑΣΕΙΣ	Αριθμός αναφορών
Παιδιά	14
Άνεργοι	12
Φυλακισμένοι	3
Άστεγοι	4
Μειονότητες	3
Γυναίκες	3
Ηλικιωμένοι	1
Ψυχικά ασθενείς	10
Οικονομικά ευάλωτοι	15
Ασθενείς	21
Μαθητές	11
Γονείς	9
Άλλη	5

Αναφορικά με τις επωφελούμενες ομάδες πληθυσμού από τις δράσεις ΜΚΟ μια γενικευμένη κατηγορία που θα μπορούσε να συμπεριλάβει αρκετές άλλες είναι οι οικονομικά ευάλωτοι που σε κάποιες δράσεις ταυτίζονται με ανέργους, άστεγους, ανασφάλιστους, οικογένειες και ασθενείς. Πολλές δράσεις επίσης αφορούν σε παιδιά, γονείς και μαθητές ενώ σημειώθηκαν εθελοντικές πρωτοβουλίες που εστιάζουν στη βελτίωση των συνθηκών διαβίωσης και περίθαλψης φυλακισμένων, μεταναστών, ηλικιωμένων, ψυχικά ασθενών και γυναικών κυρίως εγκύων που χρήζουν ιατρικής βοήθειας και διαγνωστικών εξετάσεων.

Πίνακας 3

Επιπτώσεις από τη ΔΡΑΣΗ/ΔΡΑΣΕΙΣ	Αριθμός αναφορών
01 Θετικές κοινωνικές επιπτώσεις	49
02 Θετικές οικονομικές επιπτώσεις	41
03 Θετικές επιπτώσεις ως προς την υγεία	32
04 Αρνητικές επιπτώσεις σε σχέση με ΜΚΟ	14
05 Αρνητικές επιπτώσεις σχέσης ΜΚΟ με το κράτος	35
06 Αρνητικές επιπτώσεις σχέσης ΜΚΟ με τον πολίτη	9

Όσον αφορά στις επιπτώσεις που επιφέρει η δράση ή οι συνδυασμένες δράσεις ΜΚΟ αυτές διακρίνονται αρχικά σε αρνητικές και θετικές και κατόπιν σε επιμέρους κατηγορίες. Αναφορικά με τις θετικές κοινωνικές επιπτώσεις με τη συχνότητα που απαντώνται στα δελτία σημειώνεται η στήριξη αδύναμων κοινωνικών ομάδων, η συμβουλευτική, η κοινωνική επανένταξη και η πληροφόρηση πολιτών για Θέματα Κοινωνικής Πολιτικής. Σχετικά με τις θετικές οικονομικές επιπτώσεις διακρίνουμε οικονομική και υλική ενίσχυση αδύναμων ομάδων και εύρεση εργασίας σε ανέργους ενώ ως προς τις θετικές επιπτώσεις για την υγεία την παροχή φαρμάκων και την προσφορά διαγνωστικών εξετάσεων, την ενημέρωση και την ψυχική υγεία και τέλος τη δημόσια υγιεινή.

Όσον αφορά στις αρνητικές επιπτώσεις σε σχέση με δράσεις ΜΚΟ αυτές διακρίνονται ανάλογα με τη διαφθορά στις δομές τους, την εκμετάλλευση εθελοντών και την αλόγιστη χρήση κονδυλίων ενώ οι αρνητικές επιπτώσεις της σχέσης ΜΚΟ με το κράτος χαρακτηρίζονται από απαλλαγή από μέριμνα για τον πολίτη, μεθόδευση υπέρ των όρων του Μνημονίου και λιγότερο συχνά αδιαφάνεια στις συναλλαγές. Κατά τη μελέτη των άρθρων δε σημειώθηκε γραφειοκρατία στις συναλλαγές, χαρακτηριστικό της λειτουργίας των ΜΚΟ για τη διασφάλιση της διαφάνειας των συναλλαγών και της χρήσης των χορηγιών όπως μας ενημέρωσε διοικητικό προσωπικό κατά τη διεξαγωγή αντίστοιχης συνέντευξης. Οι σχέσεις ΜΚΟ με τον πολίτη διακρίνονται από εργασιακή εκμετάλλευση των εθελοντών σύμφωνα με αναφορές στα άρθρα και αδιαφάνεια σε προσλήψεις ανέργων.

Πίνακας 4

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ στη ΔΡΑΣΗ/ΔΡΑΣΕΙΣ	Αριθμός αναφορών
01 υπέρ της δράσης	
011 πολιτικά κόμματα	
0111 ΚΚΕ	
0112 ΠΑΣΟΚ	1
0113 ΝΔ	3
0114 Άλλο	
012 κοινωνικές ομάδες	2
0121 επιχειρηματίες	1
0122 εργαζόμενοι	
0123 ανεργοί	
0124 κάτοικοι/δημότες	1
013 κρατικοί φορείς	1
0131 ΑΣΕΠ	
0132 Εισαγγελία Εφετών	
0133 ΕΟΠΥΥ	1
0134 Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης	1
0135 ΚΕΕΛΠΝΟ	2
0136 ΟΚΑΝΑ	1,
0137 Άλλο	2
014 υπηρεσία 0141, 00141, 00142,	

0151,0152	
0141Υπουργείο Απασχόλησης	4
0142Υπουργείο Υγείας	12
0143Υπουργείο Οικονομικών	1
0144Υπουργείο Δικαιοσύνης	3
0145Υπουργείο Εξωτερικών	3
0146Υπουργείο Πολιτισμού	
0147Υπουργείο Παιδείας	3
0148Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων	2
0149Υπουργεία Εσωτερικών	
00141Υπουργείο Ανάπτυξης	
00142Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας	13
00143Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη	
00144Άλλο	1
015 δήμοι-τοπική αυτοδιοίκηση	9
016 Νοσοκομεία	4
017 Ιδιωτικές κλινικές	
018 σύλλογοι	13
019 άλλοι ιδιωτικοί φορείς	6
020 εργατικές ενώσεις/συνδικάτα	
021α Δημοτικοί-Περιφερειακοί συνδυασμοί	2
022α Εταιρείες	4
023α Πανεπιστήμια	2
02 κατά της δράσης	
021 πολιτικά κόμματα	18
022 κοινωνικές ομάδες	
023 κρατικοί φορείς	1
024 σύλλογοι/συνδικάτα	1
025 βουλευτές	3
026 ΜΜΕ	
027 Άλλο	1

Στον πίνακα 4 παρατίθενται οι κυριότερες σε συχνότητα αντιδράσεις, θετικές και αρνητικές, στη δράση ή δράσεις ΜΚΟ ή συνεργαζόμενων ΜΚΟ. Ως προς τις θετικές αυτές προέρχονται

κυρίως από υπουργεία, φορείς τοπικής αυτοδιοίκησης (δήμους, περιφέρειες και σχετικούς συνδυασμούς) και συλλόγους (ιατρικό, δικηγορικό κτλ). Ακολουθούν άλλοι ιδιωτικοί και κρατικοί φορείς, νοσοκομεία και πανεπιστήμια, εταιρείες και επιχειρήσεις, κοινωνικές ομάδες και πολιτικά κόμματα.

Αντίθετοι προς τις δράσεις ΜΚΟ στέκονται συγκεκριμένοι πολιτικοί χώροι και κόμματα με πρώτο σε συχνότητα στα άρθρα που μελετήθηκαν το ΚΚΕ και την εφημερίδα Ριζοσπάστης που εκφράζει τις πολιτικές του πεποιθήσεις και στάσεις και κάποιες αναφορές σε βουλευτές του Σύριζα, της ΝΔ και του ΠΑΣΟΚ σε συγκεκριμένες δράσεις. Αξίζει να αναφερθεί ξανά στο σημείο αυτό πως η εφημερίδα Ριζοσπάστης εκφραζόταν με αρνητική χροιά απέναντι στο εθελοντισμό πριν την εμφάνιση της κρίσης στη χώρας μας. Ακολουθούν κάποιες αναφορές σε κρατικούς φορείς (ΑΣΕΠ) σε μεμονωμένες δράσεις (π.χ διαφάνεια στις προσλήψεις προσωπικού) και συλλόγους.

Πίνακας 5

ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ	Αριθμός αναφορών
Υπουργεία.....01	27
Δήμοι.....02	11
Άλλες ΜΚΟ.....03	13
Σύλλογοι.....04	15
Άλλο.....05	15

Σύμφωνα με τον πίνακα 5 σχετικά με τη συμμετοχή διαφόρων φορέων στις δράσεις ΜΚΟ υπερισχύει αριθμητικά η συμμετοχή υπουργείων, γεγονός που επιβεβαιώνει την αρχική μας υπόθεση για τη μετακύλιση κρατικών ευθυνών στον ιδιωτικό τομέα και την απλή συμμετοχή του κράτους σε δράσεις προστασίας του πολίτη που θεωρητικά βαραίνουν αποκλειστικά την πολιτεία. Ακολουθεί η συμμετοχή άλλων πρωτοβουλιών ιδιωτών, εταιρειών και τραπεζών ή άλλων ΜΚΟ, συλλόγων, δήμων και περιφερειών.

Τον Ιούλιο του 2009 αναδημοσιεύεται στην εφημερίδα Αυγή ένα άρθρο του Reuters το οποίο αποκαλύπτει τους λόγους για τους οποίους οι Αμερικανοί εργάζονται αμμισθί κατά την εποχή με τη μεγαλύτερη ανεργία των τελευταίων 20 ετών. Οι πλέον σύνηθεις από αυτούς είναι η ενίσχυση του βιογραφικού τους με νέες εμπειρίες και εφόδια, η απόκτηση συστατικών επιστολών και η κάλυψη με τον τρόπο αυτό μεγάλων διαστημάτων ανεργίας που δημιουργούν αρνητική εντύπωση σε μελλοντικούς εργοδότες. Με τον τρόπο αυτό ανακαλύπτουν ταυτόχρονα ταλαντούχους μελλοντικούς εργαζόμενους. Σημειώνεται μάλιστα ότι συχνά έμμισθοι υπάλληλοι καλούνται από τις εταιρείες ή τις υπηρεσίες τους να εργαστούν αμμισθί ή να πάρουν άδεια άνευ αποδοχών και συνεχίζουν να εργάζονται από φόβο να δημιουργήσουν κενά στο

βιογραφικό ή να χάσουν τη δουλειά τους. Ένα χρόνο μετά στην έντυπη έκδοση της Ελευθεροτυπίας δημοσιεύεται ανάλογο άρθρο στο οποίο γίνεται αναφορά στα χαρακτηριστικά του εθελοντή και της εθελοντικής εργασίας. Υποστηρίζεται πως αρχίζει να εδραϊώνεται σαν έννοια ο εθελοντισμός ως άμισθη εργασία και ο εθελοντής ως άμισθος συνεργάτης ο οποίος προσβλέπει σε μελλοντική πρόσληψη, στην απόκτηση βεβαίωσης ή συστατικής επιστολής για την ενίσχυση του βιογραφικού τους ή ακόμη και σε ανταμοιβή όπως διακοπές (προφανώς εδώ γίνεται αναφορά στο πρόγραμμα «Εθελοντισμός και Διακοπές» της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς). Συχνά δεν αφιερώνεται χρόνος στην εκπαίδευσή του καθώς θεωρείται πως δεν έχει αξιώσεις και αξιοποιείται η συνεισφορά του σε διάφορους τομείς καλύπτοντας αδιακρίτως ανάγκες που παρουσιάζονται με αποτέλεσμα ούτε ο εθελοντής να αποκομίζει την εμπειρία στην οποία αποσκοπεί ούτε η οργάνωση να επωφελείται από την εξειδίκευσή του. Το τελευταίο σημείο στο οποίο εστιάζει το άρθρο παραμένει παρόλαυτά το κύριο κίνητρο του εθελοντή όπως αυτό αποκαλύφθηκε μέσα από τις συνεντεύξεις, η χαρά της συνεργασίας με άλλους ανθρώπους, η μάθηση, η εμπειρία και η αίσθηση ότι συνεισφέρει στην αλλαγή της κοινωνικής κατάστασης.

Μια σημαντική δράση ΜΚΟ που αφορά μαθητές και συγκεκριμένα παιδιά με μαθησιακές δυσκολίες είναι αυτή της ΜΚΟ Φίλοι Κοινωνικής Παιδιατρικής και Ιατρικής «Ανοιχτή Αγκαλιά» με τη συνδρομή της ασφαλιστικής εταιρείας Interamerican, η οποία ανέλαβε να πραγματοποιήσει προληπτικές ιατρικές εξετάσεις από κλιμάκιο εθελοντών γιατρών και νοσηλευτών των παιδιατρικών νοσοκομείων Αθήνας και Θεσσαλονίκης κ.ά σε σχολεία ακριτικών περιοχών (Σύμη, Νίσυρος, Αγ. Ευστράτιος κ.ά.) και σε σχολεία της Αν. Αττικής σύμφωνα με άρθρα της Ελευθεροτυπίας και του Ριζοσπάστη το Μάρτιο του 2011 και 2012 αντίστοιχα. Σε μια εποχή που τα κονδύλια για την Παιδεία περικόπτονται και τα δημόσια Κέντρα Διάγνωσης, Διαφοροδιάγνωσης και Υποστήριξης (ΚΕΔΔΥ) δεν είναι σε θέση λόγω περιορισμένου αριθμού τους και ελλείψεις εξειδικευμένου προσωπικού να εξυπηρετήσουν τον αυξανόμενο αριθμό παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες, αναπτυξιακές διαταραχές ή ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, η διαδικασία διάγνωσης, αξιολόγησης και υποστήριξης των μαθητών, καθώς και υποστήριξης, πληροφόρησης και ευαισθητοποίησης των εκπαιδευτικών, των γονέων και της κοινωνίας δυσχεραίνει. Στα πλαίσια του προγράμματος «Υποστηρίζουμε τη ζωή» περιλαμβάνεται επίσης η ψυχοκοινωνική στήριξη παιδιών και των οικογενειών τους για την αντιμετώπιση προβλημάτων που συνδέονται με την κοινωνικοοικονομική κρίση. Στο σημείο αυτό αξίζει να αναφερθούμε σε κάποιες παρατηρήσεις του αρθρογράφου του Ριζοσπάστη σύμφωνα με τον οποίο η ανεπάρκεια της πολιτείας να ικανοποιήσει ανάγκες των πολιτών τρέπεται σε είσοδο ιδιωτικών φορέων στη δημόσια εκπαίδευση που ακόμη κι αν τους αναγνωριστούν τα αγνότερα κίνητρα χρησιμοποιούν κονδύλια από διαφημίσεις και επιχειρήσεις και ενδεχομένως στηρίζουν τους μαθητές και τις οικογενειές τους με όρους «αγοράς». Επινοείται κατά τον τρόπο αυτό μια περιστασιακή λύση στην πρόληψη της υγείας των μαθητών

με επιχειρησιακούς όρους χωρίς τη δυνατότητα του κράτους να προσφέρει την απαιτούμενη θεραπεία η οποία μελλοντικά ενδέχεται να αφηθεί στα χέρια πάλι ιδιωτικής πρωτοβουλίας.

Το Νοέμβριο του 2010 στην Αυγή αποκαλύπτεται η συνεργασία κυβέρνησης, πανεπιστημιακών κλινικών, νοσοκομείων και ΜΚΟ για προγράμματα παροχής ιατρικών και ψυχιατρικών υπηρεσιών στους κρατούμενους. Μάλιστα ο υπουργός Υγείας Χ. Καστανίδης ανακοίνωσε μελλοντικές επαφές με την Εκκλησία και την επιχειρηματική κοινότητα. Δύο περίπου χρόνια μετά ο Ριζοσπάστης κάνοντας αναφορά στις συνθήκες κράτησης και διαβίωσης των κρατούμενων στα σωφρονιστικά καταστήματα της χώρας και την υποβάθμιση της υγείας στις ελληνικές φυλακές λόγω της έλλειψης μόνιμου και εξειδικευμένου προσωπικού και φαρμακευτικού υλικού παρατηρεί την εγκατάλειψη του κρατικού συστήματος υγείας από δημόσιους φορείς, αναδεικνύει την ανεπάρκεια των δομών Πρωτοβάθμιας Υγείας και την ανάληψη πρωτοβουλιών που αφορούν στην περίθαλψη αδύναμων κοινωνικά ομάδων (ανασφάλιστοι, άστεγοι, άποροι, κρατούμενοι) στην ιδιωτική πρωτοβουλία, τον εθελοντισμό και την περιστασιακή φιλανθρωπία. Περιγραφή της λειτουργίας του προγράμματος περίθαλψης κρατούμενων γίνεται και στην ιστοσελίδα της ΜΚΟ Αποστολής η οποία σε συνεργασία με δημόσια νοσοκομεία και εθελοντές από τον Ιατρικό Σύλλογο Αθηνών αναλαμβάνει την έκδοση κάρτας υγείας στους κρατούμενους, την παροχή διαγνωστικών εξετάσεων και την περίθαλψή τους για την αποφυγή μεταδοτικών νοσημάτων στους συνωστισμένους χώρους κράτησης των ελληνικών φυλακών.

Τον Αύγουστο του 2012 γίνεται αριθμητική αναφορά στο Ριζοσπάστη για τις επισκέψεις που έχει δεχτεί το Ιατρείο Κοινωνικής Αποστολής της ΜΚΟ Αποστολής και του Ιατρικού συλλόγου Αθηνών, συνεργασία που είχε σχολιαστεί σε άρθρο της ίδιας εφημερίδας 6 μήνες πριν. Το Μνημόνιο Συνεργασίας το οποίο είχε υπογραφεί στις 2 Σεπτεμβρίου του 2010 μεταξύ της ΜΚΟ "Αποστολή" και των υπουργείων Εργασίας και Κοινωνικής Ασφάλισης και Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, στο οποίο προβλέπεται η λειτουργία Κέντρου Άμεσης Κοινωνικής Βοήθειας και η δημιουργία μητρώου εθελοντών στον τομέα της υγείας και της κοινωνικής φροντίδας δικτύου προληπτικής ιατρικής και υγειονομικής περίθαλψης με κινητά συνεργεία στο κέντρο των Αθηνών πήρε σάρκα και οστά στο Ιατρείο Κοινωνικής Αποστολής που εγκαινιάστηκε την Παρασκευή 27 Ιανουαρίου 2012 και ξεκίνησε τη λειτουργία του την 1η Φεβρουαρίου και στεγάζεται στα γραφεία του ΙΣΑ. Η εκκλησία μέσω της ΜΚΟ αναλαμβάνει την ενημέρωση, την πρωτογενή και δευτερογενή πρόληψη, τη συμβουλευτική ιατρική και την πρωτοβάθμια περίθαλψη αδύναμων κοινωνικά ομάδων, αναλαμβάνει δηλαδή ευθύνες κοινωνικών παροχών και λαμβάνει τη σχετική χρηματοδότηση ενώ ουσιαστικά της παρέχεται με τον τρόπο αυτό δικαίωμα άσκησης διοίκησης για υπηρεσίες που είναι ευθύνη του κράτους. Αφήνονται δε αιχμές για ίδιον όφελος της Εκκλησίας στην οποία είναι ευκολότερο να

προσελκύσει εθελοντές για προσωπικό, ώστε να είναι απλήρωτη εργασία η παροχή των υπηρεσιών. Ακολούθως σε άρθρα της Αυγής το Οκτώβριο και Νοέμβριο του 2013 παρουσιάζεται η επίσημη στάση του Υπουργείου Υγείας μέσω δηλώσεων του Υπουργού Αδωνι Γεωργιάδη, ο οποίος στηρίζει τη λειτουργία του Ιατρείου σημειώνοντας πως είναι εποχή μείωσης των δημοσίων δαπανών και καλώντας κι άλλους ιδιωτικούς φορείς (φαρμακοβιομηχανίες, επιχειρήσεις) να αναλάβουν πρωτοβουλία καλύπτοντας τα κενά του συστήματος κατά την εποχή της οικονομικής κρίσης και απαλλάσσοντας το κράτος από την ευθύνη περίθαλψης ανασφάλιστων και απόρων.

Σύμφωνα με άρθρα της Αυγής κατά τους μήνες Αύγουστο και Σεπτέμβριο του 2011 η κυβέρνηση θέτει σε εφαρμογή ένα πρόγραμμα στήριξης των ανέργων κατά το οποίο 9 μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) -ή κατά άλλο άρθρο στο Ριζοσπάστη 125- και σωματεία καλούνται να προσλάβουν για λογαριασμό των δήμων προσωπικό κάθε κατηγορίας με πεντάμηνες συμβάσεις. Το προσωπικό αυτό θα αμείβεται με ανώτατο ποσό 625 ευρώ μηνιαίως ενώ η ΜΚΟ θα παίρνει μια προμήθεια. Με αυτόν τον τρόπο το κράτος εγκαινιάζει ένα καθεστώς εργασιακής ομηρείας με εργαζόμενους που δεν έχουν τα ίδια εργασιακά δικαιώματα και χαμηλότερη αμοιβή, δημιουργώντας θέση για ένα αμειβόμενο μεσάζοντα απαξιώνοντας έτσι τους ίδιους τους δήμους. Γίνεται επίσης υπαινιγμός στο ίδιο άρθρο για δημιουργία ΜΚΟ σκόπιμα για την εξυπηρέτηση αυτής της ανάγκης που δίχως να εξυπηρετούν κοινωφελή σκοπό λειτουργούν σαν γραφεία ενοικίασης εργαζομένων και προβλέπει παραβίαση δικαιωμάτων εργαζομένων η οποία θα εξαπλωθεί στον ιδιωτικό τομέα. Σαφές είναι και το σχόλιο για την ανυπαρξία αντιδράσεων από πλευράς δήμων και υγιών ΜΚΟ σε αντίθεση με τον ΑΣΕΠ ο οποίος αρνήθηκε να εποπτεύσει τη διαδικασία των προσλήψεων, εφόσον δεν γνωρίζει το ποιόν των ΜΚΟ που θα τις αναλάβουν. Κατά του καθεστώτος αυτού εργασιακής ομηρείας τίθενται η μειοψηφία δημοτικών παρατάξεων, βουλευτές και πολιτικά κόμματα καθώς και ΜΜΕ που πρόσκεινται σε αυτά υποστηρίζοντας ως μόνιμη λύση για την εύρυθμη λειτουργία των δήμων και την επίλυση του προβλήματος της ανεργίας την επίσημη προκήρυξη θέσεων και την πρόσληψη μόνιμου προσωπικού με πλήρη ασφαλιστική κάλυψη και αμοιβή κατά το χρόνο της εργασίας καθώς στο Ριζοσπάστη αναφέρεται στο τέλος του 2012 η καθυστέρηση πληρωμής των εργαζομένων μέσω ΜΚΟ που πραγματοποιήθηκε τελικά στο δήμο Αθηναίων και σε άλλους δήμους της χώρας παρότι οι οργανώσεις είχαν λάβει τις επιδοτήσεις για την υλοποίηση του προγράμματος, επιβεβαιώνοντας με τον τρόπο αυτό τις αρχικές υποψίες προσώπων και φορέων για την εργασιακή εκμετάλλευση ανέργων, την απορρόφηση κονδυλίων για ιδιοτελείς σκοπούς και τη σύστασή τους επί τούτου.

Ένα ακόμη γεγονός με το οποίο ασχολείται μεγάλη ομάδα άρθρων και αφορά τη δράση ΜΚΟ σχετίζεται με το πρόγραμμα «Ψυχαργός», τη λεγόμενη ψυχιατρική μεταρρύθμιση και την

αποασυλοποίηση των ψυχικώς πασχόντων στη χώρα μας. Το Σεπτέμβριο του 2011 σχολιάζεται στην Ελευθεροτυπία το κλείσιμο 210 κοινοτικών μονάδων ψυχικής υγείας μέσω των οποίων διευκολύνεται η απο-ιδρυματοποίηση των ψυχικά ασθενών ενώ ταυτόχρονα δίνονται άδειες λειτουργίας σε ανάλογες κοινοτικές μονάδες η λειτουργία των οποίων θα βασιζόταν στην απορρόφηση κοινοτικών κονδυλίων. Το γεγονός αυτό σε συνδυασμό με την ανυπαρξία σε πολλά κρατικά νοσοκομεία μονάδων ψυχικής υγείας, την ενδεχόμενη παύση της λειτουργίας του Ψυχιατρικού Νοσοκομείου Αθηνών, την περικοπή των δαπανών για την υγεία και την μη πληρωμή των εργαζομένων ορισμένου χρόνου μέσω ΜΚΟ σε ψυχιατρικές μονάδες, των οποίων η αξιοκρατική πρόσληψη έχει ήδη αμφισβητηθεί, με στόχο την άσκηση πίεσης σε δημόσιους φορείς για την εκταμίευση υψηλότερου κονδυλίου σύμφωνα με τον υπουργό Υγείας κ. Λυκουρέντζο αφήνει ανοιχτό το ενδεχόμενο η ψυχιατρική μεταρρύθμιση να αφήσει τελικά άστεγους εκατοντάδες ψυχικά πάσχοντες. Στο τέλος του 2013 σε άρθρο στο Βήμα παρουσιάζεται η θέση των εργαζομένων στα ψυχιατρικά νοσοκομεία «Δαφνί» και «Δρομοκαΐτειο», οι οποίοι περιλαμβάνονται στο δεύτερο κύμα κινητικότητας, λόγω συγχωνεύσεων και κατάργησης κρατικών δομών που επίσης προωθούνται από την ψυχιατρική μεταρρύθμιση, σύμφωνα με τους οποίους το κράτος και οι εκπρόσωποί του προσπαθούν να μετακυλήσουν την ευθύνη της νοσηλείας και αποκατάστασης των ψυχικά ασθενών στους ίδιους και τις οικογένειές τους καθώς επίσης και να διευκολύνουν την εισροή ιδιωτικών κονδυλίων μέσω επιχειρήσεων και ΜΚΟ στον τομέα αυτό.

Ένα άλλο μεγάλο θέμα που κατά καιρούς γίνεται το επίκεντρο συζητήσεων είναι το ζήτημα της διαφάνειας των ΜΚΟ. Το Φεβρουάριο του 2010 η Ελευθεροτυπία κάνει λόγο για ΜΚΟ που σχετίζονται με πολιτικά κόμματα, έχουν κομματική εύνοια και συχνά αναλαμβάνουν έργα με αδιαφανή κριτήρια, τα οποία δεν φέρουν εις πέρας ή τροποποιούν τους αρχικούς τους στόχους ανάλογα με τα κονδύλια που απομένουν από τον αρχικό προϋπολογισμό αφού έχουν ικανοποιήσει άλλες ανάγκες. Γίνεται βεβαίως και αναφορά σε υγιείς ΜΚΟ που επιτελούν καθαρά ανθρωπιστικό έργο χωρίς ιδιοτελείς σκοπούς και κομματικές διασυνδέσεις. Ακολουθούν καταγγελτικά άρθρα της ίδιας εφημερίδας σχετικά την παρέμβαση της Δικαιοσύνης για τη λειτουργία, τη διάθεση κονδυλίων των ΜΚΟ και τη σχέση τους με πολιτικούς και κυβερνητικούς κύκλους.

Σύμφωνα με άρθρα της Αυγής και του Ριζοσπάστη το Φεβρουάριο του 2011 δόθηκε εντολή από τον προϊστάμενο της Εισαγγελίας Εφετών να διεξαχθεί έρευνα από εισαγγελείς του Τμήματος Οικονομικού Εγκλήματος προκειμένου να καταγράψουν τα ακριβή χρηματικά ποσά με τα οποία επιδοτήθηκαν οι ΜΚΟ από το δημόσιο και την Ε.Ε., να ελέγξουν αν τα ποσά αυτά διατέθηκαν για τους προβλεπόμενους σκοπούς και να ερευνηθούν γενικότερα οι δραστηριότητες όλων των ΜΚΟ που δημιουργήθηκαν από το 1997 και μετά. Τα αποτελέσματα

της έρευνας δημοσιοποιούνται με άρθρο της Αυγής το Δεκέμβριο του 2011 σύμφωνα με το οποίο το ελληνικό υπουργείο Εξωτερικών χρηματοδότησε τη ΜΚΟ "Αλληλεγγύη" της Ελλαδικής Εκκλησίας, η οποία είχε σταματήσει τις εργασίες της λόγω αδιαφάνειας μετά το σκάνδαλο με τα προμήθειες πουλερικών που ποτέ δεν έφθασαν στον αρχικό προορισμό τους το Ιράκ με το ποσό των 23.126.871,01 ευρώ και με 7.516.582,47 το Κέντρο Ανάπτυξης και Εκπαίδευσης "Ευρωπαϊκή Προοπτική" στο οποίο προεδρεύει ο επικοινωνιολόγος Δημήτρης Παπαγγελόπουλος, ασκεί διευθυντικά καθήκοντα ο πανεπιστημιακός Παντελής Σκλιάς και σχετίζεται με πολιτικά πρόσωπα της Κομοτηνής. Στο ίδιο άρθρο γίνεται υπαινιγμός για παραποίηση των παραστατικών των χρηματοδοτήσεων του Υπουργείου Εξωτερικών (Υπηρεσία Διεθνούς Αναπτυξιακής Συνεργασίας) των ΜΚΟ από το Ελεγκτικό Συνέδριο κατά τα έτη 2000-2010, εκ των οποίων κατά τα τρία πρώτα έτη, έτη διακυβέρνησης της κυβέρνησης Σημίτη με υπουργό τον Γ. Παπανδρέου, δεν υπάρχουν ακριβή στοιχεία για της χρηματοδοτήσεις αυτές, παραθέτοντας τις ακόλουθες πληροφορίες:

A. Συνολικά μοιράστηκαν 115.388.815,22 ευρώ από τις κυβερνήσεις Σημίτη, Καραμανλή και Παπανδρέου. Το χαρακτηριστικό είναι ότι πολλές ΜΚΟ χρηματοδοτούνται ανάλογα με την κυβέρνηση, γεγονός που υποδεικνύει ότι οι επιλογές γίνονταν με κομματικά κριτήρια. Επίσης υπάρχει αδρά χρηματοδότηση εκκλησιαστικών οργανώσεων, ιδρυμάτων που σχετίζονται με καθηγητές πανεπιστημίων. Τα στοιχεία, μαζί με σχετική έκθεση ορκωτών λογιστών, εστάλησαν από τον υφυπουργό Εξωτερικών Δημήτρη Δόλλη- να σημειώσουμε στο σημείο αυτό ότι το αντίστοιχο υπουργείο έχει λάβει το μεγαλύτερο ποσοστό κατά τη διανομή κρατικών κονδυλίων προς ΜΚΟ- στον πρόεδρο της επιτροπής θεσμών και διαφάνειας της Βουλής Θανάση Τσούρα, ύστερα από σχετικό αίτημα του τελευταίου, που έχει ανοίξει τον φάκελο ΜΚΟ. Ο ορκωτός λογιστής Ευάγγελος Κοσμάτος διαπιστώνει ότι την περίοδο 2000 - 2008 "εντοπίζονται μεγάλες διαφοροποιήσεις μεταξύ των καταγραφέντων ποσών και των πραγματικών πληρωμών", που όμως τις αποδίδει σε λάθος καταγραφές που έγιναν στο Υπ. Εξωτερικών.

B. Την περίοδο 2000 - 2010 την μερίδα του λέοντος πήρε η εκκλησιαστική ΜΚΟ Αλληλεγγύη, ενώ το Ελληνικό Κέντρο Αποναρκοθέτησης πήρε 8.985.598,12 ευρώ. Στην τρίτη θέση είναι το Κέντρο Ανάπτυξης και Εκπαίδευσης "Ευρωπαϊκή Προοπτική", ενώ εντυπωσιάζει η χρηματοδότηση με εκατομμύρια ευρώ ΜΚΟ όπως:

1. - Κύκλος της Πάτμου: 1.189.362,99.
2. - Οικουμενική: 3.840.273.84 για την ΜΚΟ του Πατριαρχείου Κωνσταντινουπόλεως.
3. - Διεθνής Ανθρωπιστικός Οργανισμός των Ορθόδοξων Χριστιανών: 2.187.882,92, που ιδρύθηκε από την Αρχιεπισκοπή της Αμερικής.
4. - Διορθόδοξος Σύνδεσμος "Απόστολος Παύλος": 1.599.413,06.
5. - Ίδρυμα Ορμούλια "Παναγία η Φανερωμένη": 590.003, 64.

6. -Φιλεκπαιδευτική Εταιρεία: 3.319.565,50.
7. - ΚΕΣΣΑ "Δήμητρα": 1.375.582,01 (σήμερα έχει κλείσει, αφού έγινε γνωστό για τους διορισμούς που έκανε η τότε κυβέρνηση της Ν.Δ.).
8. - Αναπτυξιακή Συνεργασία και Αλληλεγγύη (ΑΣΑ): 3.057.365,44 (που συνεργαζόταν με την Αλληλεγγύη).
9. - Ευρωπαϊκό Κέντρο Δημοσίου Δικαίου: 3.466.552,88 (με διευθυντή τον Σπυρίδωνα Φλογαίτη και έδρα στην παραλία των Λεγραινών κοντά στο Σούνιο).
10. -Κέντρο Ευρωπαϊκού Συνταγματικού Δικαίου - Ίδρυμα Θεμιστοκλή και Δημήτρη Τσάτσου: 2.665.955,05
11. -Δίκτυο για τη Δημοκρατία στη Νοτιοανατολική Ευρώπη (ΔΙΔΗΝΕ): 2.492.728,17.
12. -Αναπτυξιακή Αλληλεγγύη "Αριστοτέλης": 1.419.935,36 η οποία ιδρύθηκε από τον Σύνδεσμο Εξαγωγέων Βορείου Ελλάδος και έχει μέλος τον βουλευτή Β' Θεσσαλονίκης του ΠΑΣΟΚ Γιώργο Αρβανιτίδη. Σήμερα η ΜΚΟ είναι ανενεργή.
13. -Ελληνικός Σύνδεσμος για τη Διεθνή Ανάπτυξη: 1.373.075,65. Με έδρα την Αλεξανδρούπολη και άγνωστο έργο.
14. -Διεθνές Αναπτυξιακό Κέντρο (ΔΑΚ): 1.359.776,23
15. -Μία Γη: 1.124.572,80 σε μία οργάνωση από τον Βόλο με δράση στην υποσαχάρια Αφρική.
16. Πάνω από 900.000 έλαβαν το Μουσείο Γουλανδρή και η ACTIONAID, ενώ χρηματοδοτήθηκαν ΜΚΟ όπως το Ινστιτούτο "Άγιος Μάξιμος ο Γραικός" (45.560), η Φιλόπτωχος Αδελφότης Κυριών Κομοτηνής (179.102,51), η Χάρτα του Ρήγα (153.600), η Σύγχρονη Δελφική Αμφικτιονία (177.932,20), η Οικουμενική Δελφική Ένωση (190.000), ο Σύνδεσμος Θεραπευτικής Ιππασίας (14.325), η Γυναίκα Τέχνη Μεσόγειος (109.818), ο "Ιάσων" Εθελοντική Οργάνωση Αειφορίας Περιβάλλοντος (609.883), η Ανοιχτή Αγκαλιά των Φίλων Κοινωνικής Παιδιατρικής και Ιατρικής (106.000), η Πανελλήνια Ένωση Νέων και Ασκούμενων Δικηγόρων (90.625), οι Λειτουργοί Υγείας της Αγάπης (384.945,32), η Θεάτρου Ανάβασις (30.000), η Ωγυγος Αναπτυξιακή (48.750), η Ηχώ Καρδιάς (49.660).

Ως συνέπεια, σύμφωνα με το Βήμα το Σεπτέμβριο του 2012, μετά από πρωθυπουργική εντολή πάγωσαν οι χρηματοδοτήσεις σε ΜΚΟ που περιλαμβάνονταν στον προϋπολογισμό του 2012, ελέγχονται εξονυχιστικά αυτές του 2013 ενώ ταυτόχρονα προωθούνται αυστηρές νομοθετικές ρυθμίσεις για μελλοντικές χρηματοδοτήσεις.

Η επόμενη δράση με την οποία ασχολείται η εργασία σχετίζεται με τη λειτουργία της οργάνωσης Χαμόγελο του Παιδιού, με εθελοντή και προσωπικό της οποίας ήρθα σε άμεση επικοινωνία μέσω προσωπικής συνέντευξης. Η οργάνωση κατά το 2013 συμπλήρωσε δεκαοχτώ

χρόνια λειτουργίας, δεκαοχτώ χρόνια από τότε που η επιθυμία του μικρού Ανδρεά Γιαννόπουλου για την ίδρυση και τη λειτουργία μιας οργάνωσης που θα στηρίζει τα παιδιά έγινε πραγματικότητα. Σύμφωνα με άρθρα της Ελευθεροτυπίας και του Βήματος δημοσιευμένα κατά το μήνα Οκτώβριο του 2013, γίνεται απολογισμός του έργου του πρώτου εξαμήνου του 2013 κατά το οποίο το Χαμόγελο στήριξε 30.088 παιδιά μέσω της Εθνικής Τηλεφωνική Γραμμή για τα Παιδιά SOS 1056, της Ευρωπαϊκή Γραμμής για τα Εξαφανισμένα Παιδιά 116000, επιτόπια παρέμβασης για παιδιά που διέτρεχαν άμεσο κίνδυνο, φιλοξενία παιδιών σε κίνδυνο στα Σπίτια του Οργανισμού, φιλοξενία παιδιών σε σπίτια Ημερήσιας Φροντίδας στον Πύργο, στο Αγρίνιο και στον Μύτικα, υπηρεσίες συμβουλευτικής σε θέματα ανηλίκων (προσωπικές συνεδρίες ή τηλεφωνική συμβουλευτική, στήριξης παιδιών με προβλήματα υγείας και οικογενειών με προβλήματα διαβίωσης, διακομίδης νεογνών και παιδιών και τέλος τριών κινητών μονάδων προληπτικής ιατρικής που εξέτασαν 10.934 παιδιά πανελλαδικά. Παρατίθενται επίσης αποσπάσματα από συνεντεύξεις παιδιών που βίωσαν τη συμπαράσταση των ανθρώπων της οργάνωσης καθώς τα περιστατικά παραμέλησης και σωματικής, σεξουαλικής ή ψυχολογικής βίας στα παιδιά αυξήθηκαν στην εποχή της οικονομικής κρίσης και ολοένα και περισσότερες οικογένειες με χαμηλά ή μηδενικά εισοδήματα και ανασφάλιστοι στρέφονται προς την οργάνωση. Η υπολειτουργία ή παύση λειτουργίας ιδρυμάτων και η έλλειψη κατάλληλων και εξειδικευμένων δομών φιλοξενίας αναγκάζουν τους γονείς να καταφύγουν στο Χαμόγελο για φιλοξενία, περίθαλψη ή ακόμα και στήριξη των μαθητών που έχουν ανάγκη.

Μια ακόμη δράση που αφορά παιδιά και συγκεκριμένα μαθητές και οικογένειες με χαμηλά εισοδήματα είναι το Πρόγραμμα Σίτισης και Προώθησης Υγιεινής Διατροφής για το σχολικό έτος 2013-2014, σε συνέχεια της πιλοτικής δράσης κατά το προηγούμενο σχολικό έτος με στόχο την αρωγή 50.000 δημοσίων σχολείων. Το Πρόγραμμα με πρωτοβουλία του ιδρύματος Σταύρος Νιάρχος αποτελεί μέρος ενός ευρύτερου πλαισίου δράσης του ιδρύματος κατά της οικονομικής κρίσης, υλοποιείται από την οργάνωση MKO Prolepsis και δραστηριοποιείται σε δύο κατευθύνσεις. Αφενός προσφέρει τη δυνατότητα σε όλους τους μαθητές σχολείων μη προνομιούχων περιοχών να λαμβάνουν ένα δωρεάν, μικρό, υγιεινό γεύμα αφετέρου να ενημερωθούν με τις οικογένειές τους σχετικά με την υγιεινή διατροφή μέσω ομιλιών, διαφημιστικών μηνυμάτων, έντυπου υλικού και εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων. Σύμφωνα με άρθρο της Αυγής το Φεβρουάριο του 2013 η πρωτοβουλία του ιδρύματος Νιάρχου έρχεται να καλύψει το κενό του υπουργείου Παιδείας που αρχικά αγνοούσε το πρόβλημα ενώ στη συνέχεια παρά τις συνέχεις ανακοινώσεις για την χορήγηση τροφίμων στα σχολεία για 250.000 μαθητές μέσω ευρωπαϊκών πιστώσεων, παραμένει αδρανές. Αναφέρεται επίσης στο Δήμο Αθηναίων και τη συνεργασία με την MKO του ιδρύματος Νιάρχου ως πλέον εύκολη λύση για τη χορήγηση δεκατιανού σε μαθητές , ενώ διαθέτει φορείς που θα μπορούσαν να συμμετέχουν στα

ευρωπαϊκά προγράμματα, όπως το Κέντρο Υποδοχής Αστέγων του Δήμου Αθηναίων και τονίζει τον κίνδυνο παύσης της λειτουργίας του ΚΥΑΔΑ στην προοπτική της παράδοσης δομών αλληλεγγύης σε ιδιώτες. Ο δε Ριζοσπάστης επισημαίνει το Νοέμβριο του 2012, από το έτος δηλαδή της πιλοτικής εφαρμογής του προγράμματος, ότι το πρόβλημα του υποσιτισμού των μαθητών παρόλαυτα παραμένει και η συμβολή ιδιωτικής πρωτοβουλίας απαλλάσσει απλώς την πολιτεία από τη μέριμνα απέναντι στους πολίτες, αφήνοντας το περιθώριο σε ευεργέτες να διεισδύσουν σε δημόσιες δομές, χαρτογραφώντας τις κοινωνικά ευπαθείς ομάδες μέσω συμπλήρωσης ερωτηματολογίων και ικανοποιώντας εν μέρει τις ανάγκες τους αποπροσανατολίζοντας τις ταυτόχρονα ως προς τους υπευθύνους της κατάστασης στην οποία έχουν περιέλθει.

Ένα ακόμη ζήτημα που σχετίζεται με την οικονομική κρίση και τη δράση των ΜΚΟ μέσα σε αυτή είναι το θέμα των αστέγων της Αθήνας που σύμφωνα με άρθρο της Ελευθεροτυπίας τον Ιανουάριο του 2013 εξυπηρετούνται από ομάδες εργασίας του Κέντρου Υποδοχής και Αλληλεγγύης του δήμου Αθηναίων σε συνεργασία με εθελοντικές οργανώσεις (Γιατροί του Κόσμου, ΚΕΘΕΑ, Exelixis, OKANA, Κλίμακα, PRAKSIS, Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός, Γιατροί χωρίς Σύνορα), το υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας και το Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης, ενημερώνονται από τους παραπάνω φορείς για τους χώρους φιλοξενίας και τους διανέμονται υλικά, φάρμακα, ζεστό ρόφημα. Σύμφωνα με δηλώσεις του Προέδρου της ΜΚΟ Praksis κ. Τζανέτου Αντύπα στο news247 για το πρόγραμμα "Συν στο Πλην", το φαινόμενο της αστεγίας δεν αφορά μόνο άτομα που ζούν στο δρόμο αλλά άτομα και οικογένειες που δεν μπορούν να πληρώσουν το νοίκι τους, το λογαριασμό του ρεύματος ή του νερού και κινδυνεύουν να βρεθούν άστεγοι και απευθύνεται κυρίως σε νοικοκυριά αποτελούμενα από τέσσερα μέλη κατά μέσο όρο. Μεγάλη αντίδραση συναντά η κίνηση αυτή από την εφημερίδα Ριζοσπάστης και την πολιτική δύναμη που σχετίζεται με αυτή καθώς καταγγέλλουν ότι το Φεβρουάριο του 2013 το δημοτικό συμβούλιο του Δήμου Αθηναίων σε συνεδρίασή του υπέγραψε συνεργασία με τέσσερις ΜΚΟ εκ των οποίων την «Equal Society - Κοινωνία Ισων Ευκαιριών», η οποία σε μετέπειτα έγγραφο της προς τη δημοτική αρχή ζητά να οριστικοποιήσει τη διαμεσολάβησή της για τη συγκέντρωση και διανομή εκατοντάδων μερίδων φαγητού οι οποίες θα συγκεντρώνονται σε χώρο που έχει ενοικιαστεί απο το δήμο με υποχρέωση αυτού και θα διανεμονται από τη ΜΚΟ, απαίτηση που δεν έγινε δεκτή από το ΔΣ του ΚΥΑΔΑ. Απάντηση καταπέλτης δημοσιεύεται την ίδια ακριβώς μέρα από τον Πρόεδρο της ΜΚΟ PRAKSIS ο οποίος αναλύει διεξοδικά το έργο της οργάνωσης διαχωρίζοντας το ρόλο του κρατικού μηχανισμού από αυτόν της ΜΚΟ και αναφέροντας πως η οργάνωση χρησιμοποιεί χώρους που η ίδια μισθώνει και πόρους που συγκεντρώνει από ιδιωτική πρωτοβουλία καταγγέλλοντας τα σχόλια του αρθρογράφου του Ριζοσπάστη για εκμετάλλευση κρατικών επιδοτήσεων. Σύμφωνα με τον κ. Αντύπα η μόνη σχέση της ΜΚΟ με κρατικούς φορείς είναι

και μόνο η αξιοποίηση της δυνατότητας του προγράμματος του Υπουργείου Εργασίας για την πρόσληψη ανθρώπινου δυναμικού και τη στελέχωση των Κέντρων Ημερήσιας Υποδοχής Αστέρων Αθήνας, Θεσσαλονίκης και Πειραιά με ανέργους επιστήμονες.

Η επόμενη δράση στην οποία εστίασε η αναζήτηση στα άρθρα είναι το έργο των Γιατρών του Κόσμου και ιδιαιτέρως η λειτουργία των Πολυιατρείων σε Αθήνα, Θεσσαλονίκη, Χανιά και Πέραμα. Σύμφωνα με την ιστοσελίδα της οργάνωσης η λειτουργία της γίνεται σε τρία επίπεδα περιλαμβάνοντας αρχικά την Πρωτοβάθμια Περιθαλψη, όπου οι ασθενείς εξυπηρετούνται κατά τη διάρκεια των ωρών λειτουργίας του Πολυιατρείου, κατά δεύτερο λόγο τα Επείγοντα Περιστατικά, η λειτουργία του οποίου τμήματος βασίζεται σε ένα δίκτυο εθελοντών στα νοσοκομεία όλης της χώρας και τέλος το Φαρμακείο που εξυπηρετεί τις ανάγκες χορήγησης φαρμάκων που συνιστώνται στους ασθενείς μετά την ιατρική παρακολούθηση. Στην Αθήνα συγκεκριμένα η μονάδα των Γιατρών λειτουργεί από το 1997 και έκτοτε έχει περιθάλψει 100.000 ασθενείς που δεν είχαν πρόσβαση στο δημόσιο σύστημα υγείας (συνταξιούχοι με πολύ χαμηλές συντάξεις, που δεν μπορούν να πληρώσουν το ποσοστό της συμμετοχής τους στα φάρμακα, Ρομά, άνθρωποι που δεν έχουν ένσημα, δεν έχουν ταμείο Πρόνοιας και συνεπώς δεν έχουν πρόσβαση στο ΕΣΥ, ή πλέον τους ζητείται να πληρώσουν στα νοσοκομεία, χρόνια πάσχοντες, ασθενείς που χρειάζεται να χειρουργηθούν) και περίπου 14.000 ετησίως. Μετά δε το κλείσιμο των ΠΚΠΑ χιλιάδες παιδιά στη χώρα μας μένουν ετησίως ανεμβολίαστα εκ των οποίων πάνω από 10.000 εξετάστηκαν και 6.580 εμβολιάστηκαν για σοβαρά μεταδοτικά νοσήματα (ευλογιά, διφθερίτιδα, πολιομυελίτιδα). Εντούτοις ούτε το Κέντρο Ελέγχου και Πρόληψης Νοσημάτων (ΚΕΕΛΠΝΟ) ούτε η Εθνική Επιτροπή Εμβολιασμού έχουν υποστηρίξει επίσημα τη δράση αυτή ως κρατικοί θεσμοί ακολουθώντας το παράδειγμα των υπουργών Προστασίας του Πολίτη, Χρ. Παπουτσή, Υγείας, Αν. Λοβέρδος, και του υφυπουργού Εξωτερικών Σπ. Κουβέλης σχετικά με την πρόταση των Γιατρών του Κόσμου για τη δημιουργία ανοικτών κέντρων φιλοξενίας αλλοδαπών και τη δημιουργία γραφείων νομικής υποστήριξης και εύρεσης εργασίας. Αξίζει να σημειωθεί πως η δράση της οργάνωσης επεκτείνεται σε συγκέντρωση και διανομή τροφίμων και σε κινητές μονάδες (Βοήθεια στο Σπίτι) που εξυπηρετούν ηλικιωμένους, εξαρτημένα άτομα, Ρομά και αστέγους.

Το Ιούλιο του 2009 η εφημερίδα Ριζοσπάστης αναφέρεται στη τριετή έως τότε δράση της ΜΚΟ PRAXIS μέσω της Γενικής Γραμματείας Νέας Γενιάς η οποία αναλαμβάνει να επιτελέσει δημόσιες και δωρεάν κοινωνικά παροχές που αποτελούν κρατική υποχρέωση όπως η ενημέρωση των νέων για την προφύλαξη από το AIDS, η πρόληψη από τα ναρκωτικά και οι επιπτώσεις του καπνού και του αλκοόλ. Μάλιστα για την ολοκλήρωση της καμπάνιας «Πρώτα Ρώτα» που στοχεύει στην ενημέρωση των νέων για το AIDS και τις επιπτώσεις στην υγεία των νέων από τη χρήση ναρκωτικών, αλκοόλ και καπνού δαπανώνται 150.000 ευρώ (τα οποία προέρχονται από τη ΓΓΝΓ και άλλους φορείς), από τα οποία τα 100.000 καλύπτουν το κόστος της 40ήμερης καλοκαιρινής καμπάνιας σε διάφορα παραθεριστικά σημεία της χώρας με διανομή ενημερωτικών φυλλαδίων από εθελοντές σε νεαρούς παραθεριστές, καμπάνια στην οποία συμμετέχουν 8 επιπλέον ΜΚΟ. Σύμφωνα με την ηλεκτρονική σελίδα της ΜΚΟ PRAKSIS η καμπάνια που απευθύνεται στους νέους σε συνεργασία με τη ΓΓΝΓ στηρίζει επίσης το σχεδιασμό και την υλοποίησή της πάνω στη δράση άλλων ΜΚΟ αλλά και κοινοτήτων μεταναστών και συνεχίζεται μέχρι το 2013 με τη συμβολή φορέων όπως η Μονάδα Ελέγχου Λοιμώξεων του Νοσοκομείου Ευαγγελισμός, το Υπουργείο Υγείας και Κοινωνικής Αλληλεγγύης, το Ευρωπαϊκό Κοινωνικό Ταμείο και το ΕΣΠΑ με τη συγχρηματοδότηση της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Τον Αύγουστο του 2009 σε άρθρο του Ριζοσπάστη αναφέρονται περιπτώσεις σχετικές με εθελοντισμό που οργανώνεται από επιχειρήσεις και αφορά την προστασία του περιβάλλοντος αλλά ουσιαστικά τη διαχείριση δασών και ορεινών όγκων. Αναλύεται διεξοδικά δε η σχέση της ΜΚΟ WWF που διαχειρίζεται ένα ολόκληρο σύστημα εθελοντών δασοπροστασίας και δασοπυρόσβεσης με το κοινωφελές Ίδρυμα Λάτση και τη Eurobank για τους οποίους αφήνονται υπονοούμενα ότι στοχεύουν στην αξιοποίηση των πυρκαγιών προς όφελός τους χορηγώντας δάνεια σε χιλιάδες επιχειρηματίες, αγρότες και κτηνοτρόφους, χρηματοδοτώντας πρόγραμμα εκπαίδευσης γεωπόνων των πυροπλήκτων περιοχών για να εκπαιδεύσουν με τη σειρά τους χιλιάδες αγρότες και κτηνοτρόφους σε εναλλακτικές καλλιέργειες και σε πρότυπες μεθόδους αξιοποίησης του ζωικού πλούτου. Διέθεσαν επίσης 3.000 πυροσβεστικές στολές σε εθελοντές πυροσβέστες και τον Εθελοντή Πυροσβέστη του Πυροσβεστικού Σώματος και ενίσχυσαν 140 εθελοντικές οργανώσεις που δραστηριοποιούνται για τη δασοπροστασία και τη δασοπυρόσβεση. Ταυτόχρονα, σύμφωνα πάντα με το Ριζοσπάστη, η ΜΚΟ WWF και το υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων υπέγραψαν στις 15 Μάη 2008 Μνημόνιο Συνεργασίας με το οποίο η προστασία, η ανάπτυξη, η διαχείριση και η παρακολούθηση του δασικού πλούτου της χώρας εκχωρούνται ουσιαστικά από το κράτος στην ίδια αφού το κράτος δε διαθέτει το απαραίτητο σύστημα πυρασφάλειας. Η τράπεζα επίσης, σύμφωνα με την επίσημη ιστοσελίδα της οργάνωσης, έχει αναλάβει την επιμέλεια και παραγωγή 10 εγχειριδίων-οδηγών σχετικά με το περιβάλλον στους οποίους θα περιλαμβάνονται παραδείγματα καλών και

κακών πρακτικών σχετικά με τη συμπεριφορά των πολιτών απέναντι σε αυτό και η οργάνωση παρουσιάσεων σε τέσσερις ελληνικές πόλεις.

Μία επίσης δράση η οποία δεν αναφερόταν σε άρθρα των εφημερίδων που είχα επιλέξει αλλά ήμουν ενήμερη από προσωπική συμμετοχή σε αυτή ήταν πρωτοβουλία της Ένωσης Μαζί για το Παιδί σε συνεργασία με την Εθνική Τράπεζα και το ΣΚΑΪ το Δεκέμβριο του 2012 κατά την οποία συγκεντρώθηκαν τρεις χιλιάδες σαράντα κουτές με παιχνίδια και ρούχα για περισσότερους από 20 φορείς παιδικής προστασίας. Στα πλαίσια της δράσης αυτής που περιελάμβανε εκδηλώσεις στην Αττική και την περιφέρεια με τον τίτλο «Φέτος τα Χριστούγεννα γίνε και εσύ Άι-Βασίλης», συμμετείχαν χιλιάδες συμπολίτες μας, μικροί και μεγάλοι, εργαζόμενοι και διοίκηση της τράπεζας και σύμφωνα με μαρτυρίες συναδέλφων σχολείων μικροί μαθητές.

Στις 20 Νοεμβρίου 2012 ξεκίνησε επίσης ο ετήσιος Πανελληνίος Έρανος του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού που διοργανώνεται από το 1922 με το σύνθημα «Δίπλα σε εσάς. Απέναντι στην κρίση». Σύμφωνα με ενημέρωση από τις σχετικές με την οργάνωση ηλεκτρονικές σελίδες τα έσοδα θα διατίθενταν για την εξυπηρέτηση 65.000 πολιτών σε Υγειονομικούς Σταθμούς, την ιατρονοσηλευτική φροντίδα 15.000 παιδιών από τα Κέντρα Υγείας και τους Υγειονομικούς Σταθμούς και τον τακτικό εμβολιασμό άλλων 8.000 παιδιά. Επιπλέον 6.000 ηλικιωμένοι, ΑμεΑ και ασθενείς θα λάβουν ψυχοκοινωνική στήριξη και ιατρική φροντίδα από τα Προγράμματα Βοήθειας και Νοσηλείας στο Σπίτι, 4000 συμπολίτες μας θα λάβουν Γεύματα Αγάπης, 5.000 οικογένειες δέματα με είδη πρώτης ανάγκης και 300 άστεγοι θα φιλοξενηθούν στον Κοινωνικό Ξενώνα. Όλα αυτά σαν αποτέλεσμα της εργασίας 200.000 εθελοντών του ΕΕΣ με 600.000 ώρες εθελοντικής εργασίας σε όλη την επικράτεια και της ευαισθητοποίησης των Ελλήνων πολιτών που όλοι βιώνουν την κρίση.

4.2 ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

4.2.1 Τα πεδία έρευνας

Τέσσερα πεδία επελέγησαν προκειμένου να έχει ο αναγνώστης μια εικόνα για το πως δομούνται, πως λειτουργούν και ποιό είναι το προφίλ των ατόμων που εμπλέκονται στις δραστηριότητες που πραγματοποιούνται εκεί. Η προσπάθεια αυτή θα γίνει με κατά το δυνατό προσεκτικό τρόπο ώστε να διασφαλιστεί η ανωνυμία τόσο των θεσμών όσο και των συμμετεχόντων παρόλο που αυτό είναι ένα από τα δυσκολότερα σημεία της έρευνας και όσον αφορά την επιθυμία εθελοντών και προσωπικού αυτή δεν ήταν η διασφάλιση της απόκρυψης

της ταυτότητάς τους καθώς με τον τρόπο αυτό θεώρησαν ότι γνωστοποιούν στο κοινό τη δράση της οργάνωσης.

Το πρώτο πεδίο αφορά τα γραφεία της μη-κυβερνητικής οργάνωσης όπως αυτά λειτούργησαν μεσημέρι Παραμονής Χριστουγέννων 2013. Η ανταπόκριση των εργαζομένων στην πρόσκλησή μου ήταν άμεση και η προθυμία τους να με ξεναγήσουν μεγάλη παρά το φόρτο εργασίας και την ιδιαιτερότητα των ημερών. Κατά τη διάρκεια της αναμονής μου στα γραφεία συνομίλησα με δύο κοπέλες στο τηλεφωνικό κέντρο ενώ τα τηλέφωνα δεν σταματούσαν να χτυπούν για νέες εισφορές και παραγγελίες από το ηλεκτρονικό κατάστημα. Κάποιους τους παρέπεμπαν στα κατά τόπους καταστήματα και σημεία διανομής ενώ εξηγούσαν τη διαδικασία παραλαβής της απόδειξης ή του τιμολογίου για τα χρήματα που κατέθεταν, διαδικασία που μου ήταν γνωστή από περιγραφές δωρητών. Γύρω υπήρχαν ζωγραφιές παιδιών και αφίσες καθώς και έντυπο διαφημιστικό υλικό με τα προϊόντα προς πώληση μέρος των κερδών των οποίων συντηρούν τα γραφεία, καλύπτουν τις δραστηριότητες των εθελοντών και τις ανάγκες ατόμων και οικογενειών. Στην ηλεκτρονική σελίδα της οργάνωσης είχα εκ των προτέρων ενημερωθεί για τη διοίκηση, τις δραστηριότητές της και τον τρόπο διαχείρισης των οικονομικών της καθώς διαθέτει τμήμα εξεύρεσης πόρων, με στατιστικά στοιχεία και απολογισμούς για παρελθόντα οικονομικά έτη και αναλυτική κατάσταση χορηγών και τρόπων κατάθεσης οικονομικών συνεισφορών με απόλυτη διαφάνεια γεγονότα που διαπίστωσα από την ύπαρξη φακέλων με αντίστοιχο περιεχόμενο και τηλεφωνικές επικοινωνίες που έγιναν κατά τη διάρκεια της παρατήρησής μου.

Το δεύτερο πεδίο ήταν το περίπτερο ΜΚΟ έξω από εκθεσιακό κέντρο σε χριστουγεννιάτικη έκθεση στην οποία συμμετείχε με μεγαλύτερο και οργανωμένο περίπτερο η οργάνωση μέσω του οποίου εργαζόμενοι ενημέρωναν το κοινό και συνέλεγαν τις προσφορές του. Η επικοινωνία μου με τα άτομα που απασχολούνταν εκεί έγινε με πολλές διακοπές από επισκέπτες που ζητούσαν πληροφορίες κατά κύριο λόγο για τα κοινωνικά παντοπωλεία και τους δικαιούχους χρήσης του και κατά δεύτερο λόγο για τους τόπους συλλογής διαφορών ειδών που προτίθενταν να φέρουν, έφερναν τρόφιμα ή απλά περιεργάζονταν το περίπτερο.

Το επόμενο πεδίο αποτέλεσαν τα γραφεία της οργάνωσης της περιφερειακής πόλης στην οποία διαμένει και δραστηριοποιείται ο εθελοντής αυτήν την περίοδο. Η οργάνωση στεγάζεται σε κτίριο που έχουν παραχωρήσει οι δημοτικές αρχές και συστεγάζεται με τη δημοτική φυλαρμονική. Ο χώρος στον οποίο συγκεντρώνεται η ομάδα δε διαφέρει από έναν απλό χώρο γραφείου και δε μαρτυρά τις δραστηριότητές της. Υπάρχει όμως ένας δεύτερος χώρος πίσω από διαχωριστική πόρτα στον οποίο γίνονται τα εκπαιδευτικά σεμινάρια των υποψηφίων εθελοντών. Εκεί ξεχώρισα εκπαιδευτικό υλικό, φυλλάδια και βιβλία σχετικά με πρώτες βοήθειες και εξοπλισμό ανάληψης και διάσωσης που χρησιμοποιούν στην εκπαίδευση και σε πραγματικές περιπτώσεις διάσωσης.

Το τελευταίο πεδίο αφορά πάλι στα γραφεία τοπικής οργάνωσης Η συνεννόηση με τη συμμετέχουσα στην έρευνα έγινε μετά από εντοπισμό της από μέσο κοινωνικής δικτύωσης και η ανταπόκρισή της ήταν άμεση. Επισκέφτηκα το γραφείο τους ημέρα Τετάρτη, μια ώρα πριν την προκαθορισμένη εβδομαδιαία συνάντησή του για ενημέρωση. Στεγάζονται σε οίκημα που έχει παραχωρηθεί από το δήμο και δεν έχει διαμορφωθεί ειδικά για εκπαίδευση εθελοντών αφού αυτή πλέον γίνεται στα κεντρικά γραφεία της οργάνωσης όταν συγκεντρώνεται επαρκής αριθμός εκπαιδευομένων. Μια απλή παρατήρηση στο χώρο μας οδηγεί σε υλικό διάσωσης και παροχής πρώτων βοηθειών αν και το πρώτο είναι περιορισμένο γιατί όπως μας είπε η υπεύθυνη δεν κατόρθωσαν να συγκεντρώσουν το απαιτούμενο από χορηγό όπως είχαν υπολογίσει. Κατά τη διάρκεια της συνέντευξης παρατήρησα κρεμασμένα μετάλλια και βραβεία στους τοίχους για την εθελοντική συμμετοχή της ομάδας σε αθλητικούς αγώνες και διοργανώσεις όπως μου διευκρινίστηκε.

Κατά τη διάρκεια της ανάλυσης των συνεντεύξεων το ερώτημα που διαρκώς με απασχολούσε ήταν η διαστρέβλωση των δεδομένων από δική μου υπαιτιότητα. Σε πρώτη φάση η αγωνία μου επικεντρώθηκε στο φύλο των ερευνημένων καθώς στην πλειοψηφία τους ήταν γυναίκες. Αναρωτήθηκα μήπως υποσυνείδητα έκανα την επιλογή αυτή επειδή αισθανόμουν πιο άνετα με άτομα του ίδιου φύλου, σκέψη την οποία απέρριψα τελικά γιατί εκτός από τα τρία άτομα που αποτέλεσαν τον αρχικό πυρήνα των συνεντεύξεων και ήταν άτομα του προσωπικού μου κύκλου επαφών με περισσότερες πιθανότητες πραγματικά να είναι γυναίκες, τα άτομα στα οποία απευθύνθηκα μετέπειτα καθ' υπόδειξη των αρχικών ή μετά από ηλεκτρονική επικοινωνία επιλέχθηκαν τυχαία ή τουλάχιστον όχι σκόπιμα. Το γεγονός ότι ήταν κυρίως γυναίκες πιθανόν να οφείλεται στο ότι κάποιες δεν εργάζονταν και είχαν περισσότερο χρόνο ή ότι οι γυναίκες από τη φύση τους είναι πιο δεκτικές σε κάθε είδους επικοινωνία και έχουν την ικανότητα να ασχολούνται με περισσότερα πράγματα ταυτόχρονα. Ενδέχεται επίσης να συμμερίστηκαν την προσπάθεια μιας επίσης εργαζόμενης και μητέρας (οι συμμετέχουσες Γ, Ε, Β). Εάν επέλεγα τους συμμετέχοντες με βάση το φύλο και επιμένοντας τα δύο φύλα να είναι μοιρασμένα ισομερώς κινδύνευα να έθετα εγώ η ίδια εμπόδια στην εγκυρότητα της έρευνας.. Άλλη αιτία διαστρέβλωσης πιθανόν να αποτελούσαν τα προσωπικά χαρακτηριστικά μου και κυρίως οι αξίες και η στάση μου ως προς τον εθελοντισμό και τις δράσεις των οργανώσεων τις οποίες ερευνούσα. Ενώ έγινα χωρίς δεύτερη σκέψη δωρητής οργάνων και παρότρυνα κατά καιρούς αρκετά άτομα σε εθελοντική δράση τα τελευταία χρόνια με την άνθηση του εθελοντισμού στην Ελλάδα και την επίσημη πλέον δράση εθελοντικών οργανώσεων συμμετείχα μόνο σε αυθόρμητες, μη οργανωμένες δράσεις κυρίως μαθητών, γονέων και συναδέλφων από το χώρο εργασίας μου αντιμετωπίζοντας με σκεπτικισμό ή πιο ειλικρινά με δυσπιστία τα καλέσματα εθελοντικών οργανώσεων και ΜΚΟ. Εφόσον λοιπόν αμφέβαλλα η ίδια π.χ. για τα κίνητρα των εθελοντών ή τη χρηματοδότηση των ΜΚΟ ενδεχομένως κάποιες απαντήσεις ερευνημένων με

παραξένευαν και με τον τόνο της φωνή μου ή με κάποια σύσπαση του προσώπου να έδειχνα πως δεν πείθομαι με την απάντηση ή τουλάχιστον δεν την εγκρίνω και να προκαλούσα τη συστολή τους σε επόμενες απαντήσεις ή αρνητισμό ο οποίος θα οδηγούσε σε αλλαγή θέσης προκειμένου να με ευχαριστήσουν ή σε αμυντική συμπεριφορά υπερασπίζοντας τη στάση τους. Κατά συνέπεια τα αποτελέσματα της έρευνας δε θα ανταποκρίνονταν στην πραγματικότητα (Παπαγεωργίου, 1998). Με τις σκέψεις αυτές και έχοντας διαρκώς τις έννοιες της εγκυρότητας και της αξιοπιστίας σε μια ποιοτική έρευνα κατά νου, αν «μετρώ» δηλαδή αυτό που πραγματικά θέλω να μετρήσω και κατά πόσο ακριβή και αξιόπιστα είναι τα δεδομένα που μετρώ, πόσο ακριβείς είναι οι ερευνητικές μέθοδοι και τεχνικές, συνέχισα την ερευνητική διαδικασία την πορεία της οποίας επισκίαζαν συχνά οι ίδιες σκέψεις καθώς στην περίπτωση της ποιοτικής έρευνας η παραγωγή ερευνητικών δεδομένων δεν είναι τυποποιημένη.

4.2.2 ΘΕΜΑΤΙΚΗ ΑΝΑΛΥΣΗ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΕΩΝ

Η ανάλυση των συνεντεύξεων κινήθηκε σε δύο κατευθύνσεις στην προσπάθεια να συγκεντρωθεί υλικό τόσο από μαρτυρίες εθελοντών όσο και από διοικητικό προσωπικό ΜΚΟ ώστε να καλυφθούν διαφορετικές πτυχές που αφορούν στο προφίλ των εθελοντών, τη δράση τους, τη γενικότερη λειτουργία των ελληνικών ΜΚΟ και πιο συγκεκριμένα το συσχετισμό της οικονομικής κρίσης με την εθελοντική δράση και την κρατική δραστηριοποίηση όπως αυτή αποτυπώνεται στην καθημερινότητα των σύγχρονων ελληνικών ΜΚΟ. Κρίθηκε ως εκ τούτου σκόπιμο να δημιουργηθούν δύο διαφορετικοί οδηγοί ημιδομημένων συνεντεύξεων οι θεματικές και τα αποτελέσματα των οποίων καταγράφονται συνοπτικά στους πίνακες που προηγήθηκαν.

Αξίζει να σημειωθεί στο σημείο αυτό πως κάποιες από τις αρχικές ερωτήσεις τροποποιήθηκαν μετά από τις δυο πρώτες συνεντεύξεις επειδή διαπίστωσα πως δε γίνονταν κατανοητές ή υποδείκνυαν την απάντηση γεγονός που στόχος μου ήταν να αποφύγω ενώ κάποιες άλλες δε χρησιμοποιήθηκαν καθώς επικαλύπτονταν από προηγούμενες ή οι ερωτώμενοι δεν τις κατανοούσαν ακριβώς και θεωρούσαν ότι τις είχαν απαντήσει προηγουμένως. Επίσης απέφυγα προσωπικές ερωτήσεις φοβούμενη πως θα έφερνα δύο ερωτώμενους σε δύσκολη θέση γιατί γνώριζα εκ των προτέρων λόγω της κοινωνικής σχέσης μας ότι είχαν χάσει συγγενικό τους πρόσωπο και ήμουν πολύ προσεχτική στον τρόπο διατύπωσης των ερωτημάτων ώστε να μην παραπλανηθούν ή παγιδευτούν και έτσι εκμαιεύσω ζητούμενη απάντηση ή τους φέρω σε αμηχανία. Παρόλαυτα κατά τη διάρκεια και των δύο αυτών συνεντεύξεων (Γ.,Θ.) απέβαλα το άγχος μου αυτό γιατί έδειξαν και οι δύο τόσο εξοικειωμένες με την απώλειά τους και τόσο πρόθυμες να συνδράμουν με τη συνέντευξη τους την προσπάθειά μου που η αναφορά τους σε αυτή μάλλον συνέβαλε στη διατύπωση των κινήτρων και των συναισθημάτων τους παρά την εμπόδιζε. Μεγάλο κόπο επίσης κατέβαλα στο να ακούω πραγματικά και να παρατηρώ τα άτομα δίχως το άγχος της επόμενης ερώτησης ώστε να κυλάει φυσικά η συζήτηση και να αποφεύγω

ερωτήσεις που έχουν ήδη απαντηθεί από τους ερωτώμενους. Σε δύο από τις συνεντεύξεις (Κ., Β άνδρας) διαπίστωσα ότι είχα την τάση να διακόπτω περισσότερο τους ερωτώμενους ή τουλάχιστον να μιλάω περισσότερο γεγονός που απέδωσα στην απειρία μου καθώς ήταν οι δυο πρώτες επαφές μου και πιθανόν στην έλλειψη οικειότητας που είχα με τα άτομα που λειτούργησε προσωπικά σαν ανάγκη αυτοπαρουσίασης και συμπόρευσης στο έργο τους λόγω της συμπάθειας που αναπτύχθηκε μεταξύ μας στην πρώτη περίπτωση από την ηλεκτρονική και τηλεφωνική μας επικοινωνία και στη δεύτερη από την άμεση θετική απάντηση στην πρότασή μου για συμμετοχή στην έρευνα. Κάτι ανάλογο παρατήρησα και στις συνεντεύξεις με τις Ε και Β όπου η προηγούμενη επαφή με την αρχηγό και τα μέλη της ομάδας καθώς και η παραμονή και των δύο στο χώρο της συνέντευξης λόγω του φιλικού κλίματος που αναπτύχθηκε οδήγησαν σε συζήτηση. Ενδεικτικά παρουσιάζονται οι πίνακες 1 και 2 ως δείγματα καταγραφής των απαντήσεων σε κωδικοποιημένες ομάδες και ανάδειξης των λέξεων-κλειδιά για την ερμηνεία των αποτελεσμάτων της έρευνας, οι οποίες λέξεις δεν ορίστηκαν εξ αρχής αλλά εντοπίστηκαν κατά την ανάλυση περιεχομένου.

Πίνακας 1. Προφίλ εθελοντών σε ΜΚΟ, Αθήνα, 2013

Στοιχεία	Εθελοντής 1 Β Άνδρας άγαμος, εργαζόμενος, 26 ετών, ανώτατη εκπαίδευση, χριστιανός ορθόδοξος	Εθελόντρια 2 Γ Γυναίκα έγγαμη, εργαζόμενη, με ένα ανήλικο παιδί, 35 ετών, ανώτατη εκπαίδευση, μεταπτυχιακό, χριστιανή ορθόδοξη	Εθελοντής 3 Χ Άνδρας άγαμος, εργαζόμενος, 30 ετών, ανώτατη εκπαίδευση, χριστιανός ορθόδοξος, δεν εκκλησιάζεται τακτικά	Εθελόντρια 4 Θ Γυναίκα έγγαμη, με ένα παιδί, συνταξιούχος, 52 ετών, χριστιανή ορθόδοξη αλλά το θρήσκευμα δεν έχει σχέση	Εθελόντρια 5 Ε Γυναίκα έγγαμη με τρία παιδιά, άνεργη, 39 ετών, απόφοιτη λυκείου, χριστιανή ορθόδοξη-δε συσχετίζει απολύτως το θρήσκευμα με τη δράση της αλλά με το τρόπο ανατροφής της	Εθελοντής 6 Β Γυναίκα έγγαμη με τρία παιδιά, εργαζόμενη, 41 ετών, τελειόφοιτη λυκείου, χριστιανή ορθόδοξη χωρίς όμως να συσχετίζει το θρήσκευμα με την εθελοντική δράση
Απασχόληση στην οργάνωση-Εκπαίδευση	Εργαζόμενος στις αποθήκες και τα κοινωνικά παντοπωλεία της οργάνωσης-έλεγχος προϊόντων (40 ώρες την εβδομάδα)	Δύο χρόνια σε εθελοντές Σαμαρειτές-αθλητικές δραστηριότητες, παρουσία σε εκδηλώσεις παλιότερα στους γιατρούς του Κόσμου, πρόγραμμα φύλαξης παιδιών μεταναστών-Κέντρο Ναυσικά Σεμινάρια-εξετάσεις Ελεύθερος χρόνος ανάλογα με τις ανάγκες της οργάνωσης	Αρχηγός τοπικής οργάνωσης Σαμαρειτών-Διασωστών και Ναυαγωσωστών, 14 χρόνια Σεμινάρια-εκπαίδευση-σεμινάρια και εκπαίδευση εκπαιδευτών Εκπαίδευση εθελοντών, συναντήσεις, διοικητικά καθήκοντα (2 ώρες την ημέρα) Περιπτώσεις κρίσης, πρώτες βοήθειες, αθλητικές εκδηλώσεις Αντικαθιστά έμμισθο προσωπικό	Από το 2010 μέρα παρά μέρα ή μια φορά τη βδομάδα. Κάνει γραμματειακή υποστήριξη και συμμετέχει στα παζάρια	Δραστηριοποιείται τα τελευταία τρία χρόνια στον τομέα των πρώτων βοηθειών. Συμμετέχει στις εβδομαδιαίες δίωρες συναντήσεις που στοχεύουν στην ενημέρωση των μελών και την ανταλλαγή απόψεων. Συμμετέχει επίσης σε προγραμματισμένες καλύψεις (αθλητικοί αγώνες) και έκτακτα περιστατικά (φυσικές καταστροφές, εύρεση και διάσωση αγνοουμένων, έκτακτα περιστατικά). Είναι υπεύθυνη τοπικού κλιμακίου και συμπληρώνει	Δραστηριοποιείται τρία χρόνια σε συναντήσεις ένα δίωρο την εβδομάδα και απασχολείται σε καλύψεις που προκύπτουν. Έχει συμμετάσχει σε αγώνες κυρίως.

					έντυπα με ώρες εθελοντικής εργασίας των μελών. Δεν έχει τον απαιτούμενο χρόνο να προσφέρει εθελοντική δράση στην πυροσβεστική που θα ήθελε. Δεκαπεντάμηνη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση σε πρώτες βοήθειες και στο ΤΕΠ. Τα μέλη της ομάδας έχουν μηνιαία συνεισφορά στο ταμείο τους για κάλυψη των αναγκών της ομάδας και καλύπτουν οι ίδιοι κάποια λειτουργικά έξοδα του γραφείου. Αναζητούν χορηγούς για προμήθειες φαρμακείου και εξοπλισμό.	
Κίνητρα	Προσφορά, θρησκευτικό συναίσθημα-εκκλησία, αγάπη, καλή καρδιά,	Αίσθημα προσφοράς, ζήτημα προβολής τόπου, αυτοπροβολή, ανεργία, ανία	Ελεύθερος χρόνος, μόδα 2004 προσφορά, προσωπικοί λόγοι, αυτοπροβολή, ανεργία	Προσωπικά, προσφορά	Προσωπικά, διακρίνει μεγάλη αγάπη των μελών της ομάδας για τον κοινό σκοπό και μεγάλη ηθική και συναισθηματική ανταμοιβή	Προσωπικά, της άρεσε η ιδέα και η οργανωμένη δράση-η ομαδικότητα
Δίκτυα	Ενημέρωση απο φίλο, αναφέρει τη δράση του αλλά δεν επηρεάζει κόσμο	Ιστοσελίδα-αναζήτηση εθελοντών Πρόταση σε γνωστούς-αποτρέπονται συχνά	Από μαθητής γνώριζε την ύπαρξη της οργάνωσης, από παλιά εθελόντρια Αρνητική απάντηση από άλλους λόγω φόβου, έλλειψης χρόνου χρημάτων και διάθεσης	Ενημέρωση από το δεύτερο γιό της που δε ζει πια, δεν γνώριζε άλλους εθελοντές	Αναζητήσε παρόμοια δραστηριότητα η ίδια στην προσωπική της προσπάθεια να διδαχθεί πρώτες βοήθειες λόγω άσχημου οικογενειακού περιστατικού. Μετά το 20ωρο πολιτών έγινε προσέγγισή της από την ίδια την οργάνωση. Γνωριζόταν με μέλη της ομάδας εκ των προτέρων και παρότρυναν ο ένας τον άλλο.	Ενημέρωση μετά από κάποια μαθήματα πρώτων βοηθειών (20ωρο πολιτών)-έχει παροτρύνει κόσμο σε συμμετοχή ο οποίος δυσκολεύεται στη μετακίνηση για την παρακολούθηση των υποχρεωτικών μαθημάτων-ωστόσο παρά την οικονομική συγκυρία υπάρχει διάθεση
Ωφέλη- Προβλήματα- Εμπειρίες	Ωφέλη προσωπικά- αυτοπροσφορά δυσκολίες σε σχέσεις-θετική εμπειρία σε διανομή τροφίμων σε αστέγους και αρνητική η ίδια ταυτόχρονα με παρατήρηση υπευθύνου	Συναίσθημα-έμπνευση-εμπιστοσύνη κόσμου Καλύπτουν τα δικά τους έξοδα ή αναζητούν χορηγούς Σύμπραξη με ιδιωτικού φορείς-αθλητικές ομάδες-υποχρεωτική	Ευγνωμοσύνη πολιτών, υποκαθιστά κράτος Οικονομική συνεισφορά-καλύπτει έξοδα εθελοντών και προσωπικά του (εξοπλισμός) Αρνητικότητα ως προς τον εθελοντισμό Πρόβλημα εύρεσης	Αξιοποίηση χρόνου, αίσθημα χρησιμότητας, δεν συνάντησε κανένα πρόβλημα ούτε από προσωπικό ούτε από εθελοντές. Εικόνα από παζάρια με ελάχιστες προσφορές μεμονωμένων ατόμων,	Έντονη εμπειρία με κοπέλα που έχασε τις αισθήσεις της και τους αναζήτησε να τους ευχαριστήσει για τις πρώτες βοήθειες και την ψυχολογική υποστήριξη. Ως δυσάρεστη εμπειρία αναφέρει τη διαπίστωση του αριθμού των απόρων κατά τη διάρκεια των	Δεν αντιμετωπίζει προβλήματα κατά τη δράση της- ως θετική εμπειρία αναφέρει τους απολογισμούς της ομάδας μετά από κάθε υπηρεσία και τη ζεστασιά του συνόλου των μελών-ως αρνητικό κάποιες γκρίνιες σχετικές με την κατανομή των υπηρεσιών

		παρουσία για συμπλήρωση ωρών ώστε να είναι ενεργά μέλη Ανταγωνισμοί και καβγάδες στην ομάδα Οικονομικό ζήτημα στην οργάνωση	χορηγών Εμπειρία - ευγνωμοσύνη πολιτών-απουσία πολιτείας Συνεισφορά στη βελτίωση κοινωνικών συνθηκών-δυσκολία να επιφέρει κοινωνική αλλαγή-κατάλοιπα παρελθόντος για ΕΕΣ	δραστηριοποίηση γυναικών	γιορτών των Χριστουγέννων και την αδιαφορία των υπολοίπων. Λύνει τα προβλήματα που υπάρχουν με καλή διάθεση και θεωρεί ότι η δράση της οργάνωσης μπορεί να επιφέρει κοινωνική αλλαγή	
Συνέπειες κρίσης-Μελλοντικές σκέψεις	Κατανόηση στον ανθρώπινο πόνο-ο κόσμος δίνει υπέρ του δέοντος	Δυσκολία εύρεσης χορηγών Σκέψεις για κοινωνική υπηρεσία του Ερυθρού Σταυρού	Περικοπή εξόδων-αναζήτηση κάλυψης εξόδων-συνεργασία με δήμους Συνέχιση εθελοντικού έργου	Λιγότερα χρήματα προς διάθεση αλλά προσφορά, ενδιαφέρον του κόσμου.	Δύσκολη αλλά όχι ακατόρθωτη η εύρεση χορηγών με πρώτες βοήθειες. Η λειτουργία της οργάνωσης έχει επιβαρυνθεί από την κρίση καθώς οι ίδιοι οι εθελοντές καλύπτουν έξοδα μεταφοράς και σίτισης στις καλύψεις- μείωση μετακινήσεων Πιθανή συνεργασία με δήμο. Πρόθεση να συνεχίσει την εθελοντική της δράση.	Πρόθεση να συνεχίσει στην ομάδα

Πίνακας 2. Προφίλ ΜΚΟ σύμφωνα με μέλη του προσωπικού, Αθήνα, Δεκ. 2013

Στοιχεία	Συμμετέχουσα1 Κ	Συμμετέχουσα2 Μ		
Ιστορικό-τρόπος λειτουργίας οργάνωσης	1995-ιδέα ενός άρρωστου παιδιού-ονομασία συλλόγου-σπίτια φιλοξενίας, συντήρηση οικογενειών, νοσοκομειακή υποστήριξη, προληπτική ιατρική, φιλοξενία οικογενειών με άρρωστα παιδιά από επαρχία, ιατροφαρμακευτική περιθαλψη, ψυχολογική στήριξη, ενημέρωση παιδιών, γονέων, εκπαιδευτικών, κέντρα ημερήσιας	1996- άτυπη λειτουργία από ομάδα ανθρώπων που είχαν συστήσει ΜΚΟ στην Ελλάδα σχετικά με παιδιά, επίσημα με καταστατικό το 2003 Αποτελείται από 10 σωματεία και ιδρύματα που δραστηριοποιούνται στους εξής τομείς:παιδιά με ειδικές ανάγκες, παιδιά πριν το θάνατο και τις οικογένειές τους, άπορα και κακοποιημένα παιδιά, παιδιά με διαβήτη, φιλοξενία παιδιών σε παιδικούς σταθμούς, οικοτροφείο που φιλοξενεί παιδιά με		

	φροντίδας (ολοήμερο σχολείο), τηλεφωνικές γραμμές στήριξης, καμπάνιες, δράσεις που αλλάζουν κάθε μήνα	πολύ βαριά προβλήματα, παιδιά που βρίσκονται στην εντατική και τις οικογένειές τους και εξοπλισμός μονάδων εντατικής θεραπείας. 4 Προγράμματα: Γραμμή συμβουλευτικής, Προσφέρω γιατί νοιάζομαι, Είναι σημαντικό να προσφέρεις, Ευαισθητοποίηση παιδιών Διαφορετικές δράσεις σωματείων	
Χαρακτηριστικά εθελοντών (κίνητρα, δίκτυα, επιμόρφωση)	2000 ενεργοί εθελοντές, νέοι, συνταξιούχοι 1. κίνητρα (ποικίλουν και εξακριβώνονται) 2. ενημέρωση-διάδοση από άλλους εθελοντές, προσωπική γνωριμία μεταξύ τους 3. τοποθέτηση ανάλογα με την ειδικότητα, εκπαίδευση, σεμινάρια, ομάδες αποφόρτισης-φροντίδα εθελοντών	5 εργαζόμενοι πλήρους απασχόλησης, 3 μερικής και περίπου 50 εθελοντές σε σταθερή βάση 1. Επιμόρφωση επαγγελματιών ψυχολόγων που απασχολούνται στη γραμμή στήριξης (σεμινάρια, εποπτεία, ειδικές εκπαιδεύσεις από προσωπικό και εξωτερικούς συνεργάτες) και επιμόρφωση άλλων εθελοντών από προσωπικό 2. Κίνητρα-ανεργία, ευαισθητοποίηση λόγω κρίσης, αναζήτηση επαγγελματικής εμπειρίας από νέους, ενίσχυση βιογραφικού, προσφορά σε οργάνωση εμπιστοσύνης 3. Στοχευμένη ενημέρωση των εθελοντών της γραμμής-αναζήτηση σε	

		<p>σχολές ψυχολογίας, δημοσιοποίηση αναγκών σε ιστοσελίδες και σελίδες κοινωνικής δικτύωσης, γνωριμία μεταξύ εθελοντών</p>	
ΜΚΟ-άλλοι φορείς	<p>1.Συνεργασία με ΜΚΟ εξωτερικού- υιοθέτηση καλών πρακτικών 2. Συνεργασία με κυβερνητικά σχήματα π.χ. άδεια για είσοδο στα σχολεία, κρατικές υπηρεσίες, εισαγγελείς, δήμοι 3. κάλυψη αναγκών αντί πολιτείας π.χ χώροι φιλοξενίας, περίθαλψη</p>	<p>1. συνεργασία με πάνω απο 100 άλλες οργανώσεις σε πρωτεύουσα και σε περιφέρεια μέσω του προγράμματος Προσφερω γιατί Νοιάζομαι 2. παραπομπή από τη γραμμή σε άλλες οργανώσεις και δημόσιους φορείς 3 Lobbying:κάλεσμα άλλων ΜΚΟ σε συνεντεύξεις τύπου για ζητήματα που τις αφορούν γενικά π.χ φορολογία ακινήτων που στεγάζουν ΜΚΟ 4.Δεν συνεργάζονται με κυβερνητικά σχήματα-έρχονται σε διάλογο μόνο όταν ανακύπτουν θέματα 5.καλύπτουν κρατικούς τομείς με χαμηλότερο κόστος λόγω εθελοντικής εργασίας και χορηγιών-κάνουν ένα μέρος της δουλειάς που θα έπρεπε να κάνει μεταφέρουν τον παλμό της κοινωνίας</p>	
Χρηματοδότηση-διαφάνεια-εμπιστοσύνη πολιτών	<p>1.Φαρμακευτικές, εταιρείες ένδυσης, σούπερ-μάρκετ, είδη υγιεινής, οπωροκηπευτικά 2.εμπιστοσύνη πολιτών-διαφήμιση από το έργο κι όχι από ΜΜΕ-συνεισφορά σε χρόνο ανεκτίμητο-</p>	<p>1.Δεν παίρνει κρατικά κονδύλια, δεν συμμετέχει σε ΕΣΠΑ 2.Ιδρύματα(Νιάρχος, Λάτση, Μποδοσάκη) 3.Εταιρείες τηλεπικοινωνιών, ενέργειας, βιομηχανίας τροφίμων, παλιότερα και τράπεζες 4.Αναρτημένοι</p>	

	<p>αναζήτηση βοήθειας από άτομα σε ανάγκη</p> <p>3. συνεισφορές απλού κόσμου- μικρές αγορές- αποδείξεις για εισφορές και ευχαριστήρια- έλεγχος από εταιρεία ορκωτών λογιστών, δημοσιοποίηση οικονομικών στοιχείων στο διαδίκτυο</p>	<p>προϋπολογισμοί και απολογισμοί στο διαδίκτυο</p> <p>5.Γενικά δεν επιθυμούν να γίνονται γνωστοί από ΜΜΕ αλλά από το έργο τους- διαφημίζουν μόνο νέες δράσεις</p> <p>6.Εκδήλωση εμπιστοσύνης πολιτών-εθελοντική και οικονομική στήριξη</p>	
<p>Συνέπειες κρίσης- άλλα προβλήματα- Μελλοντικές σκέψεις</p>	<p>1.μειωμένη χρηματοδότηση λόγω κρίσης-οικονομικό και κοινωνικό πλήγμα-όχι μειώσεις προσωπικού-μείωση διοικητικών εξόδων ήδη περιορισμένων-προσωπική εργασία-απλά προβλήματα καθημερινότητας (καλή λειτουργία και συντονισμός), ελπίδα για βελτίωση της κατάστασης της κρίσης</p> <p>όχι γραφειοκρατία-άμεση επέμβαση</p> <p>2.σχέδια ευέλικτα που προσαρμόζονται στις ανάγκες</p>	<p>1. ανάγκη ύπαρξης νέων προγραμμάτων για την κρίση</p> <p>2.μείωση χορηγιών και προσφορών</p> <p>3. δεν έγιναν μειώσεις προσωπικού-αύξηση φόρου εργασίας σχετικά με fund-raising</p> <p>4.απαραίτητη η γραφειοκρατία λόγω ανάγκης διαφάνειας-μετά την έγκριση του διοικητικού συμβουλίου τα θέματα προχωρούν πολύ γρήγορα</p> <p>5. επιδιώκουν να διατηρήσουν τη σωστή λειτουργία των προγραμμάτων που υπάρχουν και να αυξήσουν τα σεμινάρια απόκτησης δεξιοτήτων των μελών της ένωσης</p>	

Όσον αφορά στα χαρακτηριστικά των εθελοντών σύμφωνα με την Κ., κοινωνική λειτουργό, ετών 30 έγγαμη, με πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης, εργαζόμενη στην οργάνωση στη θέση της υπεύθυνης εθελοντισμού αυτοί είναι κατά κύριο λόγο νέοι («φοιτητές που βλέπουν την κατάσταση στην Ελλάδα και θέλουν λίγο να αλλάξει έτσι η κατάσταση που υπάρχει την τελευταία περίοδο») και συνταξιούχοι («δεν αντέχουν την απραγία στο σπίτι, έχουν συνηθίσει διαφορετικά και θέλουν να είναι ενεργοί πολίτες»). Στο ίδιο συμπέρασμα κατέληξε και ο Β. 26 ετών, με πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης και μεταπτυχιακές σπουδές, εργαζόμενος στην

οργάνωση και ταυτόχρονα εθελοντής σε πολλές εκδηλώσεις της, ο οποίος απασχολείται στην οργάνωση τα δύο τελευταία χρόνια στις αποθήκες και τα κοινωνικά παντοπωλεία 40 ώρες την εβδομάδα οργανώνοντας και ελέγχοντας προϊόντα που συγκεντρώνονται εκεί προς διανομή σε άπορες οικογένειες επιβεβαιώνοντας ότι οι ηλικίες και τα χαρακτηριστικά ποικίλλουν («έχω δει πάρα πολλά νέα παιδιά σε διάφορους τομείς, έχω δει και και πάρα πολύ μεγάλους ανθρώπους στους ίδιους τομείς»). Ανάλογο συμπέρασμα αναφέρθηκε και από τη Θ., έγγαμη, συνταξιούχο ετών 52 που απασχολείται στην οργάνωση τα τελευταία τέσσερα χρόνια. Η ίδια δραστηριοποιείται σε τοπική οργάνωση του Χαμόγελου παιδιού στην Αθήνα συμμετέχοντας στα παζάρια και προσφέροντας γραμματειακή υποστήριξη («γραμματειακή υποστήριξη και στα παζάρια που διοργάνωναν») λόγω εμπειρίας στην εργασία της πριν τη συνταξιοδότηση σε γραφείο των ΕΛ.ΤΑ. η οποία παρατηρεί επίσης την κυρίαρχη παρουσία των γυναικών («οι γυναίκες είναι απίστευτες», «και που ασχολούνται με τον εθελοντισμό και που ανταποκρίνονται, όταν γινόταν το παζάρι οι γυναίκες θα έρχονταν, δύο ευρώ, δύο ευρώ, δε θέλω όμως να πάρω κάτι θα το ρίξω στο κουτάκι») και των νέων ατόμων στην εθελοντική ομάδα («μεγάλες γυναίκες που είχαν ελεύθερο χρόνο και ήθελαν κάπου να προσφέρουν αλλά ήταν και πάρα πολλά νέα παιδιά τα οποία κι αυτά επίσης είχαν χρόνο και ήθελαν να προσφέρουν και μου έκανε πολύ μεγάλη εντύπωση. Νέα παιδιά που αφιέρωναν χρόνο, φοιτητές, λίγο μεγαλύτεροι και το έκαναν με πάρα πολύ όρεξη»). Προς παρόμοια κατεύθυνση κινείται και η απάντηση της Μ., υπεύθυνης επικοινωνίας και ανάπτυξης στη ΜΚΟ την οποία εργάζεται ως μόνιμο προσωπικό τα τελευταία 4,5 χρόνια η οποία κάνει ένα διαχωρισμό τριών κατηγοριών εθελοντών: τους ανέργους που έχουν επάρκεια ελεύθερου χρόνου («τώρα επειδή έχει δυστυχώς αυξηθεί πάρα πολύ και η ανεργία»), τους νέους που στη συγκυρία της οικονομικής κρίσης αναζητούν επαγγελματική εμπειρία και ενίσχυση του βιογραφικού τους («νέοι άνθρωποι ψάχνουν για επαγγελματική εμπειρία») και αυτούς που ευαισθητοποιημένοι από τις ανάγκες που έχει δημιουργήσει η κρίση επιζητούν να προσφέρουν εθελοντικά σε κάποια οργάνωση της εμπιστοσύνης τους («ο κόσμος λόγω της κρίσης είναι και πιο ευαισθητοποιημένος», «θέλουν απλά να προσφέρουν γιατί βλέπουν ότι υπάρχει πολύ μεγάλο πρόβλημα και ψάχνουν απλά μια οργάνωση να την εμπιστευτούν και να νιώθουν συμμετοχοί σε ότι δράσεις κάνει»).

Ο επόμενος θεματικός άξονας κινείται γύρω από τα κίνητρα που οδηγούν τους εθελοντές στην αναζήτηση της προσφοράς τους. Όσον αφορά στα κίνητρα τους η Κ. μας ενημέρωσε πως αυτά ποικίλλουν και για το λόγο αυτό εξακριβώνονται μέσω συνέντευξης πριν την επιλογή («ο δρόμος προς την κόλαση είναι στρωμένος με τις καλύτερες προθέσεις») όπως και ο πρότερος έντιμος βίος ο οποίος πιστοποιείται με προσκόμιση αποσπάσματος ποινικού μητρώου. Ο Β. είναι χριστιανός ορθόδοξος στο θρήσκευμα και διακρίνεται από βαθιά θρησκευτικότητα που διέπει όλη τη συμπεριφορά, το λόγο και τη στάση ζωής του («ο θεός με αξίωσε, ο Χριστός με

ευλογεί, μας κρατάνε οι προσευχές του κόσμου»). Παρότι η δήλωση του θρησκευματός του δεν ήταν προϋπόθεση για την είσοδο του στην οργάνωση αρχικά ως εθελοντής αφού αν και συνδέεται άμεσα με την εκκλησία η ΜΚΟ απορρίπτει τη συμμετοχή ατόμων με μισαλλόδοξες αντιλήψεις. Η άμεση ανταπόκριση στο κάλεσμά μου από την πρώτη μας επαφή μια μέρα πριν, η παρουσία και τα λεγόμενά του με έπεισαν ότι πρόκειται για άτομο με αληθινό αίσθημα προσφοράς και αλληλεγγύης («να νιώσουμε τον πόνο των ανθρώπων», «ψυχολογικά θέλει στήριξη, δεν είναι το τρόφιμο που θα πάρει, είναι να του δώσεις ένα χαμόγελο, να του συμπαρασταθείς»). Όσον αφορά στην οικονομική του συνεισφορά («γενικά εγώ σαν προσφορά δίνω») αποτελεί προφανώς κι αυτή στάση ζωής όπως για πολλούς ανθρώπους («όλη η εκκλησία λειτουργεί στον εθελοντισμό, στην ψυχή μας», «στην εκκλησία πολλοί θέλουν να προσφέρουν για την ψυχή τους», «άλλοι θέλουν να προσφέρουν από την αγάπη τους, από την καλή τους την καρδιά») και τα κίνητρά του είναι βαθιά προσωπικά, συναισθηματικά και θρησκευτικά («όταν νιώσεις μέσα σου ότι θέλεις να προσφέρεις, ο θεός σε οδηγεί εκεί που θέλεις να προσφέρεις πραγματικά», «ο πιο κοντινός τρόπος ήταν η εκκλησία, εκεί που πήγαινα να εκκλησιαστώ να προσφέρω και κάτι», «είναι η αυτοπροσφορά μου σ αυτόν που έχει ανάγκη»). Η Γ. είναι έγγαμη, ετών 35, εργαζόμενη και προσφάτως μητέρα, πτυχιούχος ανώτατης εκπαίδευσης με μεταπτυχιακό δίπλωμα και δηλώνει χριστιανή ορθόδοξη, παιδί πολύτεκνης οικογένειας και πιστή («χριστιανική διδασκαλία, αγαπάτε αλλήλους», «είχα πάντα από μικρό παιδάκι να βοηθήσω τον άλλον το δίπλα μου που με έχει ανάγκη») γεγονός το οποίο επιβεβαιώνω από τη προσωπική και οικογενειακή μας σχέση. Υπήρξε εθελόντρια στην οργάνωση των Γιατρών του Κόσμου στην Αθήνα, όπου απασχολούσε λόγω ειδικότητας παιδιά μεταναστών στο κέντρο φύλαξης παιδιών Ναυσικά («Κέντρο Ξενόνας Μεταναστών Ναυσικά στην Πειραιώς», «στους Γιατρού του Κόσμου κρατούσαμε παιδάκια μεταναστών, προσφύγων»). Η εθελοντική της δράση συνεχίστηκε στο Σώμα Εθελοντών Σαμαρειτών για δυο χρόνια. Τα κίνητρά της είναι κυρίως το αίσθημα προσφοράς («διάθεση για προσφορά») ενώ θέτει και θέμα προβολής του τόπου της μέσω του έργου του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού. Βασικότερο κίνητρο ενασχόλησης με την οργάνωση είναι το συναίσθημα που δημιουργεί η εμπιστοσύνη του κόσμου και η έμπνευση κατά τη διάρκεια της ομαδικής δράσης («ένιωσα πολύ ωραία στο Μαραθώνιο, που έβλεπα τους αθλητές που μας είχαν ανάγκη, που μας έλεγαν μπράβο παιδιά», «αδρεναλίνη φοβερή, πολύ ωραίο συναίσθημα»). Όσον αφορά στα κίνητρα των άλλων εθελοντών επισημαίνει την αναζήτηση της αυτοπροβολής («κάποιοι ίσως το κάνουν και για προβολή», την ανεργία που δημιουργεί άφθονο ελεύθερο χρόνο και την ανία που αναζητά τρόπους εκτόνωσης («μέσα από αυτό και να βγει προς τα έξω και να φανεί και στον κόσμο και να νιώσει ότι κάνει και κάτι διαφορετικό και να ξεβαραθεί»). Ο Χ είναι ιδιαίζουσα περίπτωση απασχολούμενου στην οργάνωση καθώς είναι εθελοντής ταυτόχρονα όμως ασκεί και διοικητικά καθήκοντα ως πρόεδρος της τοπικής οργάνωσης Σαμαρειτών Διασωστών και Ναυαγωσωστών και εκπαιδευτής Πρώτων Βοηθειών, και λόγω της έλλειψης μόνιμου έμμισθου προσωπικού («ο

προηγούμενος αρχηγός του τμήματος ήταν έμμισθος»). Είναι άγαμος 30 ετών, εργαζόμενος σε δυο διαφορετικούς τομείς παράλληλα («δουλεύω σε ένα μαγαζί με εξοπλισμούς καταστημάτων, είμαι καπετάνιος σε ένα κότερο»), απόφοιτος ανώτατης εκπαίδευσης («έχω τελειώσει τη σχολή πλοιάρχων») και δηλώνει χριστιανός ορθόδοξος αν και δεν εκκλησιάζεται τακτικά («αντιθέτως δεν πολυπιστεύω, δεν πηγαίνω στην εκκλησία»). Σύμφωνα με το X τα κίνητρα για εθελοντική δράση σχετίζονται με την επάρκεια ή μη ελεύθερου χρόνου («εντάξει μωρέ δεν έχω και τι να κάνω, ας πάω»), το αίσθημα προσφοράς («λόγοι προσφοράς προς το συνάνθρωπο»), προσωπικούς λόγους («είχε στην οικογένεια κάποιο ατύχημα ή οτιδήποτε και δεν μπορούσε να βοηθήσει»), αυτοπροβολή («προσωπική τους προβολή ή προβολή στην κοινωνία προς τα έξω») ή την ανεργία που συνδέεται με τον ελεύθερο χρόνο («με εκπλήσσει ότι εθελοντές γίνονται νέα άτομα», «η οικονομική κρίση σου θολώνει το μυαλό πολλές φορές, ερχόμενος εδώ πέρα ξεκλέβεις λίγο χρόνο αποσπάζ το μυαλό σου και προσφέρεις ταυτόχρονα»). Η Θ. ορίζει τα κίνητρα συμμετοχής της στην εθελοντική δράση ως προσωπικά και κυρίως ως το αίσθημα προσφοράς το οποίο διαθέτει αυτή και τα μέλη της οικογένειάς της («νομίζω πως είναι κάτι που ο καθένας μας το έχει μέσα του και όταν δοθεί η ευκαιρία το κάνει»). Είναι έγγαμη 52 ετών και δηλώνει χριστιανή ορθόδοξη χωρίς όμως να συσχετίζει το θρήσκευμα με την εθελοντική της δράση («το θρήσκευμα δεν έχει καμία σχέση με τον εθελοντισμό, κυρίως είναι θέμα νοοτροπίας»). Η συνεντευξιαζόμενη Ε. είναι άνεργη, απόφοιτη λυκείου, 39 ετών με τρία παιδιά, είναι αρχηγός οργάνωσης και δραστηριοποιείται τα τελευταία τρία χρόνια στον τομέα των πρώτων βοηθειών. Ως υπεύθυνη του τοπικού κλιμακίου συμπληρώνει έντυπα με ώρες εθελοντικής εργασίας των μελών και ενημερώνει τα μέλη της οργάνωσης σχετικά με υλικό που έχει σταλεί αλλά τα διοικητικά της καθήκοντα είναι περιορισμένα. Ηγείται των εβδομαδιαίων δίωρων συναντήσεων («οι στάνταρ είναι οι δύο ώρες που έχω το γραφείο κάθε Τετάρτη») που στοχεύουν στην ενημέρωση των μελών και την ανταλλαγή απόψεων. Είναι χριστιανή ορθόδοξη αλλά δε συσχετίζει η ίδια τόσο το θρήσκευμα με τη εθελοντική της δράση όσο την οικογένεια, τις αρχές που έλαβε και τον τρόπο ανατροφής της. Επισημαίνει τα κοινά στοιχεία των μελών ως προς τα κίνητρά τους τα οποία είναι σαφώς προσωπικά και διακρίνει μεγάλη αγάπη των μελών της ομάδας για τον κοινό σκοπό και μεγάλη ηθική και συναισθηματική ανταμοιβή («σίγουρα ξεκινάς για κάποιο προσωπικό λόγο τελικά όμως όλοι καταλήξαμε στον ίδιο σκοπό ότι αγαπάμε πάρα πολύ αυτό που κάνουμε, μας γεμίζει, μας κάνει καλύτερους ανθρώπους πολύ ουσιαστικό και είναι αυτό που νιώθεις μετά από ότι και να κάνεις που νομίζω ότι δεν πληρώνεται με τίποτα είναι αυτό το γέμισμα που σου δίνει στην ψυχή σου»). Τέλος η Β. γυναίκα έγγαμη με τρία παιδιά, εργαζόμενη, 41 ετών, τελειόφοιτη λυκείου και χριστιανή ορθόδοξη δεν συσχετίζει το θρήσκευμα με την εθελοντική δράση («χριστιανή λέω», «καμία σχέση»). Τα κίνητρα που αναφέρει σχετικά με τη συμμετοχή της στην εθελοντική δράση είναι προσωπικά καθώς είχε προσπαθήσει και στο παρελθόν να συμμετάσχει αλλά την εμπόδισαν οικογενειακοί λόγοι («μ' άρεσε αυτό, το είχα προσπαθήσει και πιο παλιά») και η προτίμηση που δείχνει στην

οργανωμένη δράση και την ομαδικότητα καθώς δε θεωρεί αποδοτική την ατομική προσπάθεια («μ' άρεσε σαν ιδέα ότι θα βοηθήσεις, θα προσφέρεις πράγματα κι ήταν κι ένα οργανωμένο πλαίσιο, δεν κινιόσουν μόνος σου γιατί μόνος σου θα βοηθήσεις κάποιον άμα χρειαστεί αλλά θα είσαι μόνος σου, τώρα είσαι ομάδα, είναι πιο οργανωμένα, μαθαίνεις πράγματα»).

Ερευνώντας τον τρόπο προσέγγισης των εθελοντών στη δράση και τα κοινωνικά δίκτυα που τυχόν εμπλέκονται σε αυτή η Κ. αναφέρει ότι στην οργάνωση απασχολούνται περίπου 380 άτομα έμμισθο προσωπικό και 2000 ενεργοί εθελοντές («άνθρωποι που πραγματικά δηλώνουν το παρόν») και η διάδοση της λειτουργίας και του έργου της οργάνωσης γίνεται κυρίως από προσωπική επαφή και γνωριμία μεταξύ των εθελοντών («οι περισσότεροι το άκουσαν από κάποιο φίλο, γνωστό και τους άρεσε ενδιαφέρθηκαν και ήρθαν κι αυτοί», «είναι από τους πιο γνωστούς μη-κυβερνητικούς οργανισμούς στην Ελλάδα και αν κάποιος θελήσει και το αναζητήσει στο google είναι από τα πρώτα αποτελέσματα») οι οποίοι αποτελούν την «καλύτερη διαφήμιση» («βοηθάνε και το βλέπουν αυτό, δεν είναι χαμένος χρόνος και διαδίδεται θετικά»). Ο Β αντίστοιχα ενημερώθηκε για την οργάνωση από ένα φίλο του («έμαθα για την οργάνωση από ένα φίλο πριν από 3-4 χρόνια , η οποία το όνομά της τότε δεν ήταν Αποστολή, απλά, ακουστικά έμαθα ήξερα ότι υπάρχει η Αποστολή σαν μια μη-κερδοσκοπική οργάνωση, τίποτε άλλο»). Προσπαθεί να εντοπίσει τυχόν κοινά στοιχεία με άλλους εθελοντές ενώ ταυτόχρονα θεωρεί ότι δεν επηρεάζει άλλα άτομα ως προς την απόφασή τους να ασχοληθούν με τον εθελοντισμό («εγώ θα κάνω μια αναφορά τι κάνω εγώ, αν κάποιος θελήσει να προσφέρει π.χ εγώ όταν αναφέρω τι κάνω δεν ενδιαφέρονται, δε δίνουν πολλή σημασία»). Η προσέγγισή της Γ. στην οργάνωση έγινε από την επίσημη ιστοσελίδα της που έκανε έκκληση για εθελοντές («Ερυθρός Σταυρός, το ξέρουν όλοι», «από ιστοσελίδα της περιοχής είδα ότι ζητούνται εθελοντές»). Παρότι συχνά προτρέπει γνωστούς σε συμμετοχή, η έκθεση της κατάστασης και των υποχρεώσεων της συμμετοχής τους («τους έχω πει, αλλά έχω πει και τα θετικά και τα αρνητικά μη νομίζουν πως είναι ρόδινα») τους αποτρέπει καθότι οι εθελοντές υποχρεούνται να καλύπτουν τα έξοδα ένδυσης, εξοπλισμού και μετακίνησης («τα πάντα τα πληρώνουμε από την τσέπη μας, βενζίνες, το ρουχισμό, τη στολή, την ενδυμασία, όλα εμείς τα πληρώνουμε») με αποτέλεσμα συχνά να αναζητούν χορηγούς και για τη λειτουργία και τον εξοπλισμό των κατά τόπους ομάδων («και το φαρμακείο που πρέπει να έχει το κλιμάκιο ή ζητάμε από τα φαρμακεία της περιοχής να συνδράμουν»). Ο Χ επίσης συσχετίζει τον εθελοντισμό με τους Ολυμπιακούς αγώνες του 2004 όταν το κίνημα άνθισε στην Ελλάδα και δημιούργησε ρεύμα που ακολούθησε μεγάλος αριθμός εθελοντών στη χώρα μας («το 2004 είχαμε μια αύξηση του εθελοντισμού, ήταν η μόδα»). Ήταν ενήμερος από τα μαθητικά του χρόνια για την ύπαρξη της οργάνωσης, η επαφή του όμως με μια παλιά εθελόντρια τον εισήγαγε σε αυτή («εγώ ναι μεν τον ήξερα από το σχολείο το έμαθα όμως μέσω μιας παλιάς εθελόντριας η οποία με έβαλε στον Ε.Σ»). Παρά το γεγονός ότι προτρέπει τους γνωστούς του για συμμετοχή συνήθως λαμβάνει αρνητική

απάντηση την οποία αποδίδει στο φόβο της δέσμευσης («είμαστε ένας οργανισμός που πολλές φορές φτάνουμε στα όριά μας») ή την έλλειψη χρόνου, χρημάτων ή διάθεσης («τις περισσότερες φορές είναι αρνητική απάντηση γιατί ξέρουν, βλέπουν κι εμένα ότι δεν έχω πολύ χρόνο»). Η Θ. επίσης αναφέρει αναφέρει ως υπεύθυνο το μικρότερο γιό της ο οποίος δε βρίσκεται πια στη ζωή («κι ο Σπύρος το είχε μέσα του, ήταν αιμοδότης, ήθελε να φύγει να πάει Αφρική, γενικώς όλου») καθώς δε γνώριζε άλλους εθελοντές («από το Σπύρο μετά την περιπέτεια που είχε, το πρόβλημα υγείας έλεγε ότι όταν αυτό όλο το ξεπεράσω θα προσφέρω και θα προσφέρω στο Χαμόγελο του Παιδιού», «όχι δεν είχα κάποιο γνωστό»). Αντίστοιχα η Ε. αναφέρει πως η επαφή της με την οργάνωση έγινε όταν αναζήτησε παρόμοια δραστηριότητα («εψαχνα να βρω κάτι τέτοιο διότι το θεωρούσα πάρα πολύ σημαντικό για τον εαυτό μου») η ίδια στην προσωπική της προσπάθεια να διδαχθεί πρώτες βοήθειες λόγω άσχημου οικογενειακού περιστατικού. Μετά το 20ωρο πολιτών, όπως ονομάζεται το σεμινάριο του Ερυθρού Σταυρού σε μη-μέλη σε βασικές έννοιες πρώτων βοηθειών έγινε προσέγγισή της από την ίδια την οργάνωση. Η ίδια γνωριζόταν με μέλη της παρούσας ομάδας της εκ των προτέρων και ως εκ τούτου παρότρυναν ο ένας τον άλλο σε συμμετοχή («ο ένας με τον άλλον», «στην πορεία μένουν αυτοί που πραγματικά το αγαπάνε»). Η ενημέρωση της Β. («το ξέραμε, το είχαμε ακούσει αυτό σαν ομάδα») σχετικά με τη δράση των Σαμαρειτών προέκυψε μετά από κάποια μαθήματα πρώτων βοηθειών (20ωρο πολιτών) και ενώ η ίδια έχει παροτρύνει κόσμο σε συμμετοχή οι υποψήφιοι εθελοντές παρά τη διάθεση που εκδηλώνουν δυσκολεύονται στη μετακίνηση για την παρακολούθηση των υποχρεωτικών μαθημάτων δεδομένου ότι στην παρούσα οικονομική συγκυρία καλούνται να καλύψουν τα έξοδα μετακίνησης με ίδιους πόρους («διάθεση υπάρχει αλλά όπως είναι τα πράγματα και οικονομικά»). Όσον αφορά στην ενημέρωση των υποψηφίων εθελοντών σχετικά με την ύπαρξη και τη λειτουργία της Ένωσης η Μ. ανέφερε ότι η ενημέρωση των εθελοντών της γραμμής είναι στοχευμένη καθώς γνωστοποιούν σε σχολές ψυχολογίας τις ελλείψεις σε αντίστοιχο προσωπικό και συνεργάζονται με αυτές για την ανεύρεσή του. Παράλληλα για την κάλυψη των υπολοίπων κενών θέσεων προχωρούν σε δημοσιοποίηση αναγκών στην ιστοσελίδα της Ένωσης, σε άλλες ιστοσελίδες και σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης («volunteer for Greece και πολλά άλλα», «όταν έχουμε ανάγκη για κάποια δράση τους ενημερώνουμε μέσα από εκεί ή μέσω του ίντερνετ, του site μου, του facebook»). Επισημαίνει δε πως συχνά οι εθελοντές γνωρίζονται μεταξύ τους («συμβαίνει αυτό, κάποιος είναι εθελοντής και λέει εγώ ότι θέλω να έρθω και με το φίλο μου και να ξεκινήσουμε και μαζί») και παροτρύνει ο ένας τον άλλο στη δράση ωστόσο το γεγονός αυτό δεν εξασφαλίζει την παραμονή τους στην οργάνωση («χωρίς να σημαίνει ότι συνεχίζουν και μαζί»). Η δράση της οργάνωσης άλλωστε σύμφωνα με τη Μ. είναι και η καλύτερη διαφήμισή του έργου της Ένωσης και των σωματείων της («γενικά το Μαζί για το Παιδί είναι της άποψης ότι καλό είναι να γίνει γνωστό μέσω του έργου του και όχι μέσα από τη συνεχή προβολή και έκθεση») οι οποίοι στα ΜΜΕ («έχουμε πολύ καλή σχέση, οι άνθρωποι μας στηρίζουν»)

διαφημίζουν συνήθως μόνο τις νέες δράσεις τους («όταν έχουμε να πούμε κάτι καινούριο και μία δράση που πραγματικά αφορά τον κόσμο και χρειάζεται είτε να μας στηρίξει ο κόσμος είτε να επωφεληθεί ο κόσμος από τη δράση που έχουμε αναπτύξει»).

Όσον αφορά στο ζήτημα της εκπαίδευσης, επιμόρφωσης και τοποθέτησης στην οργάνωση ανάλογα με τη σχετικότητα των σπουδών και τις ικανότητές των εθελοντών η Κ. επισημαίνει πως η τοποθέτησή των εθελοντών στο πεδίο εργασίας γίνεται ανάλογα με την ειδικότητά τους («εμείς αποφασίζουμε που θα τοποθετηθούν») την οποία καλούνται να επιβεβαιώσουν με επίσημα δικαιολογητικά («ποινικό μητρώο, πιστοποιητικό καλής υγείας, δελτίο ταυτότητας») ενώ ταυτόχρονα λαμβάνουν εκπαίδευση («αφού επιλεγούν, εκπαιδεύονται, αξιολογούνται για να συνεχίζουν να βρίσκονται κοντά μας») και παρακολουθούν σεμινάρια. Η οργάνωση εγγυάται τη φροντίδα των ίδιων των εθελοντών μέσω ομάδων αποφόρτισης («για να επιλύουμε τυχόν προβλήματα που έχουν προκύψει στην επαφή τους με τα παιδιά») που είναι απαραίτητες για όσους εργάζονται με παιδιά σε ειδικές συνθήκες. Πολύωρη και εξειδικευμένη υπήρξε και η εκπαίδευσή της Γ. στην ομάδα («στον Ερυθρό πάρα πολλές ώρες εθελοντικές, πολλές καλύψεις και πολλά μαθήματα», «προφορικές εξετάσεις, γραπτές και σεμινάρια»). Ο Χ. προσφέρει εθελοντικές υπηρεσίες τα τελευταία 14 χρόνια («είμαι από το 1999, 14 χρόνια») ενώ για να ασκήσει εθελοντικά καθήκοντα έχει παρακολουθήσει σεμινάρια εκπαιδευμένων και εκπαίδευσης εκπαιδευτών αφού πλέον λειτουργεί και ως πολλαπλασιαστής στην ομάδα την οποία ηγείται («για να κάνεις κάτι στον Ε.Σ πρέπει πρώτα να πιστοποιηθείς», «η εκπαίδευση είναι 15 μήνες, από εκεί και πέρα είναι μια δεκαπενθήμερη εκπαίδευση στη διάσωση και για την εκπαίδευτών παρακολουθείς ένα χρόνο σαν βοηθός και μετά δίνεις εξετάσεις και αν αξίζεις από το Γερμανικό Ερυθρό Σταυρό πιστοποιείσαι και μετά γίνεσαι εκπαιδευτής»). Το έργο του περιλαμβάνει εκπαίδευση εθελοντών, συναντήσεις με μέλη της ομάδας και διοικητικά καθήκοντα, εργασίες για τις οποίες απασχολείται 2 περίπου ώρες την ημέρα («κάθε μέρα είμαστε στον Ερυθρό Σταυρό, τουλάχιστον ένα δίωρο την ημέρα», «ο ελεύθερος χρόνος είναι πολύ περιορισμένος»). Η Θ. αντιθέτως η οποία προσφέρει εθελοντικές υπηρεσίες τα τελευταία 4 χρόνια («είμαι από το 10») δίχως συγκεκριμένο ωράριο («κάποιες φορές ήτανε μέρα παρά μέρα, κάποιες φορές ήτανε μια φορά τη βδομάδα», «δεν υπάρχει συγκεκριμένο ωράριο, ούτε συγκεκριμένη δουλειά, πας όποτε μπορείς και όσο χρόνο θέλεις») ενώ για να ασκήσει εθελοντικά καθήκοντα δεν έχει παρακολουθήσει επιμόρφωση. Η συμμετοχή της Ε. στην ομάδα των Σαμαρειτών είχε ως προϋπόθεση τη δεκαπεντάμηνη θεωρητική και πρακτική εκπαίδευση στις πρώτες βοήθειες και σε σεμινάρια της οργάνωσης και τα ΤΕΠ (Τμήματα Επειγόντων Περιστατικών) δημοσίων νοσοκομείων («κάναμε μαθήματα εώ και στο κέντρο υγείας με τους γιατρούς και μετά κάναμε και τα ΤΕΠ, ήμασταν στο ΤΕΠ και πάλι βλέπαμε, βοηθούσαμε, ότι μας ζητήσουν οι γιατροί είμαστε εκεί»). Στην Ένωση στην οποία απασχολείται η Μ. εργάζονται 5 άτομα πλήρους απασχόλησης και τρία μερικής ενώ απασχολούνται περίπου 50 εθελοντές σε

σταθερή βάση στις δράσεις («πηγαίνουν και φέρνουν πράγματα, τα μεταφέρουν, όλα αυτά») και τη γραμμή επικοινωνίας («περνάνε εδώ μια ειδική εκπαίδευση και μας βοηθούν σε αυτό το κομμάτι») περισσότερο και λιγότερο σε διοικητικά καθήκοντα. Οι εθελοντές ψυχολόγοι που απασχολούνται στη γραμμή στήριξης επιμορφώνονται με σεμινάρια και περνάνε από διαδικασία εποπτείας και ειδικές εκπαιδεύσεις από το ήδη υπάρχον προσωπικό και εξωτερικούς συνεργάτες. Το προσωπικό επίσης επιμορφώνει και τους υπόλοιπους εθελοντές που απασχολούνται σε άλλες δραστηριότητες και δράσεις.

Οι τομείς στους οποίους δραστηριοποιούνται οι εθελοντικές οργανώσεις που ερευνήθηκαν είναι πολυπληθείς. Σύμφωνα με την Κ. οι δραστηριότητες της οργάνωσης ποικίλλουν από σπίτια φιλοξενίας («μεγαλώνουμε 310 παιδιά που έχουν έρθει στη προστασία του συλλόγου με εισαγγελική εντολή»), συντήρηση οικογενειών («τις αναλαμβάνει κοινωνικός λειτουργός και παράλληλα τους παρέχουμε τρόφιμα, ρούχα, είδη υγιεινής, σχολικά, έπιπλα για το σπίτι»), νοσοκομειακή υποστήριξη («φροντίδα παιδιών στα νοσοκομεία παιδών όπου εθελοντές μας φροντίζουν παιδιά που είναι για προσωρινή διαμονή στα νοσοκομεία χωρίς να έχουν πρόβλημα υγείας»), προληπτική ιατρική (γυρνάμε σε όλη την Ελλάδα με εθελοντές γιατρούς και κάνουμε δωρεάν εξετάσεις στα παιδιά), «έχουμε τον Ιπποκράτη που είναι ένα τεράστιο φορτηγό που έχει όλες τις ειδικότητες και είναι πρότυπο όχι μόνο για την Ελλάδα»), φιλοξενία οικογενειών με άρρωστα παιδιά από επαρχία, ιατροφαρμακευτική περιθαλψη, ψυχολογική στήριξη, ενημέρωση παιδιών, γονέων, εκπαιδευτικών («πηγαίνουμε σε όλη την Ελλάδα και δίνουμε διαλέξεις για την κακοποίηση, το Bullying, την τρομοκρατία στο διαδίκτυο»), σε κέντρα ημερήσιας φροντίδας παιδιών («ολοήμερο σχολείο, το βράδυ να επιστρέφουν στην οικογένεια και μένουν και το Σαββατοκύριακο στην οικογένεια»), τηλεφωνικές γραμμές στήριξης, αλλά και καμπάνιες και δράσεις που αλλάζουν κάθε μήνα («προσπαθούμε γενικά να είμαστε διαρκώς σε κινητικότητα, να βρίσκουμε εμείς την ανάγκη πριν προκύψει»). Η οργάνωση στην οποία απασχολείται ο Β. εστιάζει στη συγκέντρωση τροφίμων κυρίως και ρούχων για διανομή («συγκεντρώνουμε τρόφιμα, τα διαλέγουμε, ελέγχουμε την ποιότητά τους»). Ο Χ. αντίθετα προσφέρει με την παρουσία του επείγουσα ιατρική βοήθεια («δύο χρόνια στις πρώτες βοήθειες») σε αγώνες και κυρίως σε αθλητικές δραστηριότητες πλέον σε αντίστοιχη επαρχιακή ομάδα πόλης που μένει προσωρινά. Ωστόσο έχει δηλώσει παρών ως εθελοντής σε περιπτώσεις κρίσης με παροχή πρώτων βοηθειών και αθλητικές εκδηλώσεις («πρώτες βοήθειες, διάσωση, σεισμούς, φωτιές, ναυτικά ατυχήματα και τα κλασσικά ποδόσφαιρα, μπάσκετ»). Το ίδιο ισχύει και για την Ε. η οποία συμμετέχει επίσης σε προγραμματισμένες καλύψεις (αθλητικοί αγώνες στους οποίους δεν παρίσταται συνήθως γιατρός) και έκτακτα περιστατικά («φυσικές καταστροφές», «εύρεση και διάσωση αγνοουμένων», «παρατάς ότι έχεις και δεν έχεις, ότι ώρα και να 'ναι, το τηλεφώνό μας είναι πάντα ανοιχτό», «αναλαμβάνουμε και καλύπτουμε υγειονομικά αγώνες»). Ωστόσο η ίδια δήλωσε πως δεν διαθέτει τον απαιτούμενο

χρόνο να προσφέρει εθελοντική δράση στην πυροσβεστική, δράση («είχαμε σκεφτεί εθελοντικά να βοηθήσουμε και την πυροσβεστική, εμείς τους βοηθάμε έτσι κι αλλιώς είμαστε δίπλα τους όποτε χρειαστεί κι όποτε μας καλέσουν», «να υπάρχει κάποιος εκεί να τους δώσει ένα μπουκάλι νερό») που περιλαμβάνεται στα πλαίσια των καλύψεων του Ελληνικού Ερυθρού Σταυρού, γεγονός που θα την χαροποιούσε. Η Β.συμμετέχει τα τελευταία τρία χρόνια σε μια δίωρη συνάντηση την εβδομάδα («κάθε βδομάδα κάνουμε κάποιες επαναλήψεις, κάνουμε κάποια μαθήματα, χαζολογάμε κιόλας» και απασχολείται σε καλύψεις, όπως οι Σαμαρείτες ονομάζουν τις οργανωμένες δράσεις, που προκύπτουν («αναλόγως το πρόγραμμα, μπορεί να τύχει εβδομάδα να μην κάνεις και καθόλου, μπορεί να τύχει και δέκα ώρες»). Έχει συμμετάσχει κυρίως σε αθλητικές δραστηριότητες με στόχο την παροχή πρώτων βοηθειών («κυρίως σε αγώνες»). Σύμφωνα επίσης με τη Μ. τα σωματεία και ιδρύματα που δραστηριοποιούνται κάτω από την ομπρέλα της ένωσης στην οποία απασχολείται διακρίνονται για τη δράση τους στους εξής τομείς τομείς: παιδιά με ειδικές ανάγκες, παιδιά που η ασθένειά τους βρίσκεται σε τελικό στάδιο και τις οικογένειές τους, άπορα και κακοποιημένα παιδιά, παιδιά με διαβήτη, φιλοξενία παιδιών σε παιδικούς σταθμούς, οικοτροφείο που φιλοξενεί παιδιά με πολύ βαριά προβλήματα, παιδιά που βρίσκονται στην εντατική και τις οικογένειές τους και εξοπλισμό μονάδων εντατικής θεραπείας σε («νοσοκομεία παιδών ανά την Ελλάδα»). Ταυτόχρονα στην Ένωση «Μαζί για το Παιδί» είναι ενεργά στην παρούσα φάση 4 προγράμματα (Γραμμή Συμβουλευτικής, Προσφέρω γιατί Νοιάζομαι («βοηθάμε με είδη πρώτης ανάγκης ιδρύματα στην Αττική»), Είναι σημαντικό να Προσφέρεις («πηγαίνουν και ψωνίζουν άπορες οικογένειες στα κοινωνικά παντοπωλεία») και το πρόγραμμα Ευαισθητοποίησης παιδιών δημοτικών σχολείων («τι είναι το Μαζί για το Παιδί, τι είναι εθελοντής, πως μπορεί κάποιος να προσφέρει εθελοντικά, τι σημαίνει διαφορετικότητα στην κοινωνία», «για να ευαισθητοποιήσουμε λίγο την κοινωνία και τα παιδιά») ενώ τα σωματεία απασχολούνται σε διαφορετικές δράσεις το καθένα («κάθε σωματείο μας έχει τις δικές του δράσεις που είναι πολύ πιο εξειδικευμένες»).

Διερευνώντας το ζήτημα των δωρεών, την οικονομική διαχείριση τους και τη διαφάνεια των συναλλαγών των ΜΚΟ ερχόμαστε αντιμέτωποι με το σχόλιο της Γ. για την παρούσα οικονομική κατάσταση στη χώρα μας σε συνδυασμό με κάποια οικονομικά σκάνδαλα («είχε καταχραστεί αρκετά χρήματα και απειλεί τώρα η διεθνής συνομοσπονδία του Ερυθρού Σταυρού να μας ακυρώσει τελείως», «μεγάλη τρύπα στα οικονομικά το οποίο ξενερώνει και όλους τους εθελοντές», «το έμμισθο προσωπικό τα έχει κάνει μαντάρα, εμείς είμαστε η ψυχή») τα οποία στην οργάνωση καθιστούν το έργο των εθελοντών ακόμη δυσκολότερο καθώς εκτός από τα προσωπικά τους έξοδα καλούνται («ο Ερυθρός δε μας προσφέρει τίποτα σχεδόν, αυτό είναι λίγο αγκάθι») να αναζητήσουν χορηγούς για τα έξοδα της ομάδας και το βασικό εξοπλισμό τους. Στο σημείο αυτό ο Χ. επιβεβαιώνει πληροφορία της προηγούμενης συνέντευξης ως προς το κόστος του εξοπλισμού των εθελοντών («τη στολή την πληρώνει ο

κάθε εθελοντής, όταν έχεις μια διοικητική θέση πληρώνεις ακόμα περισσότερα») το οποίο καλούνται να επιβαρυνθούν οι ίδιοι καθώς και συμπληρωματικά έξοδα («ένα χαρτί, ένα μελάνι για τον εκτυπωτή») όπως μικρογεύματα σε μια αποστολή («πρέπει τα παιδιά κάτι να φάνε, αυτά δεν καλύπτονται από την αποστολή, καλύπτονται είτε από εμένα είτε από την υπαρχηγό, είτε από τον πρόεδρο του περιφερειακού τμήματος») τα οποία καλύπτει με προσωπικά του έξοδα ως αρχηγός της οργάνωσης.

Στην προσπάθεια να αναζητήσουμε τους βασικούς πόρους με την ύπαρξη των οποίων δύνανται να δραστηριοποιούνται οι οργανώσεις με τις οποίες ασχολήθηκε η εργασία αυτή συναντήσαμε την απάντηση της Κ. η οποία αναφέρθηκε στις χορηγίες προς την οργάνωση που είναι κυρίως φαρμακευτικές, εταιρείες ένδυσης, σούπερ-μάρκετ, είδη υγιεινής, οπωροκηπευτικά («προς τιμή μας που μας διάλεξαν γιατί αυτές οι εταιρείες δε βάζουν τα χρήματά τους σε κάποιον που δεν αξίζει, αποσκοπούν στο κέρδος» και την εμπιστοσύνη των πολιτών που διαφημίζουν το έργο της οργάνωσης εφόσον απουσιάζουν διαφημίσεις στα ΜΜΕ και συνεισφέρουν οι ίδιοι σε χρόνο ανεκτίμητο («δίνει ένα κομμάτι από τη ζωή του»). Οι κύριοι χορηγοί σύμφωνα με την Κ. είναι ο απλός κόσμος («το μήνυμα που θα στείλει, το τηλέφωνο που θα πάρει, που θα αγοράσει μπομπονιέρες, που θα πάρει το ένα το μολύβι στα παζάρια μας»). Ως προς τη διαφάνεια των συναλλαγών («οποιοσδήποτε έρθει να προσφέρει οτιδήποτε θα πάρει απόδειξη από εμάς», «επειδή υπάρχει καχυποψία ιδίως για τις ΜΚΟ εμείς θέλουμε να είμαστε καθαροί», «ελεγχόμαστε από εταιρεία ορκωτών λογιστών», «ανεβάζουμε στο διαδίκτυο τα αποτελέσματα»). Σύμφωνα με την Ε τα μέλη της ομάδας έχουν μηνιαία εθελοντική συνεισφορά στο ταμείο τους για κάλυψη των αναγκών της ομάδας («στην οργάνωση δεν δίνουμε κάτι, δεν παίρνουμε τίποτα, εμείς εδώ σαν κλιμάκια έχουμε έναν κουμπαρά, κι επειδή εμείς θέλουμε βάζουμε από ένα συμβολικό ποσό κάθε μήνα ο καθένας») και καλύπτουν οι ίδιοι κάποια λειτουργικά έξοδα του γραφείου («τις περισσότερες φορές ο καθένας τα φέρνει από το σπίτι του») και εξοπλισμού («είναι καθαρά όλα δικά μας τα έξοδα, τα παπούτσια μας, οι στολές μας, τα πάντα») ενώ αναζητούν χορηγούς για προμήθειες φαρμακείου και εξοπλισμό («όσον αφορά το υλικό που χρειαζόμαστε, μπορώ να πω ότι μας έχουν στηρίξει πάρα πολύ στην τοπική κοινωνία»). Σύμφωνα με τη Μ. και όσον αφορά στη χρηματοδότηση των δράσεων η ένωση «Μαζί για το Παιδί» δε λαμβάνει κρατικά κονδύλια ούτε έχει συμμετάσχει ως τώρα σε ΕΣΠΑ. Κύριοι χρηματοδότες της είναι ιδιώτες χορηγοί, ιδρύματα (Νιάρχου, Λάτση, Μποδοσάκη κ.α), εταιρείες (τηλεπικοινωνιών, ενέργειας, βιομηχανίας τροφίμων κ.α) ενώ στο παρελθόν λάμβανε ενίσχυση και από τράπεζες. Τα οικονομικά αυτά στοιχεία (προϋπολογισμοί και απολογισμοί παρελθόντων ετών) βρίσκονται αναλυτικά αναρτημένα στο διαδίκτυο στην ιστοσελίδα της Ένωσης («φαίνονται όλα ξεκάθαρα και τα ποσά και που πάνε») και η διαφάνεια («στα πλαίσια της διαδικασίας διαφάνειας και λογοδοσίας που είμαστε όλοι υποχρεωμένοι να ακολουθούμε όσοι είμαστε σωστοί και επειδή πολλές φορές σκάνε σκάνδαλα που μας παίρνουν όλους μαζί

μπάλα έχουμε αυτήν την πολιτική») που διέπει τις δράσεις των οργανώσεων και των σωματείων που υπάγονται σε αυτή είναι ο λόγος για την εμπιστοσύνη των πολιτών που απολαμβάνει και τις εκδηλώσεις εθελοντικής και οικονομικής στήριξής τους («στηρίζοντάς μας και ενισχύοντάς μας όχι μόνο και οικονομικά αλλά και εθελοντικά και με το χρόνο τους και με όλα αυτά όσα κάνει ο κόσμος για εμάς και δείχνοντας εμπιστοσύνη στο έργο και τις δράσεις που κάνουμε κάθε φορά, δηλαδή ο κόσμος φαίνεται να τις αγκαλιάζει»). Σχετικά με τις συνεργασίες της Ένωσης «Μαζί για το Παιδί» η Μ. αναφέρει τη συνεργασία με περισσότερες από 100 άλλες οργανώσεις στην πρωτεύουσα και την περιφέρεια μέσω του προγράμματος Προσφέρω γιατί Νοιάζομαι («βοηθάμε πάνω από 100 άλλες οργανώσεις που δεν είναι κάτω από την ομπρέλα μας») και την παραπομπή δίχως χρέωση ατόμων που βρίσκονται σε ανάγκη από τη γραμμή επικοινωνίας σε άλλες οργανώσεις και δημόσιους φορείς (όταν κάποιος τηλεφωνεί κάπου από την επαρχία και χρειάζεται να επισκεφτεί κάποιον ειδικό η γραμμή μας παραπέμπει αντίστοιχα σε οργανώσεις και φορείς χωρίς να έχει χρέωση αυτός που καλεί για να μπορεί να εξυπηρετηθεί»).

Ακολουθεί το ζήτημα της δομής των ελληνικών ΜΚΟ όπως αυτές δραστηριοποιούνται στην Ελλάδα της οικονομικής κρίσης. Η οργάνωση στην οποία ανήκει η Κ. ιδρύθηκε το 1995 και στην ερώτηση σχετικά με τη διοίκησή επιβεβαίωσε πως ακολουθούνται οι κανόνες σύστασης όλων των μη-κυβερνητικών οργανώσεων με διοικητικό συμβούλιο («το βασικό όργανο του οργανισμού», πρόεδρο, γραμματέα, ταμία και γενική συνέλευση («με όλα τα μέλη να έχουν το δικαίωμα του «εκλέγειν και εκλέγεσθαι» και «εκλογές γίνονται κάθε τρία χρόνια και ψηφίζουν τα μέλη της γενικής συνέλευσης»). Σύμφωνα με τη Μ. η Ένωση στην οποία εργάζεται άρχισε την άτυπη λειτουργία της το 1996 όταν μια ομάδα ανθρώπων που είχαν ασχοληθεί με τη σύσταση και λειτουργία ΜΚΟ στην Ελλάδα σχετικών με τα παιδιά αποφάσισαν να συνεργαστούν με στόχο την αποτελεσματικότερη επιδίωξη των συμφερόντων των οργανώσεών τους («σκέφτηκαν να φτιάξουν μια ένωση για να μπορούν να διεκδικούν περισσότερα πράγματα για τις οργανώσεις τους»). Επίσημα ιδρύθηκε με καταστατικό από το 2003. Ακολουθεί το πρότυπο των διεθνών οργανώσεων («η γενική συνέλευση είναι το ανώτατο όργανο, συνεδριάζει κάθε τρία χρόνια και εκλέγει το διοικητικό συμβούλιο, το διοικητικό συμβούλιο έχει το οκ από τη γενική συνέλευση για να προχωρεί με όλες τις υποθέσεις μέσα σε αυτά τα τρία χρόνια, και στο διοικητικό συμβούλιο μετέχουν εκπρόσωποι και από τα δέκα σωματεία, πολύ δημοκρατική η διαδικασία, υποεπιτροπές με μέλη του διοικητικού συμβουλίου οι οποίοι καθορίζουνεστα και στα καθημερινά μας αναλαμβάνουν ένα προτζεκτ για να το τρέχουν πιο γρήγορα»).

Όσον αφορά στη συνεργασία με φορείς και ΜΚΟ του εξωτερικού αυτή επιβεβαιώθηκε από την Κ. («έχουμε πολύ καλή συνεργασία με το εξωτερικό») μαζί με τη βασική επιδίωξη της οργάνωσης που είναι η υιοθέτηση καλών πρακτικών («άλλωστε αυτός είναι ο σκοπός,

βγαίνουμε στο εξωτερικό για να παίρνουμε καλές πρακτικές»). Αυτονόητη είναι για την Κ. η συνεργασία με κυβερνητικά σχήματα και επαφή με φορείς, δήμους, κρατικές υπηρεσίες και εισαγγελείς με σκοπό την άμεση επίτευξη των στόχων της οργάνωσης π.χ. την άμεση έκδοση άδειας για είσοδο στα σχολεία («είτε άτυπα είτε επίσημα έχουμε συνεργασία, υπογράφουμε σύμφωνα για να μπορούμε να κάνουμε πράγματα, πολλοί δήμοι μας παραπέμπουν περιστατικά») καθώς και το γεγονός ότι οι οργανισμοί υπάρχουν και καλύπτουν ανάγκες που θα έπρεπε να καλύπτει η πολιτεία π.χ. χώροι φιλοξενίας, περίθαλψη («όλοι οι μη-κυβερνητικοί οργανισμοί το κάνουν αυτό», «καλύπτουμε κενά του κράτους», «μακάρι να είμασταν σε μια άλλη χώρα που να κάναμε πράγματα πιο δημιουργικά που κι αυτά τα κάνουμε», «τουλάχιστον τα μισά θα έπρεπε να ήταν κρατική υποχρέωση», «στέλνουμε εθελοντές και φροντίζουν παιδιά στα νοσοκομεία Παίδων ενώ θα έπρεπε να υπάρχει προσωπικό του κράτους», «δε ζούμε στη Σουηδία, ζούμε στην Ελλάδα», «με την κρίση έχει αλλάξει η ανθρωπογεωγραφία που στηρίζουμε, πλέον έχουν αυξηθεί τα αιτήματα για στήριξη»). Η Μ. ωστόσο δεν αναφέρει άμεση συνεργασία με φορείς του δημοσίου παρά μόνο κάποια καλέσματα («καλούμε πάντα εκτός από τα 10 μέλη μας και άλλες οργανώσεις τις οποίες εκπροσωπούμε σε συνεντεύξεις τύπου», «ξέρουμε ότι όταν ενωνόμαστε περισσότεροι για να διεκδικήσουμε και να συντονίσουμε κάτι, πάει πολύ καλύτερα φυσικά») σε συνεντεύξεις τύπου εκπροσώπων άλλων ΜΚΟ (lobbying) για ζητήματα που τις αφορούν γενικότερα π.χ. φορολογία δωρεών ακινήτων που στεγάζουν ΜΚΟ («πρόσφατα είχαμε και μια επιτυχία σε μια με το Υπουργείο, γιατί βγήκε ένας νόμος ο οποίος καταργεί τη φορολογία στις δωρεές προς τα κοινωφελή ιδρύματα το οποίο ήταν ένα από τα αιτήματα που είχαμε πάρα πολύ προσπαθήσει και πιέσει να γίνει»). Η συνεργασία τους με κυβερνητικά σχήματα («να συνεργαστούμε όχι, αυτό που κάνουμε είναι αυτό που περιέγραψα πριν, κάνουμε Lobbying μεταξύ μας όμως οι οργανώσεις για να προσπαθήσουμε να πιέσουμε την πολιτεία για μια αλλαγή προς το καλύτερο των οργανώσεών μας, για να είναι περισσότερο βιώσιμες, να συνεργαστούμε με την πολιτεία άμεσα για κάτι όχι») περιορίζεται στη συζήτηση ανάλογων θεμάτων όταν αυτά ανακύπτουν («υπάρχει ένας διάλογος ανοιχτός όταν ανακύπτουν θέματα που χρειάζονται παρέμβαση από πλευράς μας»). Περιγράφοντας τη θέση των ΜΚΟ ως διαμεσολαβητή ανάμεσα στην αγορά και το κράτος η Μ. επισημαίνει πως καλύπτουν κρατικούς τομείς με χαμηλότερο κόστος λόγω εθελοντικής εργασίας και χορηγιών («όφελος για το κράτος και την αγορά», «κάνουν τη δουλειά που θα έκανε το κράτος έχοντας κερδίσει κέρδος πάνω από 50%») και χωρίς να αντικαθιστούν την κρατική υποχρέωση αναλαμβάνουν μέρος της και μεταφέρουν στην πολιτεία τον παλμό της κοινωνίας («δεν το αντικαθιστούμε, κάνουμε τη δουλειά ή ένα μέρος της δουλειάς που θα έπρεπε να κάνει, και σίγουρα είμαστε οι δορυφόροι που μεταφέρουμε το τί συμβαίνει και στους αποπάνω, οι οργανώσεις παραδοσιακά έχουν περισσότερη επαφή με την κοινωνία, με τον κόσμο με το τί συμβαίνει», αυτό δε σημαίνει ότι μπορούμε να αντικαταστήσουμε τη δουλειά που πρέπει να κάνει το κράτος, υπάρχουν θέματα που χρειάζονται πολιτική βούληση, δε γίνεται να τα πάρει πάνω της μια οργάνωση.

Ανακύπτει από τα λεγόμενα των εκπροσώπων των ΜΚΟ το ζήτημα των υποχρεώσεων της πολιτείας απέναντι στον πολίτη και ο βαθμός στον οποίο αυτές εκπληρώνονται από την ίδια και από τον τριτογενή τομέα. Στην περίπτωση της Γ. οι εθελοντές παρευρίσκονται σε αθλητικούς αγώνες στους οποίους δεν παρίσταται ιατρικό και νοσηλευτικό προσωπικό ενώ η σύμπραξη της οργάνωσης («έχει κάνει ο Ερυθρός Σταυρός συμφωνία ότι θα καλύπτει όλους τους αγώνες») με ιδιωτικούς φορείς και αθλητικές ομάδες («θα μπορούσε ο Αστéρας να πληρώσει κάποια άτομα να είναι εκεί σε όλους τους αγώνες») υποχρέωνε τα μέλη της ομάδας να συμπληρώνουν ώρες υποχρεωτικής παρουσίας ώστε να είναι ενεργά μέλη («όχι συστηματικά, αυτό με χάλασε στην αρχή», «μας υποχρεώνουν αλλιώς δε θα είσαι ενεργό μέλος, κατά πόσο όμως αυτό θεωρείται εθελοντικό») δίχως όμως να καλύπτει τα έξοδα μετακίνησης («μας είχαν πει στο Μαραθώνιο θα μας πληρώσουν τα μεταφορικά, ακόμα τίποτα»). Ομοίως όσον αφορά στις δράσεις της οργάνωσης ο Χ θεωρεί ότι υποκαθιστούν το κοινωνικό κράτος («εκεί που δεν μπορεί το κράτος επεμβαίνει ο Ερυθρός Σταυρός και κάθε άλλη ομάδα») και συνεισφέρουν σημαντικά στη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών («στη βελτίωση συνεισφέρει») παρότι με δυσκολία θα επιφέρουν κοινωνική αλλαγή («μόνη της σαν οργάνωση δεν μπορεί να προσφέρει») και αναφέρει την παρουσία της ομάδας του σε σεισμόπληκτη περιοχή αμέσως μετά το σεισμό όπου ήταν εμφανής η απουσία της πολιτείας («ήμασταν μόνοι μας, δεν υπήρχε ούτε κρατικός φορέας, ούτε τίποτα») και η ευγνωμοσύνη («το ευχαριστώ του πολίτη όταν του προσφέρεις τη βοήθειά σου», «το ευχαριστώ, η αγκαλιά, η ευχαρίστηση») των πολιτών απέναντι στους εθελοντές ως τη σημαντικότερη εμπειρία που έχει ζήσει κατά τα χρόνια της εθελοντικής του δράσης. Επίσης η Ε. θεωρεί ότι η δράση της οργάνωσης μπορεί να επιφέρει κοινωνική αλλαγή («στο σύνολο γιατί έχει να προσφέρει σαφώς είναι ένα λιθαράκι για κάτι πιο όμορφο»).

Αναφορικά με την κρίση και το βαθμό στον οποίο επηρεάστηκαν οι λειτουργίες και το έργο της ΜΚΟ η Κ. τονίζει ότι παρόλο που ένωσαν τις συνέπειες της κρίσης δεν έγιναν μειώσεις προσωπικού («τα οικονομικά έχουν πάρει την κατιούσα», «όπως πλήγηκαν οι οικογένειες στην Ελλάδα, πληγήκαμε κι εμείς», «ούτως ή άλλως δεν είχαμε διοικητικά έξοδα, τα κάνουμε κι όλα μεταξύ μας») και με προσωπική εργασία αντιμετωπίζουν απλά προβλήματα καθημερινότητας π.χ συνεννοήση με υπηρεσίες διατηρώντας την ελπίδα για βελτίωση της κατάστασης της κρίσης («ακόμα κι αν ξαφνικά όλα φτιάξουν και γίνει ένα θαύμα έχει αφήσει πίσω θύματα»). Η κρίση κατά τη Μ. επηρέασε άμεσα τη λειτουργία και τη δράση της ένωσης καθώς έκανε επιτακτική την ανάγκη ύπαρξης νέων προγραμμάτων σχετικών με αυτή («τα αντανακλαστικά ήταν ότι κάτι πρέπει να κάνουμε για να βοηθήσουμε») ενώ αντιστρόφως ανάλογα μειώνονταν ταυτόχρονα οι χορηγίες και οι προσφορές («ο κύκλος των εργασιών αυξήθηκε για να μπορέσουμε να ανταποκριθούμε σε διάφορα πράγματα που προέκυψαν σε επίπεδο κοινωνικό αφενός ανακουφιστικά και αφετέρου και προληπτικά», «η δουλειά αυξήθηκε γεωμετρικά και από την

άλλη πάλι λόγω της κρίσης οι χορηγίες και οι δωρεές μειώθηκαν δραματικά»). Ωστόσο δεν σημειώθηκαν μειώσεις προσωπικού αν και αυξήθηκαν οι ώρες εργασίας («αυτό που κάνουμε είναι να δουλεύουμε πιο σκληρά ακόμα») στο ήδη υπάρχον σχετικά με την ανεύρεση πόρων και την εξοικονόμηση κονδυλίων («να αυξήσουμε τη δουλειά που κάνουμε όσον αφορά το fundraising»). Από τη σκοπιά των εθελοντών η διάθεση για προσφορά παραμένει αμείωτη ωστόσο οι δυσκολίες αυξάνονται. Κατά τη διάρκεια της κρίσης ο Β («η κρίση με έκανε να καταλάβω λίγο περισσότερο») έδειξε μεγαλύτερη κατανόηση στον ανθρώπινο πόνο και επισημαίνει ότι η συνεισφορά του κόσμου στην οργάνωση δεν έχει μειωθεί («ο κόσμος δίνει κάθε μέρα, ο κόσμος δίνει από ό,τι έχει, και το παραπάνω απ'ότι μπορεί»). Ως προς τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης («η κρίση έφερε κρίση και στον εθελοντισμό», «καμία οργάνωση δεν μπορεί να σου παρέχει πράγματα οπότε αναγκάζεσαι να τα πληρώνεις και γι' αυτό πολλοί έρχονται και φεύγουν», «οι πολίτες πλέον δεν προωθούν τον εθελοντισμό») στις δράσεις των εθελοντικών ομάδων ο Χ επισημαίνει τις δυσκολίες στην αναζήτηση χορηγών και τρόπων κάλυψης εξόδων καθώς και την εύρεση προσφορών που θα καλύπτουν τις καθημερινές ανάγκες της ομάδας («προσπαθούμε όλοι μας με αυτά που μας περισσεύουν να αγοράσουμε τα απαραίτητα»). Μέχρι το χρόνο της συνέντευξης η ομάδα είχε προχωρήσει σε περικοπή εξόδων («έχουν μειωθεί και προσπαθούμε να μειώνουμε τα έξοδα προς τους εθελοντές») και συνεργασία με το δήμο στο θέμα της στέγασης και της κάλυψης των λογαριασμών («τα λειτουργικά έξοδα, το ρεύμα καλύπτονται από το δήμο»). Κατά την Ε. η λειτουργία της οργάνωσης έχει επιβαρυνθεί από την κρίση («δεν είναι εύκολο γιατί όταν όλα τα έξοδα είναι των εθελοντών και οι βενζίνες τα πάντα να πας σε κάλυψη όταν δεν υπάρχει η δυνατότητα να σου πληρωθεί ούτε η βενζίνη, δε συζητάμε για φαγητό, γιατίετοια αυτά τα αναλαμβάνει πάντα κάποιος από την ομάδα») καθώς οι ίδιοι οι εθελοντές καλύπτουν έξοδα μεταφοράς και σίτισης στις καλύψεις και αναγκάζονται σαν αποτέλεσμα σε μείωση των μετακινήσεων τους («μειωθήκανε κάπως οι μετακινήσεις μας, είναι λογικό ότι θα επηρεάζε», «είναι πολύ λίγες οι καλύψεις στις οποίες πάμε και είναι τα έξοδα μετακίνησης πληρωμένα από τους φορείς που κάνουν τη διοργάνωση»). Θετική εμπειρία για την Θ. αποτελούν τα παζάρια («στα παζάρια που κάναμε που ερχόταν ο κόσμος να πάρει ο,τιδήποτε προκειμένου να βοηθήσει, πολύ λίγα λεφτά γιατί ήταν και μια περίοδος που είχε αρχίσει η κρίση και δυσκολεύονταν») όπου παρά την οικονομική κρίση οι άνθρωποι προσφέρουν ακόμη και το ελάχιστο περίσσευμά τους («ο κόσμος συνεχίζει να προσφέρει, μπορεί να μη μπορεί ας πούμε παλιότερα στο παζάρι που γινόταν θα μπορούσε να διαθέσει 50 ευρώ αλλά και τώρα θα'ρθεί», «είναι πάρα πολύ ευαίσθητος ο κόσμος», «υπάρχει προσφορά δεν είναι αδιάφορος ο κόσμος») ενώ ως προς τις συνέπειες της οικονομικής κρίσης και τις σκέψεις της για το μέλλον («είναι πάρα πολύ ωραίο, δεν το βλέπω συγκεκριμένα είναι μόνο το χαμόγελο του παιδιού και τίποτα άλλο») επισημαίνει πως θα συνεχίσει την εθελοντική της προσφορά όπου κι αν βρίσκεται και με διάφορους τρόπους.

Όσον αφορά στο ζήτημα της γραφειοκρατίας για το οποίο θεωρείται ότι πάσχουν οι ΜΚΟ η Μ. θεωρεί απαραίτητη τη γραφειοκρατία γιατί τη συσχετίζει με τη διαφάνεια που είναι σημαντική στις συναλλαγές της οργάνωσης («επειδή πρέπει να είμαστε υπόλογοι και για το τελευταίο ευρώ που παίρνουμε και να είμαστε απόλυτα διαφανείς υπάρχει μια γραφειοκρατία εσωτερική», «νομίζω εξ ορισμού πρέπει οι οργανώσεις ίσως να το κάνουν αυτό») δεδομένου ότι μετά την έγκριση του διοικητικού συμβουλίου τα ζητήματα δεν παρεμποδίζονται από γραφειοκρατικές πλέον διαδικασίες αλλά προχωρούν γοργά («αν και το διοικητικό συμβούλιο είναι πολυάριθμο με τη βοήθεια αυτών των μικρότερων επιτροπών όταν κάτι πάρει την έγκριση του διοικητικού συμβουλίου προχωράει γρήγορα»). Στην ερώτηση σχετικά με τη γραφειοκρατία από την οποία πάσχουν πολλές οργανώσεις η απάντηση της Κ. ήταν απολύτως αρνητική καθώς στόχος της οργάνωσης είναι η άμεση επέμβαση («ένα τηλέφωνο κι εμείς πάμε κατευθείαν στο πρόβλημα»).

Σε ερώτηση για προβλήματα που τυχόν αντιμετωπίζουν οι εθελοντές και οι οργανώσεις κατά τη δράση τους η Γ αναφέρθηκε σε γεγονότα που βαραίνουν την ίδια («στην πορεία είδα πως δεν είναι έτσι η συγκεκριμένη οργάνωση», «εμένα σαν να με πιέζουν λίγο από το τμήμα», «εγώ είμαι εθελοντής, δε θέλω να πηγαίνω σε προσυμφωνημένα», «πρέπει να είμαστε πολύ καλά εκπαιδευμένοι και να μην τα ξεχνάμε αλλά δώσε μου κίνητρο») και την εθελοντική συμμετοχή της καθώς καθώς και σε ανταγωνισμούς και διαφωνίες μέσα στην ομάδα από άτομα με αρχηγικές τάσεις («έχω δει άτομα να τσακώνονται, υπάρχει ανταγωνισμός», δε χωνεύει ο ένας τον άλλον, προτιμούσανε να βγει άλλος αρχηγός και βγήκε άλλος»). Η Θ. αντιθέτως δεν περιγράφει αρνητικές εμπειρίες και προβλήματα που προκλήθηκαν είτε από το προσωπικό είτε από άλλους εθελοντές («κανένα πρόβλημα, ήτανε όλοι πολύ δοτικοί και οι υπάλληλοι αυτοί που ήταν μόνιμοι αλλά και όλοι οι εθελοντές ήτανε να δώσουμε να προσφέρουμε το καλύτερο, δεν είχε κανένας διάθεση να φερθεί άσχημα στον άλλον»). Όσον αφορά στη μαρτυρία της Ε. η ίδια λύνει τα προβλήματα που υπάρχουν είτε στην ομάδα είτε στη δράση της με καλή διάθεση («προβλήματα και στην οικογένειά σου έχεις», «όταν υπάρχει καλή διάθεση λύνονται όλα») και ενώ δύσκολη αλλά όχι ακατόρθωτη θεωρεί πλέον την εύρεση χορηγών σχετικών με πρώτες βοήθειες («εύκολο δεν είναι, δεν είναι όμως και δύσκολο», «θέλουμε να απευθυνθούμε σε ανθρώπους που έχουνε να κάνουνε είτε είναι αυτό το αντικείμενό τους, ασχολούνται με τέτοιου είδους υλικό να το πω έτσι, ή πλέον από εκεί και πέρα με το δήμο μας»). Λύση σε κάποια ζητήματα της ομάδας ίσως αποτελέσει πιθανή συνεργασία με τη δημοτική αρχή η οποία διέθεσε και το κτίριο στο οποίο στεγάζεται η ομάδα («σκέψου ότι υπάρχουν πάρα πολλά εθελοντικά τμήματα σαν εμάς που δεν έχουνε να στεγαστούνε, πληρώνουνε, εμείς μόλις ζητήσαμε μας παραχωρήσανε χώρο», «έχουμε πάρα πολύ καλή συνεργασία με το δήμο»). Η Β. δεν ανέφερε την ύπαρξη προβλημάτων κατά τη δράση της («όχι κάτι ιδιαίτερο δεν έχουμε κάτι σημαντικό»)

παρά μόνο κάποιες γκρίνιες σχετικές με την κατανομή των υπηρεσιών («κάτι ψιλογκρίνιες, γιατί εσύ γιατί εγώ, γιατί μ έστειλες εμένα, κάτι τέτοια χαζά πράγματα»).

Ανάλογες είναι και οι αναφορές των εθελοντών στα ωφέλη που απολαμβάνουν από την εθελοντική τους δράση. Πολλαπλά κατά τον Β είναι τα ωφέλη του εθελοντισμού για το άτομο και την κοινωνία («επιτελούμε κοινωνικό έργο, «αυτός είναι μεγαλύτερος εθελοντής από μένα, αυτός έχει καταλάβει μέσα του τι γίνεται στον κόσμο αυτόν τον καιρό») ενώ οι δυσκολίες είναι αναπόφευκτες κυρίως από τρίτους σχετικές με τις ανθρώπινες σχέσεις («χαλιούνται οι σχέσεις»). Η Θ. επίσης ως κύρια ωφέλη από την ενασχόλησή της με τον εθελοντισμό αναφέρει την αξιοποίηση του ελεύθερου χρόνου και το αίσθημα της χρησιμότητας («αξιοποιείς το χρόνο σου και νιώθεις χρήσιμος») ενώ η Ε. τονίζει πως το πνεύμα της οργάνωσης είναι τόσο ομαδικό που διατηρείται η ισοτιμία των μελών της («μας αρέσει, το αγαπάμε και περνάμε καλά», «έχουμε γίνει οικογένεια, η αλήθεια είναι ότι στο προσφέρει αυτό»). Ο Β μας περιέγραψε πολύ παραστατικά μια θετική και μια αρνητική εμπειρία που έχει ξεχωρίσει στην εθελοντική του δράση οι οποίες αποτελούν και οι δυο διαφορετικές πτυχές της ίδιας δράσης σχετικά με τη διανομή τροφίμων σε αστέγους κατά την οποία απόλαυσε μεγάλη προσωπική και συναισθηματική ικανοποίηση ταυτόχρονα όμως το γεγονός αυτό επισκιάστηκε από την αυστηρή παρατήρηση του υπευθύνου της δράσης («σας πληροφορώ ότι το καλύτερο πράγμα που ένιωσα ποτέ στη ζωή μου και δε νομίζω να το ξαναβιώσω ήταν όταν έδωσα μια σακούλα με τρόφιμα σε έναν άστεγο», «η μεγαλύτερη ανταμοιβή που μπορεί να έχει ένας εθελοντής», «πληρώθηκα γαι όλα τα χρόνια που κάνω εθελοντισμό, σας το μιλάω κι ανατριχιάζω», «μόνο θετικό μπορεί να έχει ο εθελοντισμός», «σαν αιμοδότης δίνω το αίμα μου, δε θα δώσω την προσφορά μου σαν κοινωνική εργασία;», «στενοχωρήθηκα όταν ο υπεύθυνος του προγράμματος ενώ δεν το ήξερα πήρα μια σακούλα πήγα σε κάτι γυναίκες τρόφιμα και μου έκανε μια παρατήρηση»). Στην δική μας προτροπή να περιγράψει μια έντονη εμπειρία η Ε. αναφέρει μια κοπέλα που έχασε τις αισθήσεις της και μετά τη νοσηλεία της τους αναζήτησε να τους ευχαριστήσει για τις πρώτες βοήθειες και την ψυχολογική υποστήριξη («δώσαμε τις πρώτες βοήθειες, πήγε στο νοσοκομείο και μετά θεώρησε υποχρέωσή της να βγει από ο νοσοκομείο και το πρώτο πράγμα που να κάνει να έρθει να μας βρεί για να μας αγκαλιάσει και να μας ευχαριστήσει»). Ως δυσάρεστη εμπειρία αναφέρει τη διαπίστωση του αριθμού των απόρων κατά τη διάρκεια των γιορτών των Χριστουγέννων και την αδιαφορία των υπολοίπων πολιτών για τη φτώχεια που επικρατεί («όταν τις γιορτινές μέρες που είπαμε πριν μέσα από χαμόγελο πάντα συνειδητοποιείς τι συμβαίνει γύρω σου», «υπάρχουν κάποιοι που υποφέρουν ιδιαίτερα», «είναι κάποιοι άνθρωποι που δεν μπορείς να τους θυμάσαι μόνο τα Χριστούγεννα», «να βλέπεις ότι γύρω αδιαφορούν»). Τέλος η Β. ως μεν θετική εμπειρία αναφέρει τους απολογισμούς της ομάδας μετά από κάθε υπηρεσία και τη ζεστασιά του συνόλου των μελών («συνήθως όταν τελειώνουμε τις υπηρεσίες, μετά αυτό να πει ο ένας, να πει ο άλλος, νιώθεις

μια ζεστασιά μες στην ομάδα») τονίζοντας τη σημασία της ομάδας για την προσωπική τους συμμετοχή και την ψυχολογική στήριξη και ηρεμία που τους προσφέρουν οι εβδομαδιαίες συναντήσεις.

Ως προς τα μελλοντικά σχέδια των ΜΚΟ που ήρθαμε σε επαφή διαφαίνεται πως αυτά σχετίζονται με την οικονομική κρίση από την πλευρά των οργανώσεων και μαρτυρούν πρόθεση συνέχισης της δράσης τους. Σύμφωνα με την Κ. τα σχέδια της οργάνωσης είναι ευέλικτα και προσαρμόζονται στις εκάστοτε ανάγκες («πάντα δρούσαμε με το σκεπτικό ότι παρεμβαίνουμε όπου υπάρχει ανάγκη συνεχώς σχεδιάζουμε πράγματα, δεν ξέρεις τι σου ξημερώνει, μακάρι να μπορούμε να πάμε παντού»). Αντίστοιχα η Μ. παραθέτει ένα ακόμη ζήτημα που απασχολεί τους υπευθύνους της Ένωσης «Μαζί για το Παιδί» και τα σωματεία που την απαρτίζουν και που είναι η διατήρηση της σωστής λειτουργία των υπάρχοντων προγραμμάτων («αυτό που θέλουμε επί της ουσίας είναι να διατηρήσουμε όλα αυτά τα μέτωπα και τις υπηρεσίες που έχουμε ξεκινήσει, να είναι υγιείς και να λειτουργούν σωστά») και η απόκτηση δεξιοτήτων των μελών τους μέσω της αύξησης των σεμιναρίων («σε δεύτερο επίπεδο αυτό που θέλουμε σαν Ένωση Μαζί για το Παιδί είναι να λειτουργήσουμε σαν κόμβος τεχνογνωσίας, επειδή είμαστε δέκα εδώ οργανώσεις και επειδή είναι και στις δέκα οργανώσεις ειδικοί άνθρωποι το κάνουμε και εμείς σε κάποιο βαθμό αλλά πιο άτυπα, να το κάνουμε συστηματικά», «εκπαιδευτικά σεμινάρια μεταξύ των μελών της ένωσης, capacity-building»). Όσον αφορά στις προθέσεις των ίδιων των εθελοντών για το μέλλον διακρίνουμε την ίδια διάθεση για συνέχιση της προσφοράς. Οι μελλοντικές σκέψεις της Γ. εφόσον οι συνθήκες, οικογενειακές και οικονομικές, ευνοούν σχετίζονται με τη δημιουργία κοινωνικής υπηρεσίας του Ερυθρού Σταυρού μέσω της οποίας θα γίνεται επισκέψεις με στόχο τη φροντίδα ατόμων κατ'οίκον («να πηγαίνεις στους φτωχούς και καταφρονεμένους», «για συντροφιά, να πηγαίνεις φάρμακα»). Η Ε. επίσης δηλώνει την πρόθεση της να συνεχίσει την εθελοντική της δράση («είναι κάτι που δε θέλω να αλλάξω, είναι ένα κομμάτι της ζωής μου που το αγαπάω πάρα πολύ», «όσο μπορώ θα το παλεύω») και τέλος ο Χ. προτίθεται να συνεχίσει να προσφέρει εθελοντικές υπηρεσίες στην οργάνωση των Σαμαρειτών και την τοπική ομάδα στην οποία δραστηριοποιείται («προς το παρόν συνεχίζω εδώ, άμα αργότερα...»)

4.3 ΑΝΑΛΥΣΗ ΙΣΤΟΛΟΓΙΩΝ ΚΑΙ ΙΣΤΟΣΕΛΙΔΩΝ

Στην περιήγησή μου στο διαδίκτυο αναζητώντας στοιχεία, άρθρα και υπευθύνους ΜΚΟ διαπίστωσα ότι τα blogs ή ιστολόγια είναι ιδιαίτερα δημοφιλή στη διαδικτυακή κοινότητα καθώς είναι εύκολα και φθηνά στη δημιουργία και τη χρήση. Θεώρησα ότι ήταν δυνατό μέσα από τη μελέτη τους να εξάγω συμπεράσματα κυρίως σχετικά με τη διάδοση των εθελοντικών δράσεων και τη δημιουργία των εθελοντικών ομάδων εφόσον λόγω δομής και μόνο εξυπηρετούν την ελεύθερη έκφραση. Ουσιαστικά είναι ιστοσελίδες στις οποίες οποιοσδήποτε,

μέλος ή μη-εκτός εάν ο δημιουργός του blog έχει κάνει διαφορετική ρύθμιση και πρέπει να είναι κανείς μέλος του ιστολογίου για να αναρτήσει σχόλιο στη σελίδα- μπορεί να αναρτήσει το σχόλιό του και να δημιουργήσει μια ομάδα συζήτησης στην οποία τα σχόλια καταχωρούνται κατά αντίστροφη χρονική ακολουθία. Στις διαδικτυακές αυτές κοινότητες όπου η συμμετοχή ή ανάρτηση σχολίου μπορεί να έχει ποικίλα κίνητρα- από απόκτηση γνώσης, ανάγκη για αναγνώριση και κοινωνική επαφή, ανταλλαγή εμπειρίας μέχρι και σκόπιμη παραπλάνηση- η πρόσβαση είναι εύκολη και η δομή εξυπηρετεί την έρευνα καθώς τα σχόλια είναι θεματοποιημένα και τοποθετημένα ημερολογιακά. Συχνά επίσης οι ίδιοι οι bloggers παραπέμπουν σε άλλους σχετικούς συνδέσμους εξυπηρετώντας επομένως την αναζήτηση πληροφοριών στα υπό μελέτη αντικείμενα και εξοικονομώντας χρόνο για τον ερευνητή. Βεβαίως ο χρόνος αυτός που δαπανάται στη μελέτη των blogs δεν προγραμματίζεται καθώς οι παραπομπές είναι τόσες πολλές και ενδιαφέρουσες που ακόμη κι αν δεν εξυπηρετούν την έρευνα η απλή ανθρώπινη περιέργεια ζητά να ικανοποιηθεί με την ανάγνωσή τους. Αρχικά αναζητούσα Blogs σχετικά με τον εθελοντισμό και τις ΜΚΟ με λέξεις κλειδιά. Αργότερα διαπίστωσα ότι υπάρχει μηχανή αναζήτησης (blogsearch.google.com) μόνο για blogs και αυτό διευκόλυνε εν μέρει το έργο μου. Άνοιξα τις σελίδες και προσπαθούσα να παρατηρήσω τις αναρτήσεις σχολίων δίχως να συμμετέχω στη διαδικασία θεωρώντας ότι κατά αυτό τον τρόπο δεν επηρεάζω την αυθόρμητη έκφραση των συμμετεχόντων, το οποίο ήταν κι ο στόχος μου εφόσον δε γνώριζαν ότι γίνονταν αντικείμενα παρατήρησης. Στη συνέχεια ενεργοποίησα μια υπηρεσία ειδοποιήσεων ώστε να ενημερώνομαι στο ηλεκτρονικό μου ταχυδρομείο για σχετικές αναρτήσεις. Διαπίστωσα ότι οι περισσότερες ειδοποιήσεις σχετίζονταν με άτυπες εθελοντικές ομάδες και δράσεις όπως κοινωνικά φαρμακεία, κουζίνες, φροντιστήρια και καλέσματα σε συγκεντρώσεις τροφίμων. Τα σχόλια όμως που ακολουθούσαν τις ανακοινώσεις σχετικά με την εθελοντική δράση δεν ήταν τόσο συχνά ούτε οι ομάδες συζητήσεων μεγάλες όσον αφορά το πλήθος των απαντήσεων των συμμετεχόντων. Η υπόθεσή μου ήταν ότι το δείγμα των συμμετεχόντων θα πρέπει να ήταν μικρών ηλικιακά ομάδων που είναι εξοικειωμένοι με την τεχνολογία και συνήθως γράφουν πιο αυθόρμητα όπως σκέφτονται. Διαπίστωσα όμως, όχι πάντα με βεβαιότητα ότι ο λόγος ήταν λόγος μεσήλικα, πιο μεστός και συγκροτημένος και συχνά πολιτικοποιημένος, όπως και οι φωτογραφίες των bloggers, εάν υποθέσουσα ότι ήταν αληθινές. Βεβαίως επειδή υπάρχει η δυνατότητα να αποσυρθεί το σχόλιο από την ομάδα συζήτησης συχνά παρατήρησα το φαινόμενο σχόλια που είχα διαβάσει να μην βρίσκονται πια στη σελίδα. Ένας πιο έμπειρος ερευνητής στη θέση μου θα αποθήκευε ή θα κατέγραφε εξ' αρχής τα σχόλια που αφορούσαν στην έρευνά του, τεχνική που εγώ άργησα να κατανοήσω. Οι κύριοι άξονες στους οποίους κινούνταν τα blogs ήταν η επικαιρότητα σχετικά με τις ΜΚΟ, η οικονομική κρίση και ο εθελοντισμός, το κάλεσμα σε εθελοντικές δράσεις και η εργασιακή εκμετάλλευση των εθελοντών ζητήματα που μας απασχόλησαν και στην ανάλυση των άρθρων των εφημερίδων.

Όσον αφορά στην έρευνα στις ιστοσελίδες κινήθηκα κατά κύριο λόγο στις επίσημες ιστοσελίδες αρχικά των ΜΚΟ με των οποίων εθελοντές και προσωπικό συνομίλησα στις οποίες μπορεί κανείς να ενημερωθεί για το ιστορικό πλαίσιο ίδρυσης και λειτουργίας τους, το οργανόγραμμα και τη δομή τους, τις δραστηριότητες και τα προγράμματα δράσης τους καθώς και τρόπους επικοινωνίας και εκδήλωσης ενδιαφέροντος για εθελοντική συμμετοχή και οικονομική ή υλική συνεισφορά. Επίσης ανακοινώνονται συχνά κενές θέσεις εργασίας και αναρτώνται οικονομικά στοιχεία και χορηγίες. Οι ιστοσελίδες των ΜΚΟ παραπέμπουν με links σε άλλες σχετικές με τον εθελοντισμό σε ελληνικό και διεθνές επίπεδο και στους λογαριασμούς του στα μέσα κοινωνικής δικτύωσης όπου γίνεται πιο εύκολη η ενημέρωση δίχως να χρειάζεται να επισκεφτεί κανείς την ιστοσελίδα της οργάνωσης. Ενδεικτικές ιστοσελίδες και blogs παρατίθενται στη βιβλιογραφία.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5 : ΤΕΛΙΚΑ ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ ΚΑΙ ΣΥΖΗΤΗΣΗ

Τα συμπεράσματα προκύπτουν από την παρατήρηση στο πεδίο έρευνας, την ανάλυση των συνεντεύξεων και των άρθρων και την έρευνα σε σχετικές ιστοσελίδες και ιστολόγια. Οι συνεντεύξεις που πραγματοποιήθηκαν παρήγαγαν ποιοτικά δεδομένα σχετικά με το προφίλ των εθελοντών, τη δράση των ΜΚΟ στις οποίες συμμετέχουν και τον τρόπο λειτουργίας των οργανώσεων σε περίοδο οικονομικής και κοινωνικής αλλαγής. Το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε αποτελείται από δύο άνδρες και έξι γυναίκες συνολικά που ανήκουν σε τρεις ηλικιακές ομάδες: τρεις από 25-35, τέσσερις από 36-45 και ένας από 46-55. Επίσης έξι από αυτούς είναι εργαζόμενοι, μία συνταξιούχος και μια άνεργη ενώ από τους πέντε που έχουν πτυχίο ανώτατης εκπαίδευσης οι τρεις έχουν κάνει μεταπτυχιακές σπουδές. Οι άλλοι τρεις είναι απόφοιτοι δευτεροβάθμιας εκπαίδευσης.

Ως προς το προφίλ των εθελοντών τόσο συγκριτικά με το δείγμα που χρησιμοποιήθηκε όσο και με την προσωπική μαρτυρία των συνεντευξιζόμενων για τα άτομα που συμμετέχουν στις οργανώσεις τους, δεδομένου ότι δύο από τους συμμετέχοντες ανήκουν στο διοικητικό προσωπικό των ΜΚΟ και έχουν γενικότερη εικόνα της λειτουργίας τους, διαπιστώσαμε ότι αυτοί ανήκουν σε μεσαίες κοινωνικοοικονομικές ομάδες, δραστηριοποιούνται στο τομέα των κοινωνικών υπηρεσιών και στη μεγάλη τους πλειοψηφία είναι γυναίκες εργαζόμενες, ηλικίας 25-55 με μεσαίο ή ανώτερο επίπεδο εκπαίδευσης. Μεγάλο ποσοστό επίσης εθελοντών σύμφωνα με τους εκπροσώπους ΜΚΟ αποτελούν οι νέοι και οι συνταξιούχοι. Τα κίνητρά τους είναι ηθικά και προσωπικά, κατά κύριο λόγο αλτρουιστικά καθώς ταυτίζονται και συμπονοούν όσους βρίσκονται σε ανάγκη. Κάποιοι επίσης αναφέρουν ως κίνητρα τους θρησκευτικούς λόγους, εξηγώντας πως η θρησκευτική πίστη ενισχύει τη ανιδιοτελή συνεισφορά στο συνάνθρωπο ενώ ως κίνητρο άλλων εθελοντών στην οργάνωσή τους θεωρούν την αυτοπροβολή. Συχνά οι απαντήσεις περιελάμβαναν συνδυασμό κινήτρων. Παρόλαυτά κανείς από τους εθελοντές δεν αναφέρθηκε προσωπικά στην απόκτηση εμπειρίας και δεξιοτήτων μέσω της εθελοντικής δραστηριοποίησης γεγονός που αναφέρθηκε από υπεύθυνη ΜΚΟ για αριθμό εθελοντών που απασχολούνται στην οργάνωση. Αξίζει να αναφέρουμε στο σημείο αυτό πως η εθελοντική δράση έχει συχνά χαρακτηριστικά καινοτομίας (π.χ. σύσταση εθελοντικών ομάδων υποστήριξης μοναχικών ατόμων) στην οποία η συμμετοχή των εθελοντών ακολουθεί αύξουσα πορεία και φθίνει με τη μείωση του ενδιαφέροντος ικανοποιώντας τον ορισμό του Rogers (1983) για τη διάχυση καινοτόμων δράσεων που ακολουθεί σχήμα S και στην οποία η πορεία είναι αρχικά αργή, μετά αυξάνεται ραγδαία και εξασθενεί με τη μείωση των δρώντων που υιοθετούν τη καινοτόμο δράση.

Επίσης οι εθελοντές φαίνονται να απολαμβάνουν τη δράση αυτή παρά την ύπαρξη κάποιων προβλημάτων που δημιουργήθηκαν κατά το τελευταίο διάστημα και σχετίζονται με την έλλειψη κάλυψης κάποιων εξόδων μετακίνησης τους και λειτουργίας των οργανώσεων από την

κεντρική διοίκηση. Παρότι οι ίδιοι οι ερωτηθέντες δεν απάντησαν ότι η συμμετοχή τους στη δράση σχετίζεται με την αναζήτηση κοινωνικής συναναστροφής, κοινωνικής αναγνώρισης ή επιθυμία τους να παραμείνουν δραστήριοι μετά από συνταξιοδότηση (εκτός από μία) ούτε σε διαστήματα ανεργίας συσχέτισαν τους παράγοντες αυτούς με την παρουσία σε εθελοντική δράση άλλων, έδειξαν να απολαμβάνουν τη συναναστροφή και τη συντροφικότητα σε κάποιες οργανώσεις. Στους βασικούς λόγους απόρριψης της εθελοντικής δράσης συγκαταλέγονται η έλλειψη ελεύθερου χρόνου και οικονομικής ευχέρειας να καλύψουν οδοιπορικά έξοδα και προσωπικά έξοδα ένδυσης και εξοπλισμού και ο φόβος της δέσμευσης κατά τη αφήγηση προσωπικών ιστοριών ενασχόλησης με την οργάνωση άλλων εθελοντών. Αποκαλύφθηκε επίσης η σημασία των κοινωνικών δικτύων για τη συμμετοχή σε εθελοντική δράση εφόσον όμως υπήρξε για κάθε έναν από αυτούς και προσωπικό κίνητρο καθώς ισχυρίστηκαν ότι οι ίδιοι δεν κατόρθωσαν να επηρεάσουν άλλους υποψήφιους εθελοντές. Η εισαγωγή τους στον εθελοντισμό έγινε μέσα από φίλους ή συγγενείς κυρίως ενεργούς εθελοντές ή μέσω της εκκλησίας και των ΜΜΕ. Η διάδοση της εθελοντικής δράσης θα λέγαμε ότι έγινε με άμεσα (κοινωνικούς δεσμούς) και έμμεσα (ΜΜΕ, αίσθηση ταύτισης) μέσα. Κανένας από αυτούς δεν είχε προηγούμενη συμμετοχή σε άλλη οργάνωση, ωστόσο κάποιοι είχαν μη-οργανωμένη εθελοντική δράση και προσφορά. Αυτό που έρχεται σε αντίθεση με μια υπόθεση που αρχικά είχαμε κάνει είναι πως άτομα με μειωμένο ελεύθερο χρόνο, εργαζόμενα, με εργασιακά βάρη και οικογενειακές υποχρεώσεις αδυνατούν να συμμετέχουν σε εθελοντική εργασία ενώ αντίθετα συνταξιούχοι και άνεργοι δύνανται και διαθέτουν τον ελεύθερο τους χρόνο σε εθελοντικές δραστηριότητες. Η πραγματικότητα και τα λόγια των ίδιων των εθελοντών αποδεικνύουν μάλλον το αντίθετο τόσο από προσωπική τους εμπειρία όσο κι από τα συμπεράσματα στα οποία οδηγούνται από τους συμμετέχοντες στις ίδιες με αυτούς εθελοντικές οργανώσεις καθώς όχι τόσο οι συνταξιούχοι όσο οι άνεργοι δεν είναι ομάδες πληθυσμού που στρέφονται στον εθελοντισμό είτε για κοινωνική συναναστροφή είτε για απόκτηση εμπειρίας είτε για προσφορά και αποικοδομητική επένδυση ελεύθερου χρόνου. Αντιθέτως θα λέγαμε ότι και οι δύο καταστάσεις, ανεργία και συνταξιοδότηση, λειτουργούν ανασταλτικά στην ενασχόληση με εθελοντικές δράσεις γεγονός που ψυχολογικά ταυτίζεται με την απόσυρση του ατόμου από τα κοινωνικά δρώμενα και την παραγωγική δράση και τη συρρίκνωση των κοινωνικών του δικτύσεων παρά την αφθονία ελεύθερου χρόνου (Mutchler, Burr και Caro, 2003). Στην στροφή προς τον εθελοντισμό λόγω ανεργίας και επιθυμίας αξιοποίησης ελεύθερου χρόνου ταυτόχρονα με την απόκτηση επαγγελματικής εμπειρίας και τη συμπλήρωση του βιογραφικού τους αναφέρθηκαν μια μόνο εθελόντρια για μέλος της οργάνωσής της και ένα μέλος προσωπικού οργάνωσης αναφερόμενο στα χαρακτηριστικά των εθελοντών που την απαρτίζουν (E., M.).

Κατά τον ίδιο τρόπο επιβεβαιώνεται η συχνή συμμετοχή σε βραχυπρόθεσμες εθελοντικές δράσεις των οποίων η εκπαίδευση δεν είναι κοπιαστική, η δέσμευση, χρονική και οικονομική,

δεν είναι ισχυρή και τα αποτελέσματα των οποίων μπορούν άμεσα να απολαύσουν. Ταυτόχρονα δε, επιβεβαιώνεται και η θεωρία των Wilson και Musick που συσχετίζει το κοινωνικό κεφάλαιο με την εθελοντική εργασία σύμφωνα με την οποία οι εθελοντές χρησιμοποιούν τις κοινωνικές συναναστροφές τους για την ανεύρεση εθελοντικής εργασίας, και ακολούθως οι οργανώσεις ανταποδίδουν προσφέροντας ευκαιρίες διαπροσωπικών σχέσεων εξασφαλίζοντας με τον τρόπο αυτό τη δέσμευσή τους. Διαπιστώνουμε επίσης ότι οι ίδιοι οι εθελοντές αναφέρονται στις συνεντεύξεις για την αξία της εργασίας τους την οποία εκτιμούν σε ώρες προσφοράς και κόστος που εξοικονομείται από την πρόσληψη αμειβόμενου προσωπικού επιβαρύνοντας τη λειτουργία της οργάνωσης και σε αποζημιώσεις που δε λαμβάνουν για συμμετοχή σε εκπαίδευση, εξοπλισμό, έξοδα μετακίνησης και σίτισης όντας σε αποστολή επιβεβαιώνοντας μεν τη θεωρία των Neysmith and Reitsma-Street και ερχόμενοι σε αντίθεση με τη θεωρία των Anheier and Salamon σχετικά τις αποζημιώσεις των εθελοντών στη Γερμανία.

Στην προσπάθεια να εντοπίσουμε σε ποιά σημεία διαφοροποιείται ο εθελοντής από τον πολίτη θα λέγαμε ότι ο εθελοντής είναι ο ενεργός πολίτης αυτός που κινούμενος αυτοβούλως δραστηριοποιείται σε πράξεις που ωφελούν το κοινωνικό σύνολο και δίχως να στοχεύει σε υλικό κέρδος παρά μόνο στην προσωπική του ικανοποίηση και ανάπτυξη. Στην κοινωνία στην οποία εθελοντικά εργάζεται προσφέρει συχνά και υπηρεσίες οι οποίες αποτελούν αυτονόητα δικαιώματα δικά του και των συμπολιτών του αλλά η πολιτεία δεν αποτελεί πλέον εγγυητή τους. Αντιθέτως το κράτος επιστρατεύει το μη-κερδοσκοπικό τομέα, την αγορά, την κοινωνία και τις τοπικές κοινότητες και διευκολύνοντας τις δραστηριότητες και τις μεταξύ τους σχέσεις μεταθέτει σε αυτούς την παροχή υπηρεσιών προς τους πολίτες που αποτελούν δική της ευθύνη επιβεβαιώνοντας τη προαναφερθείσα θεωρία και την υπόθεση έρευνας που είχαμε κάνει. Στην εποχή της οικονομικής κρίσης επιπλέον διαφαίνεται πως η κοινωνική μέριμνα μετακυλύεται από την πολιτεία στην ιδιωτική πρωτοβουλία συχνά με το μανδύα της συνεργασίας των φορέων, της εύκολης απορρόφησης κοινοτικών κονδυλίων και της προθυμίας επιχειρήσεων και φιλόνητων ιδιωτών να συνδράμουν τους πάσχοντες. Μέρος της νοσηλευτικής φροντίδας, της ιατροφαρμακευτικής περίθαλψης, της προληπτικής ιατρικής, της φροντίδας της οικογένειας και του παιδιού, της σίτισης και παροχής προμηθειών απόρων, ανέργων, ανασφάλιστων, ηλικιωμένων και γενικότερα ευπαθών κοινωνικών ομάδων πληθυσμού συμπεριλαμβανομένων σε μεγάλο ποσοστό παιδιών και μαθητών και των οικογενειών τους αναλαμβάνεται και πραγματοποιείται μέσω ΜΚΟ με την αρωγή αντίστοιχων ασφαλιστικών και φαρμακευτικών εταιρειών, βιομηχανιών και ιδιωτών. Ο παραπάνω ισχυρισμός επιβεβαιώθηκε τόσο από τις προσωπικές συνεντεύξεις εθελοντών και προσωπικού ΜΚΟ όσο και από τη μελέτη των άρθρων που στην πλειοψηφία τους αναφέρονται σε δράσεις ΜΚΟ προς όφελος πολιτών σε αδυναμία επιβεβαιώνοντας την αντίστοιχη υπόθεση έρευνας.

Ως προς το ζήτημα των ομοιοτήτων των ΜΚΟ με τα κοινωνικά κινήματα και τα χαρακτηριστικά εκείνα που διαφοροποιούν τις δύο κατηγορίες καθώς και τους δρώντες που

συμμετέχουν σε αυτές θα λέγαμε πως όντως οι μη-κερδοσκοπικές οργανώσεις συνδυάζουν μηχανισμούς κινητοποίηση πόρων, παροχή πληροφοριών και ακτιβισμό όπως τα κοινωνικά κινήματα για να προωθήσουν αλλαγές σε ορισμένους κοινωνικούς τομείς στους οποίους υπάρχουν προβλήματα που η πολιτεία είτε αγνοεί είτε αδυνατεί να επιλύσει είτε προτιμά να διευκολύνει τρίτους (ιδιώτες, εταιρείες, συλλόγους, σωματεία και οργανώσεις) να τα αντιμετωπίσουν. Ως προς τους τρόπους συλλογικής δράσης που μελετήσαμε στην έρευνα αυτή για τις ΜΚΟ θα λέγαμε πως προτιμούν δράσεις που προωθούνται με τη βοήθεια της τεχνολογίας (διαδίκτυο: αναρτήσεις σε blogs, διάδοση μέσω κοινωνικών δικτύων) και των ΜΜΕ και κατηγοριοποιούνται κυρίως σε συγκέντρωση και διανομή υλικού και χρημάτων, φιλοξενία, άμεση επέμβαση, σίτιση και καθαρισμό, διαμεσολάβηση και δραστηριοποίηση σε κρατικές δομές. Σε κάποιες περιπτώσεις αναφέρθηκε το lobbying (κάλεσμα, συγκέντρωση και κινητοποίηση ΜΚΟ σε συλλογική δράση σχετικά με κοινό σκοπό) το οποίο αφορά περισσότερο στη σχέση μεταξύ ΜΚΟ και την επιδίωξη κοινού στόχου. Στην περίπτωση των κοινωνικών κινήματων βέβαια ενδεχομένως η συμμετοχή να σχετίζεται με υψηλότερο επίπεδο κινδύνων καθώς οι κινητοποιήσεις αφορούν σε πιο ριζοσπαστικές δράσεις (πορείες, αποκλεισμούς, καταλήψεις, μποϊκοτάζ, απεργίες κλπ.) καθώς και την πιθανότητα εμπλοκής σε παράνομη δράση. Βεβαίως και στις δύο περιπτώσεις υπάρχει σημαντικός βαθμός εσωτερικής οργάνωσης (όργανα, συχνότητα και απαρτία συναντήσεων)- που στην περίπτωση δε μιας διεθνούς ΜΚΟ που δραστηριοποιείται στην Ελλάδα και μελετήθηκε αγγίζει τα όρια της αυστηρής πειθαρχίας- και οι συμμετέχοντες όσο και οι εθελοντές αντιμετωπίζουν κόστος προσωπικό ή οικονομικό παρά το οποίο σαφώς επιλέγουν τη δραστηριοποίησή τους. Παρότι όμως οι εθελοντές στις ΜΚΟ μοιράζονται συνειδητούς στόχους και δεν παραμένουν παθητικοί θεατές των προβλημάτων της καθημερινότητας, δεν επιβεβαιώνεται ότι κατά τη δράση τους έχουν την πεποίθηση ότι μπορούν να αμφισβητήσουν τους εδραιωμένους θεσμούς ή να παρέμβουν στη διαδικασία κοινωνικής αλλαγής. Αντιθέτως επιβεβαιώνεται η θεωρία του Dianí που προαναφέρθηκε για δίκτυα με αλτρουιστικά κίνητρα που δεν προωθούν κοινωνική σύγκρουση. Επίσης με τα στοιχεία που προκύπτουν από τις συνεντεύξεις του προσωπικού των ΜΚΟ (Κ.,Μ.) και των άρθρων εφημερίδων οι ελληνικές ΜΚΟ λειτουργούν διαμεσολαβητικά ανάμεσα στην αγορά και το κράτος ως εκπρόσωποι της κοινωνίας των πολιτών και διευκολυντές διαδικασιών υπενθυμίζοντας προβλήματα υπαρκτά, ανακουφίζοντας αλλά όχι επιλύοντας πολλά από αυτά που αποτελούν κρατική ευθύνη και αδυνατώντας να επηρεάσουν πολιτικές εξελίξεις εφόσον οι δυνατότητές τους να λειτουργήσουν περιορίζονται στο χώρο που τους διατίθεται από τους θεσμούς και το κράτος. Θα λέγαμε ότι στη σύγχρονη ελληνική πραγματικότητα προβάλλονται ως εξωθεσμικοί προασπιστές κοινωνικών συμφερόντων περιορισμένης δυνατότητας, εξαρτώμενοι από την ιδιωτική πρωτοβουλία και την ικανότητα ή όχι να προκαλέσουν το δημόσιο αίσθημα και να κινητοποιήσουν άτομα και πόρους.

Το επόμενο ερευνητικό ερώτημα που έγινε προσπάθεια να εξεταστεί σχετίζεται με τη διαφάνεια των συναλλαγών των ΜΚΟ που δραστηριοποιήθηκαν στην Ελλάδα κατά την περίοδο που εξετάστηκε. Η ανάλυση των άρθρων στον έντυπο και ηλεκτρονικό τύπο αποκαλύπτει ένα πλήθος οργανώσεων διαφορετικού μεγέθους, εμβέλειας και ειδίκευσης. Στα δελτία κωδικοποίησης αναφέρονται αναλυτικά οι τομείς ειδίκευσης των μεγαλύτερων από αυτών και πιο συχνά αναφερόμενων που αφορούν στην οικονομική κρίση και που δραστηριοποιούνται κυρίως στην πρωτεύουσα αλλά και σε μεγάλες επαρχιακές πόλεις. Στόχος της έρευνας ήταν άλλωστε να εστιάσει στις δράσεις σχετικά με την αντιμετώπιση της ιδιαίτερης κατάστασης στην οποία βρίσκεται η χώρα και οι πολίτες της κι όχι να εντοπίσει εκείνες τις ΜΚΟ που ιδρύθηκαν στοχευμένα για προσωπικό όφελος, επιδιώκουν ίδιους σκοπούς, αποκομίζουν κέρδη και κινούνται με αδιαφάνεια. Υπάρχουν κι αυτές και είναι αναρίθμητες, κάποιες αναφέρονται μαζί με την ανεξιχνίαστη δράση τους και τις επιδοτήσεις που έχουν λάβει στα άρθρα των εφημερίδων που παρατίθενται, κάποιες άλλες έγιναν γνωστές μέσω των ΜΜΕ δυο περίπου μήνες πριν την ολοκλήρωση της εργασίας γεγονός που στάθηκε εμπόδιο στην πραγματοποίηση κάποιων συνεντεύξεων. Γεγονός είναι πως δύο από τις τέσσερις ΜΚΟ των οποίων εθελοντές ή διοικητικό προσωπικό πήραν μέρος στην έρευνα παρουσιάζουν στην ιστοσελίδα τους αναλυτικά τους απολογισμούς πεπραγμένων και δωρεών παρελθόντων ετών ώστε να μπορούμε να ισχυριστούμε ότι διαθέτουν ικανοποιητικό μηχανισμό ελέγχου των χρηματοδοτήσεων από τους πολίτες-χορηγούς τους και των πεπραγμένων σχετικών με αδύναμες κοινωνικά ομάδες και επιτρέπουν άμεση πρόσβαση οποιουδήποτε ενδιαφερόμενου στις συναλλαγές τους γεγονός που τις καθιστά διαφανείς και αξιόπιστες. Όσον αφορά στην τρίτη οργάνωση στην ιστοσελίδα της δεν αναφέρονται οικονομικά στοιχεία ενώ σχετικά με την τέταρτη οργάνωση μια εθελόντρια ανέφερε σκάνδαλο οικονομικής διαχείρισης που συσχέτισε με την αδυναμία κάλυψης μεταφορικών εξόδων νύξεις σχετικές με το οποίο μετέπειτα συνάντησα στην ανάγνωση διαφόρων ιστοσελίδων. Στην επίσημη ιστοσελίδα της οργάνωσης παρά τις προσπάθειές μου δεν κατόρθωσα να βρω οικονομικά στοιχεία ούτε όμως στάθηκε δυνατό να συνομιλήσω με επίσημο εκπρόσωπό της.

Αναφορικά με το θέμα της ανεξαρτησίας των ΜΚΟ από κρατικούς και ιδιωτικούς παράγοντες και χρηματοδότες η διαπίστωση που έγινε είναι πως εξ' ορισμού αυτή είναι δύσκολο αν όχι ανέφικτο να επιτευχθεί εφόσον ως δομές οι ΜΚΟ υπάγονται στον τριτογενή τομέα, δραστηριοποιούνται δηλαδή ανάμεσα στην αγορά και την πολιτεία. Διαπιστώσαμε τη συνεργασία ΜΚΟ με δημόσια ιδρύματα και υπηρεσίες (νοσοκομεία, υπουργεία, εισαγγελία, σχολεία, τοπική αυτοδιοίκηση) και ιδιώτες (κλινικές, ιδρύματα, εταιρείες, συλλόγους, ΜΜΕ) στην προσπάθειά τους να αναλάβουν πρωτοβουλία καλύπτοντας τα κενά του συστήματος κατά την εποχή της οικονομικής κρίσης και με στόχο την άμεση επίλυση των προβλημάτων που προκύπτουν. Συχνά το κράτος αναλαμβάνει το ρόλο του διευκολυντή στην απορρόφηση ιδιωτικών κονδυλίων και κονδυλίων μέσω προγραμμάτων αφήνοντας το περιθώριο σε ιδιώτες

ευεργέτες να διεισδύσουν σε δημόσιες δομές και να ικανοποιήσουν ανάγκες πολιτών τις οποίες το κράτος είτε συγκυριακά είτε λόγω συστημικών προβλημάτων αδυνατεί.

Η έρευνα είχε κάποιους περιορισμούς. Αρχικά, κάποιοι εθελοντές στους οποίους απευθύνθηκα φάνηκαν απρόθυμοι να μαγνητοφωνηθούν και κάποιοι αμφισβήτησαν το σκοπό της έρευνας. Επιπλέον κάποια από τα άρθρα που είχα εντοπίσει σε ιστοσελίδες και ιστολόγια δεν είχαν αποθηκευτεί και στη δεύτερη προσπάθειά μου να τα εντοπίσω διαπίστωσα ότι είχαν αποσυρθεί από τους δημιουργούς ή χρήστες. Επίσης ο χρόνος διενέργειας μέρους της έρευνας 20 Δεκεμβρίου 2013-4 Ιανουαρίου 2014 ίσως δυσκόλεψε περισσότερο χρονικά κάποιους εθελοντές να είναι διαθέσιμοι καθώς είχαν επιπλέον φόρτο εργασίας λόγω των εορτών των Χριστουγέννων και της Πρωτοχρονιάς.. Αξίζει να σημειώσω πως υπήρξε καλή διάθεση για συνεργασία και συμμετοχή, σε μια περίπτωση δε η επικοινωνία με την εθελόντρια συντονιζόταν από το γιό της ο οποίος διέθετε λογαριασμό σε κοινωνικό δίκτυο και κανόνιζε τις επαφές μας. Εμπόδιο επίσης θεωρώ πως στάθηκε στην πραγματοποίηση κάποιων συνεντεύξεων κατά το δεύτερο στάδιο της έρευνας (Μάρτιος-Απρίλιος 2014) με υπευθύνους και διοικητικό προσωπικό ΜΚΟ το σκάνδαλο που ξέσπασε ένα μήνα πριν σχετικά με τη λειτουργία και τη χρηματοδότηση κάποιων ΜΚΟ. Ο πιο σημαντικός όμως περιορισμός ήταν η γενίκευση των αποτελεσμάτων σε ευρύτερη κλίμακα, δηλαδή σε εθελοντές και ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στην πρωτεύουσα κατά τη διάρκεια της οικονομικής κρίσης.

Κατά τη διάρκεια της αναζήτησης βέβαια υπήρχε μόνιμη η σκέψη πως τα διαθέσιμα τεκμήρια ίσως είναι περιορισμένα, ελλιπή ή ανεπαρκή να καλύψουν τον όγκο των αρχικών ερωτημάτων και αυτών που προκύπτουν στην πορεία και αυξημένο άγχος μήπως η ανεπάρκεια πληροφοριών ή η αδυναμία διασταύρωσής τους θέσει σε κίνδυνο την αξιοπιστία των αποτελεσμάτων ή οδηγήσει στη διαστρέβλωση των συμπερασμάτων. Η έρευνα αυτή θα μπορούσε να βελτιωθεί πιθανόν με πληροφορίες από τα αρχεία των ίδιων των οργανώσεων ώστε να συμπεριληφθούν με ακρίβεια τα προφίλ των εθελοντών και να συμπληρωθούν αριθμητικές αναφορές σχετικές με τις μορφές δράσης, τις αντιδράσεις, τους επωφελούμενους και τα κινητοποιούμενα μέλη. Όσον αφορά τις προτάσεις για μελλοντική έρευνα σε ένα πεδίο τόσο ευρύ, ανεξιχνίαστο και γοργά αναπτυσσόμενο στη χώρα μας θα έλεγα πως ήταν μέρος των σκέψεών μου καθ' όλη τη διάρκεια της εκπόνησης της ερευνητικής μου εργασίας. Η διερεύνηση των αλλαγών στην κοινωνική διαστρωμάτωση της ελληνικής κοινωνίας κατά την περίοδο της οικονομικής κρίσης, ο εντοπισμός των κοινωνικών ομάδων των ασθενών που προσέρχονταν στα κοινωνικά ιατρεία ή στρέφονταν στις ΜΚΟ πρό και μετά οικονομικής κρίσης, οι ψυχολογικές επιπτώσεις της οικονομικής κρίσης σε ευπαθείς ομάδες πληθυσμού, η πιθανή εκτόνωση του λαϊκού αισθήματος μέσω εθελοντικών δράσεων, η αύξηση της υποαπασχόλησης και της κοινωφελούς εργασίας, οι ψυχικές διεργασίες που υπόκεινται οι εθελοντές που ασχολούνται με παιδιά και οικογένειες σε δυσχέρεια και η ανάγκη αποφόρτισής τους είναι κάποια ζητήματα που

ενδεικτικά αναφέρω επειδή με προβλημάτισαν ιδιαίτερα. Επιπλέον θεωρώ ότι μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζει η έρευνα σε σελίδες κοινωνικής δικτύωσης σχετικά με τη διάδοση των εθελοντικών δράσεων, θέμα το οποίο αντιμετώπισα εντελώς συμπληρωματικά σε άλλες μεθόδους στην εργασία αυτή.

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ

Α. ΗΜΕΡΟΛΟΓΙΟ ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟΥ ΣΚΕΛΟΥΣ ΔΙΠΛΩΜΑΤΙΚΗΣ ΕΡΓΑΣΙΑΣ

Από 24.12.2013 έως και 4.1.2014 και από 19.3.2014 έως και 26.3.2014 παρατήρηση και συνεντεύξεις σε ΜΚΟ και τοπικές οργανώσεις ΜΚΟ στην Αθήνα και την Τρίπολη.

4.4.2014 συνέντευξη μέσω δικτύου σύγχρονης επικοινωνίας (skype) με εκπρόσωπο ΜΚΟ

Παρατηρήσεις:

Κατά τη διάρκεια της παρατήρησης είχα επικοινωνία με ενεργά και μη μέλη εθελοντικών ομάδων και ΜΚΟ. Η επιλογή των εθελοντών και του προσωπικού των ΜΚΟ έγινε ανάλογα με τη επιθυμία και τη διαθεσιμότητά τους να συμμετάσχουν στην έρευνα. Παρατήρηση οργάνωσης Χριστουγεννιάτικων εκδηλώσεων στις 24.12.13 καθώς και λειτουργίας γραφείου. Παρατήρηση εβδομαδιαίας απολογιστικής και ενημερωτικής συνάντησης εθελοντικής ομάδας στις 26.3.2014

B. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΗΜΙ-ΔΟΜΗΜΕΝΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΣΕ ΕΘΕΛΟΝΤΗ

A. Ατομικό βιογραφικό(ηλικία, μόρφωση, θρήσκευμα, οικογενειακή κατάσταση)

B. Επαγγελματικό βιογραφικό(εργασία, ειδικότητα, ικανοποίηση από την εργασία)

Γ. Ερωτήσεις σχετικά με την εμπλοκή με το θεσμό (πότε, πως, γιατί, περιγραφή δράσης, επιμόρφωση, χρόνος που αφιερώνει)

Δ. Ερωτήσεις σχετικά με τα κίνητρα των εθελοντών

Ε. Ερωτήσεις σχετικά με τις κοινωνικές σχέσεις των εθελοντών και τα δίκτυα που λειτούργησαν για την εμπλοκή τους στο θεσμό

ΣΤ. Ερωτήσεις που αφορούν τα ωφέλη, τα προβλήματα και τις εμπειρίεςκατά τη δράση της εθελοντικής ομάδας

Η. Συνέπειεςοικονομικής κρίσης στη δράση της ομάδας και την προσωπική τους συμμετοχή-Μελλοντικές σκέψεις

Ενδεικτικές ερωτήσεις σχετικά με τι προφίλ του εθελοντή και τη λειτουργία της οργάνωσης

1. Πόσων χρόνων είσαι;
2. Εργάζεσαι; Τι δουλειά κάνεις; Είσαι ευχαριστημένος/η από την εργασία σου;
3. Έχεις οικογένεια;
4. Μορφωτικό επίπεδο/θρήσκευμα
5. Πώς έμαθες για την οργάνωση και τη δράση της;
6. Πόσα χρόνια είσαι εθελόντρια και σε ποιούς τομείς έχεις δραστηριοποιηθεί;
7. Είχες προσφέρει συμμετοχή σε άλλη εθελοντική οργάνωση ή εθελοντική δραστηριότητα παλιότερα; Τι είδους οργάνωση;
8. Επιμορφώθηκες με ειδικά σεμινάρια ή πέρασες από ειδικές διαδικασίες από το φορέα που υπηρετείς;
9. Πόσες ώρες την εβδομάδα απασχολείσαι στην οργάνωση; Αφιερώνεις ελεύθερο χρόνο ή ξεκλέβεις χρόνο από άλλες υποχρεώσεις π.χ. οικογενειακές/επαγγελματικές;
10. Αντικαθιστάς μόνιμο ή έμμισθο προσωπικό;
11. Έχεις και οικονομική συνεισφορά στην οργάνωση;Αν όχι για ποιο λόγο;
α.δεν μου έχει ζητηθεί, β. δεν έχω την οικονομική δυνατότητα
12. Σε τι είδους εκδηλώσεις/μορφές δράσης έχεις συμμετάσχει ως τώρα;
13. Πολλοί θα ήθελαν να γίνουν εθελοντές, αλλά δεν παίρνουν την απόφαση. Για ποιό λόγο επέλεξες εσύ να γίνεις εθελοντής και με ποιά κριτήρια επέλεξες την οργάνωση αυτή;(κίνητρα)
14. Έχεις συζητήσει με άλλους εθελοντές για τα δικά τους κίνητρα:Ποιά είναι αυτά;

15. Έχεις κοινά στοιχεία με άλλους εθελοντές;
16. Υπάρχουν εθελοντές με τους οποίους γνωρίζουν πριν τη συμμετοχή σου στην οργάνωση ή έμαθες από αυτούς για την ύπαρξη και τη δράση της;
17. Έχεις προτείνει σε γνωστούς σου τη συμμετοχή στη συγκεκριμένη οργάνωση ή σε άλλες;
18. Ποιά θεωρείς ότι είναι τα ωφέλη που λαμβάνεις από τον εθελοντισμό;
19. Ποιά θεωρείς ότι είναι τα ωφέλη που λαμβάνει η κοινωνία από τον εθελοντισμό;
20. Ποιά προβλήματα αντιμετωπίζεις κατά τη δράση σου και από που προέρχονται αυτά; Συνάντησες δυσκολίες από τους έμμισθους εργαζομένους;
21. Περιγραφέ μας μια θετική και μια αρνητική εμπειρία σου στην οργάνωση.
22. Θεωρείς ότι η οργάνωση επιδρά στη βελτίωση των κοινωνικών συνθηκών ή μπορεί να επιφέρει κοινωνική αλλαγή;
23. Ποιά είναι η άποψή σου γενικά για τον εθελοντισμό;
24. Θεωρείς ότι η λειτουργία της οργάνωσης έχει αλλάξει τα τελευταία τρία χρόνια; Αν ναι, κατά ποιό τρόπο και είναι ίσως αυτό αποτέλεσμα της οικονομικής κρίσης;
25. Ποιές είναι οι προθέσεις σου για το μέλλον; Θα συνεχίσεις τη δράση σου σε αυτήν ή άλλες ομάδες;

Γ. ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ ΗΜΙ-ΔΟΜΗΜΕΝΗΣ ΣΥΝΕΝΤΕΥΞΗΣ ΣΕ ΜΕΛΟΣ ΔΙΟΙΚΗΤΙΚΟΥ ΠΡΟΣΩΠΙΚΟΥ ΜΚΟ

- A. Ερωτήσεις που αφορούν το ιστορικό και τον τρόπο λειτουργίας της οργάνωσης
- B. Επαγγελματικό βιογραφικό (εργασία, ειδικότητα, έτη απασχόλησης)
- Γ. Ερωτήσεις σχετικά με τα χαρακτηριστικά των εθελοντών (κίνητρα, δίκτυα, επιμόρφωση)
- Δ. Ερωτήσεις σχετικά με τις σχέσεις ΜΚΟ με άλλους φορείς
- Ε. Ερωτήσεις σχετικά με τη χρηματοδότηση, τη διαφάνεια και την εμπιστοσύνη των πολιτών
- ΣΤ. Συνέπειες οικονομικής κρίσης στη δράση της ΜΚΟ, άλλα προβλήματα και μελλοντικές σκέψεις

Ενδεικτικές ερωτήσεις σχετικά με τη δράση και τη λειτουργία της οργάνωσης

1. Προφίλ οργάνωσης- θεματική ενασχόληση
2. Αριθμός προσωπικού που απασχολεί η οργάνωση. Έμμισθοι..... Εθελοντές ...
3. Όταν είναι εφικτό συνεργάζεται η ΜΚΟ με άλλες ΜΚΟ ή οργανώσεις εσωτερικού ή εξωτερικού παρόμοιας φιλοσοφίας;

4. Συνεργάζεται η ΜΚΟ με κυβερνητικά σχήματα όταν πρόκειται να επιδιώξει τους σκοπούς της χωρίς να κινδυνεύει να χάσει την αυτονομία της;
5. Συνεργάζεται η ΜΚΟ με επικερδείς οργανώσεις όταν πρόκειται να επιδιώξει τους σκοπούς της χωρίς να κινδυνεύει να χάσει την αυτονομία της;
6. Επιτρέπει η οργάνωση πρόσβαση στα αρχεία προγραμμάτων και υπηρεσιών καθώς και βασικές οικονομικές πληροφορίες για την οργάνωση;
7. Θεωρείται ότι οι λειτουργίες της ΜΚΟ επηρεάστηκαν από την κρίση;
8. Αν ναι παρακαλώ αναφέρατε κατά ποιό τρόπο:
 - α. Χαμηλότερη χρηματοδότηση από δωρεές
 - β. Μείωση χρηματοδότησης σε προγράμματα ή λήψη μέτρων για μείωση κόστους (λιγότερα ταξίδια, περικοπή δαπανών, μειωμένες αμοιβές και δαπάνες προσωπικού)
 - γ. Ανάλυση λιγότερων προγραμμάτων
 - δ. Αύξηση κόστους εργασιών και εξόδων
 - ε. Άλλο. Περιγράψτε ποιόν.
9. Έχετε επινοήσει τρόπους αντιμετώπισης των προβλημάτων αυτών; Αναφέρατε κάποιους.
 - α. Περικοπή εξόδων (ταξίδια, μετακινήσεις, έξοδα γραφείου και εξοπλισμού, προμήθειες, επιδόματα)
 - β. Περικοπή δραστηριοτήτων (συναντήσεις συμβουλίου, έλεγχος και αξιολόγηση προσωπικού, εκπαιδευτικά σεμινάρια και εργαστήρια, υποτροφίες)
 - γ. Μείωση προσωπικού ή ωρών εργασίας
 - δ. Αύξηση προσπαθειών κινητοποίησης πόρων
 - ε. Μείωση αριθμού επωφελούμενων.
10. Θεωρείται ότι οι συνέπειες της κρίσης θα εξακολογήσουν να είναι αισθητές τον επόμενο χρόνο; Αν ναι, έχετε προνοήσει για τρόπους λειτουργίας της ΜΚΟ κάτω από τις συνθήκες αυτές;
11. Μπορείτε να αναφέρετε άλλα προβλήματα των οργανώσεων στις οποίες ανήκετε;
12. Υπάρχει κάποιο μελλοντικό πλάνο της οργάνωσης στο οποίο μπορείτε να αναφερθείτε;

Α. ΔΕΙΓΜΑ ΔΕΛΤΙΟΥ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ ΑΡΘΡΩΝ ΕΦΗΜΕΡΙΔΩΝ

ΔΕΛΤΙΟ ΚΩΔΙΚΟΠΟΙΗΣΗΣ 1

με θέμα Δράσεις και Γεγονότα ΜΚΟ στην Αθήνα και την ελληνική επαρχία
σχετικές με την οικονομική κρίση

ΑΔ

Υπεύθυνος Κωδικοποίησης ΑΔΑΜΗ ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ.

Ημερομηνία Κωδικοποίησης 140122

ΕΤΟΣ 14 ΜΗΝΑΣ 01 ΗΜΕΡΑ 22

ΠΗΓΗ 1 1Α ΠΗΓΗ 2 1Β ΠΗΓΗ 3 2Α ΠΗΓΗ 4 2Β ΠΗΓΗ 5 3 ΠΗΓΗ 6 4
ΠΗΓΗ7 5Α ΠΗΓΗ8 5Β ΠΗΓΗ9 6

1 Η Αυγή

A.<http://archive.avgi.gr/ArticleActionshow.action?articleID=635467>

B.<http://archive.avgi.gr/ArticleActionshow.action?articleID=637942>

2 Ελευθεροτυπία-εντυπη και ηλεκτρονική έκδοση

A <http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=288672>

B<http://www.enet.gr/?i=news.el.article&id=304371>

3 Ριζοσπάστης

<http://www.rizospastis.gr/story.do?id=7220530&textCriteriaClause=%2B%CE%9A%CE%9F%CE%99%CE%9D%CE%A9%CE%A6%CE%95%CE%9B%CE%97%CE%A3+%2B%CE%95%CE%A1%CE%93%CE%91%CE%A3%CE%99%CE%91+%2B%CE%A3%CE%A4%CE%9F%CE%A5%CE%A3+%2B%CE%94%CE%97%CE%9C%CE%9F%CE%A5%CE%A3+%2B%CE%9C%CE%95%CE%A3%CE%A9+%2B%CE%9C%CE%9A%CE%9F>

4 Το Βήμα

<http://www.tovima.gr/opinions/useropinions/article/?aid=419153&wordsinarticle=%CE%BC%CE%BA%CE%BF%3b%CE%B5%CF%81%CE%B3%CE%B1%CE%B6%CE%BF%CE%BC%CE%B5%CE%BD%CE%BF%CE%B9>

5 You-tube A<http://www.youtube.com/watch?v=Das6Xhj2r54>,

B<http://www.youtube.com/watch?v=LiPPWw7KpN0>,

6 Άλλη Ιστοσελίδα

http://news247.gr/eidiseis/oikonomia/ergasia/o_dromos_gia_ton_oaed_pernaiei_apo_tis_mko.1130032.html?service=print

ΑΡΘΡΑ 6

Αριθμός άρθρων με αναφορά/ες στο γεγονός

ΑΝΑΦΟΡΑ1 110830 ΑΝΑΦΟΡΑ2 110910 ΑΝΑΦΟΡΑ3 110629 ΑΝΑΦΟΡΑ4
110826 ΑΝΑΦΟΡΑ5 121229 ΑΝΑΦΟΡΑ6 110912 ΑΝΑΦΟΡΑ 7 110630

Σύντομη Περιγραφή: Προσλήψεις ανέργων σε δήμους της Ελλάδας, συμπεριλαμβανομένου του δήμου Αθηναίων, μέσω προγράμματος κοινωφελούς εργασίας που προωθείται από ΜΚΟ.

ΤΟΠΟΣ Αθήνα, Ελλάδα
ΚΩΔΤΟΠ

ΕΠΙΠΕΔΟ Δρασης 1, 4

1 τοπικό/δήμου/κοινότητας	5 ΕΕ-χώρες/Ευρώπη
2 επαρχιακό	6 παγκόσμιο
3 περιφερειακό	
4 εθνικό	

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΜΚΟ 1 : 9

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΜΠΛΕΚΟΜΕΝΩΝ ΜΚΟ 1 : 125

ΟΝΟΜΑΣΤΙΚΗ ΑΝΑΦΟΡΑ:

1. Χαμόγελο του Παιδιού
2. Γιατροί του Κόσμου
3. Αποστολή
4. Ανοιχτή Αγκαλιά
5. Prolepsis
6. PRAKSIS
7. Κλίμακα
8. Γιατροί χωρίς σύνορα
9. Μαζί για το Παιδί
10. Ελληνική Αντικαρκινική Εταιρεία
11. Ελληνικός Ερυθρός Σταυρός
12. Equal Society - Κοινωνία Ισων Ευκαιριών
13. Σύμμαχοι Υγείας
14. Άλλη ΜΚΟ (π.χ.Αρσις, ΕΚΠΟΙΩ)

ΕΙΔΙΚΕΥΣΗ ΜΚΟ 12

1. Υγεία και Πρόνοια
2. Παιδεία
3. Πολιτισμός
4. Περιβάλλον
5. Ισότητα ευκαιριών
6. Ανθρώπινα δικαιώματα
7. Άστεγοι
8. Μειονότητες
9. Γυναίκες
10. Τροφή
11. Παιδί
12. Απασχόληση
13. Άλλη

ΜΟΡΦΗ ΔΡΑΣΗΣ ΜΚΟ 5,6

1. Δημιουργία Εθελοντικής Πρωτοβουλίας
2. Συγκέντρωση χρημάτων
3. Συγκέντρωση υλικού
4. Διανομή υλικού
5. Διαμεσολάβηση
6. Δραστηριοποίηση σε κρατικές δομές
7. Φιλοξενία
8. Άμεση επέμβαση
9. Σίτιση
10. Καθαρισμός
11. Άλλη

ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΥΠΟΣΤΗΡΙΞΗ 2

1. Χορηγοί
2. ΕΣΠΑ
3. Κρατική χρηματοδότηση
4. Άλλη

ΟΜΑΔΑ ΠΛΗΘΥΣΜΟΥ ΠΟΥ ΕΠΩΦΕΛΕΙΤΑΙ ΑΠΟ ΤΗ ΔΡΑΣΗ/ΔΡΑΣΕΙΣ 2

1. Παιδιά
2. Άνεργοι
3. Φυλακισμένοι
4. Άστεγοι
5. Μειονότητες
6. Γυναίκες
7. Ηλικιωμένοι
8. Ψυχικά ασθενείς
9. Οικονομικά ευάλωτοι
10. Ασθενείς
11. Μαθητές
12. Γονείς
13. Άλλη

ΕΠΙΠΤΔ 014,022,041,051,053,061,062

01Θετικές κοινωνικές επιπτώσεις

- 011 Πληροφόρηση πολιτών για Θέματα Κοινωνικής Πολιτικής
- 012 Κοινωνική επανένταξη
- 013 Συμβουλευτική
- 014 Στήριξη αδύναμων κοινωνικών ομάδων
- 015 Καλλιέργεια συνεργασίας και προσφοράς
- 016 Άλλες
- 02 Θετικές οικονομικές επιπτώσεις
 - 021 Οικονομική ενίσχυση αδύναμων ομάδων
 - 022 Εύρεση εργασίας σε ανέργους
 - 023 Υλική ενίσχυση αδύναμων ομάδων
 - 024 Προσφορά υπηρεσιών
 - 025 Άλλες
- 03 Θετικές επιπτώσεις ως προς την υγεία
 - 031 Παροχή φαρμάκων
 - 032 Προσφορά διαγνωστικών εξετάσεων
 - 033 Ψυχική υγεία
 - 034 Ενημέρωση
 - 035 Δημόσια Υγιεινή
 - 036 Άλλες
- 04 Αρνητικές επιπτώσεις σε σχέση με ΜΚΟ
 - 041 Διαφθορά στις δομές τους
 - 042 Αλόγιστη χρήση κονδυλίων
 - 043 Εκμετάλλευση εθελοντών
 - 044 Άλλες
- 05 Αρνητικές επιπτώσεις σχέσης ΜΚΟ με το κράτος
 - 051 Αδιαφάνεια στις συναλλαγές
 - 052 Απαλλαγή από μέριμνα για τον πολίτη
 - 053 Μεθόδευση υπέρ των όρων του Μνημονίου
 - 054 Γραφειοκρατία στις συναλλαγές
 - 055 Άλλες
- 06 Αρνητικές επιπτώσεις σχέσης ΜΚΟ με τον πολίτη
 - 061 Εργασιακή εκμετάλλευση
 - 062 Αδιαφάνεια σε προσλήψεις
 - 063 Άλλες

ΑΝΤΙΔΡΑΣΗ

- 01 υπέρ της δράσης 0112,0113
 - 011 πολιτικά κόμματα
 - 0111 ΚΚΕ

- 0112 ΠΑΣΟΚ
- 0113 ΝΔ
- 0114 Άλλο
- 012 κοινωνικές ομάδες 0123
 - 0121 επιχειρηματίες
 - 0122 εργαζόμενοι
 - 0123 ανέργοι
 - 0124 κάτοικοι/δημότες
 - 0125 Άλλες
- 013 κρατικοί φορείς 0131
 - 0131 ΑΣΕΠ
 - 0132 Εισαγγελία Εφετών
 - 0133 ΕΟΠΥΥ
 - 0134 Εθνικό Κέντρο Κοινωνικής Αλληλεγγύης
 - 0135 ΚΕΕΛΠΝΟ
 - 0136 ΟΚΑΝΑ
 - 0137 Άλλο
- 014 υπουργεία 0141, 00141, 00142, 0151, 0152
 - 0141 Υπουργείο Απασχόλησης
 - 0142 Υπουργείο Υγείας
 - 0143 Υπουργείο Οικονομικών
 - 0144 Υπουργείο Δικαιοσύνης
 - 0145 Υπουργείο Εξωτερικών
 - 0146 Υπουργείο Πολιτισμού
 - 0147 Υπουργείο Παιδείας
 - 0148 Υπουργείο Αγροτικής Ανάπτυξης και Τροφίμων
 - 0149 Υπουργεία Εσωτερικών
 - 00141 Υπουργείο Ανάπτυξης
 - 00142 Υπουργείο Εργασίας, Κοινωνικής Ασφάλισης και Πρόνοιας
 - 00143 Υπουργείο Προστασίας του Πολίτη
 - 00144 Άλλο
- 015 δήμοι-τοπική αυτοδιοίκηση 0151, 0152
 - 0151 Δήμος Αθηναίων
 - 0152 Περιφερειακοί δήμοι
 - 0153 Περιφέρεια Αττικής
 - 0154 Κέντρο Υποδοχής και Αλληλεγγύης Δήμου Αθηναίων (ΚΥΑΔΑ)
 - 0155^η Υγειονομική Περιφέρεια
 - 0156 Άλλο
- 016 Νοσοκομεία
 - 0161 Γενικό Κρατικό

0194 Άλλο

020 εργατικές ενώσεις/συνδικάτα

0021 Ένωσης Εργατοϋπαλλήλων του δήμου της Αθήνας.

0022ΟΤΑ Αττικής

0023 Άλλο

021α Δημοτικοί-Περιφερειακοί συνδυασμοί 021αβ, 021αγ

021αα Ανοιχτή Πόλη

021αβ Αθήνα, Πόλη της ζωής μας

021αγ Αττική Συνεργασία

021αδ Άλλο

022α Εταιρείες

022αα φαρμακευτική εταιρεία Pfizer Hellas

023αβ Exelixis

023αγ Interamerican

023αδ Άλλο

023α Πανεπιστήμια

023αα Ιατρική Σχολή Πανεπιστημίου Αθηνών

023αβ Άλλο

02 κατά της δράσης 021, 022, 023, 024, 025, 026

021 πολιτικά κόμματα

022 κοινωνικές ομάδες

023 κρατικοί φορείς

024 σύλλογοι/συνδικάτα

025 βουλευτές

026 ΜΜΕ

027 Άλλο

ΠΡΟΤΑΣΗ

Ποιά/ές ΕΝΑΛΛΑΚΤΙΚΗ/ές δράση/εις προτείνουν οι αντιδρώντες;

1. Πρόσληψη συμβασιούχων των οποίων η εκδίκαση των προσφυγών για τη μονιμοποίηση έχει αναβληθεί.
2. Κοινοποίηση παραστατικών εμπλεκόμενων ΜΚΟ

ΑΝΤΙΠΡΟΤΑΣΗ ΜΚΟ

ΦΟΡΕΙΣ ΠΟΥ ΣΥΜΜΕΤΕΧΟΥΝ ΣΤΗ ΔΡΑΣΗ 01,02,03

Υπουργείο.....01

Δήμοι.....	02
Άλλες ΜΚΟ.....	03
Σύλλογοι.....	04
Άλλο.....	05

ΑΡΙΘΜΟΣ1

Αριθμός μελών ΜΚΟ που κινητοποιούνται στην παραπάνω δράση

ΑΡΙΘΜΟΣ2

ΚΙΝΗΤΟΠΟΙΟΥΜΕΝΟΙ

Εθελοντές.....01

Επαγγελματίες.....02

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΟΛΙΤΩΝ ΣΤΟΥΣ ΟΠΟΙΟΥΣ ΑΠΕΥΘΥΝΕΤΑΙ Η ΔΡΑΣΗ

ΑΡΙΘΜΟΣ1 400

ΑΡΙΘΜΟΣ2 55000

ΑΡΙΘΜΟΣ3 300

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

Αφουξενίδης, Α. (2006) “Όψεις της κοινωνίας πολιτών στην Ελλάδα: Το παράδειγμα των περιβαλλοντικών και αντιρατσιστικών ΜΚΟ”. *Επιστήμη και Κοινωνία*, 16, σελ. 163-178

Αφουξενίδης, Α. (2008), “Μεταμοντέρνα Κουλτούρα: μια συζήτηση με αναφορά στο έργο του Jameson” στο Κονιόρδος, Σ. (επιμ) *Κοινωνική Σκέψη και Νεωτερικότητα*, εκδόσεις Gutenberg (υπό έκδοση).

Anderson P.1 1980. *Arguments Within English Marxism*. London: Verso, p.19–20.

Anheier, H. K. (1987). *Indigenous Voluntary Associations, Non-Profits, and Development in Africa*. In W. Powell, *The Non-profit Sector: A Research Handbook*, Yale University Press, New Haven

Anheier, Helmut K. and Salamon, Lester M. (2001) *Volunteering in cross-national perspective: initial comparisons*. Civil Society Working Paper series, 10. Centre for Civil Society, London School of Economics and Political Science, London, UK

Archambault, E. (1997). France. In L. M. Salamon and H. K. Anheier (eds), *Defining the nonprofit sector: a cross-national analysis*, The Johns Hopkins Nonprofit Sector Series, Manchester University Press, Manchester.

Barker, D. G. (1993). *Values and Volunteering*. In J. D. Smith (ed), *Volunteering in Europe, Voluntary Action Research*, second series, number 2, The Volunteer Centre, London.

Beck, U. (1999). *Schoene neue Arbeitswelt*, Campus, Frankfurt.

Bendaña, A.(2006). *NGOs and Social Movements ,A North/South Divide?* Civil Society and Social Movements Programme Paper Number 22 June 2006, United Nations Research Institute for Social Development

Bourdieu, Pierre. 1986. “The Forms of Capital.”Pp. 241–58 in *Handbook of Theory and Research for the Sociology of Education*, edited by J. Richardson. New York: Greenwood.

Budd A. 2001. *Capitalism, Sport and Resistance: Reflections, Culture, Sport, Society*, London:Routledge

- Clark, P. B. and J. Q. Wilson. 1961. "Incentive Systems: A Theory of Organizations." *Administrative Science Quarterly* 6:129–26.
- Colman, R., GPI Atlantic (2000) *The Economic Value Of Civic And Voluntary Work In Canada And Nova Scotia*, Halifax, Nova Scotia
- De Tocqueville, A. (1990/1835). *Democracy in America*, Vintage, New York. Deguchi, M. (2000, forthcoming). Japan.
- Diani, Mario. 1992. "The Concept of Social Movement." *The Sociological Review* 40: 1-25.
- . 2001. "A relational view of the social movement organisation vs. interest group distinction." Paper for the ECPR2001 General Conference, Canterbury, 6-8 September.
- Edwards, M. & Hulme, D. (1996). Too close for comfort? The impact of official aid on nongovernmental organizations. *World Development*, 24(6), 961-973.
- Evers, A. 1993. "The Welfare Mix Approach: Understanding the Pluralism of Welfare Systems," in *Balancing Pluralism: New Welfare Mixes in Care for the Elderly*, ed. A. Evers and I. Svetlik. Aldershot: Avebury, pp. 3- 31.
- Hudson, P. 1998. "Welfare Pluralism in the U.K.: Views from the Non-Profit Sector," *Canadian Review of Social Policy* 41:1-16.
- International Federation of Red Cross and Red Crescent Societies (IFRC) (1993). *Code of Ethics*, IFRC, Geneva.
- Gaskin, K., and Smith, J. D. (1997) . *A New Civil Europe? A Study of the Extent and Role of Volunteering*, The National Volunteering Centre, London.
- Gidron, B. (1997). The evolution of Israel's third sector: the role of predominant ideology. *VOLUNTAS*, 8(1), 11–38.
- Gidron, B., R. Kramer and L.M Salamon, eds. 1992. *Government and the Third Sector: Emerging Relationships in Welfare States*. San Francisco: Jossey-Bass.
- Harlow, Robert E., and Nancy Cantor. 1996. "Still Participating after All These Years: A Study of Life Task Participation in Later Life." *Journal of Personality and Social Psychology* 71:1235- 49.
- Hasenfeld, Yeheskel and Gidron, Benjamin (2005), "Understanding multi-purpose hybrid voluntary organisations": The contributions of theories on civil society,

social movements and non-profit organizations”, *Journal of Civil Society*, 1: 2, 97

— 112

Herzog, A., R. L. Kahn, J. N. Morgan, J. S. Jackson, and T. C. Antonucci. 1989. “Age Differences in Productive Activities.” *Journal of Gerontology: Social Sciences* 44(Supp.):S129–38

Kaldor, M. (2003), “The idea of global civil society”, *International Affairs*, 79 3: 583-593.

Kistler, Ernst/Noll, Heinz-Herbert/Priller, Eckhard (eds.),1999 *Perspektiven gesellschaftlichen Zusammenhalts*, Sigma, Berlin, 131 ff.

Κούση, Μ. (1998) «Ανάλυση της Τοπικής Διαμαρτυρίας: Μία μεθοδολογική προσέγγιση στη μελέτη των τοπικών περιβαλλοντικών κινητοποιήσεων». Στο Γ. Παπαγεωργίου (επιμ.) *Μέθοδοι στην Κοινωνιολογική Έρευνα*, Αθήνα: Τυπωθήτω.

Κούση, Μ. (2013) Η Ελληνική εκστρατεία διαμαρτυρίας κατά των Μνημονίων και των πολιτικών λιτότητας, *Κοινωνιολογική Επιθεώρηση*, τ. 1,

Kuti, É. (1997). Hungary. In L. M. Salamon and H. K. Anheier (eds), *Defining the nonprofit sector: a cross-national analysis*, The Johns Hopkins Nonprofit Sector Series, Manchester University Press, Manchester.

Larochelle, G. 1992. “The State and the Volunteer Ideology in Quebec: Issues in a Neoliberal Context (Etat et ideologie du benevolat au Quebec: les enjeux dans un contexte neo-liberal),” *Recherches-Sociologiques* 23(3):69-89.

Lewis, J. 1993. “Developing the Mixed Economy of Care: Emerging Issues for Voluntary Organisations,” *Journal of Social Policy* 22(2):173-92.

Livingstone, D. W. (2003). *The Education-Jobs Gap: Underemployment or Economic Democracy*. Toronto: Garamond Press.

Lyberaki A., Paraskevopoulos C.J.,(2002) *Social Capital Measurement In Greece*, Paper presented at the International Conference on Social Capital Measurement London U.K., September 25-27, 2002

Mason J., Η διεξαγωγή της ποιοτικής έρευνας, επιστημονική επιμέλεια Ν. Κυριαζή, μετάφραση Ε. Δημητριάδου, *Ελληνικά Γράμματα* 2003.

McPherson, Miller, Pamela Popielarz and Sonja Drobnic. 1992. "Social Networks and Organizational Dynamics." American Sociological Review 57: pp.153-170.

Meyer, C. A. (1995), George Mason University Fairfax, Virginia, U.S.A. Opportunism and NGOs: Entrepreneurship and Green North-South Transfers, World Development, Vol. 23, No. 8, pp. 1277-1289 Elsevier Science Ltd Great Britain

Moroz, Y. (2010), Domestic Funding of NGOs: Opportunities and Prospects , Paper presented by The Belarus Public Policy Fund based on a project of the Pontis Foundation and the Belarusian Institute for Strategic Studies

Mostashari A (2005). "An Introduction to Non-Governmental Organizations (NGO) Management," Iranian Studies Group, MIT.

Musick, Marc A., A. Regula Herzog, and James S. House. 1999. "Volunteering and Mortality among Older Adults: Findings from a National Sample." Journal of Gerontology: Social Sciences 54B:S173-S180.

Mutchler, J.E., Burr, J.A. and Caro, F.G., 'From paid worker to volunteer: leaving the paid labour force and volunteering in later life', Social Forces, Vol. 81, 2003, pp. 1267–1293.

Neysmith S., Reitsma-Street M.,(2000(Valuing Unpaid Work in the Third Sector: The Case of Community Resource Centres Canadian Public Policy – Analyse De Politiques, Vol. XXVI, No. 3

O'Connor, J., Orloff, A. & Shaver, S. (1999). States, Markets, Families: Gender, Liberalism and Social Policy in Australia, Canada, Great Britain and the United States. Cambridge: Cambridge University Press.

Pallister-Wilkins, Polly. "Radical Ground: Israeli and Palestinian Activists and Joint Protest against the Wall." Paper presented at the annual Mediterranean Research Meeting, European University Institute, Montecatini terme, Italy, March 12-15, 2008.

Passy, Florence. 2001. "Socialization, Connection, and the Structure/Agency Gap." Mobilization 6: pp.173-192.

Παπαγεωργίου Π. 1998. Μέθοδοι στην κοινωνιολογική έρευνα, Τυπωθήτω

Piliavin, Jane A., and Hong Wen Charng. 1990. "Altruism: A Review of Recent Theory and Research." Pp. 27-65 in Annual Review of Sociology. Vol. 16, edited by W. Richard Scott and Judith Blake. Annual Reviews.

Rifkin, J. (1993). The End of Work, Basic, New York.

Rogers EM. 1983. Diffusion of Innovations. New York: Free. 3rd ed.

Schervish, Paul. 1995. "Gentle as Doves and Wise as Serpents: The Philosophy of Care and the Sociology of Transmission." Pp. 1-20 in Care and Community in Modern Society, edited by P. Schervish, V. Hodgkinson, M. Gates, and Associates. San Francisco, CA: Jossey-Bass.

Sikkink, K., Keck, M. E., Activists Beyond Borders: Advocacy Networks in International Politics (Ithaca, NY: Cornell University Press, 1998). 3 Ann Simmons, P.J. and Florini "What the World Needs Now?" The Third Force: The Rise of Transnational Civil Society. Washington, DC: Carnegie Endowment for International Peace, 2000).

Skjelsbaek, K., A.D. "The Growth of International Nongovernmental Organizations in the Twentieth Century," International Organization, 25, no. 3 (1971) pp. 420-442.

Smith, David Horton. 1981. "Altruism, Volunteers and Volunteering." Journal of Voluntary Action Research 10:21-36.

Sotiropoulos, D.A. (2005), Positive and Negative Social Capital and the Uneven Development of Civil Society in Southeastern Europe Southeast European and Black Sea Studies Vol. 5, No. 2, May 2005, pp. 243-256, Taylor & Francis Group Ltd

Sotiropoulos D. A, Karamagioli E. (2005), Greek Civil Society: The Long Road to Maturity, Civicus Civil Society Index Shortened Assessment Tool Report For The Case Of Greece, Athens (2006)

Spar D. L. La Mure Lane T. (1995) ,The Power of Activism: ASSESSING THE IMPACT OF NGOS ON GLOBAL BUSINESS, University of Wisconsin, Madison

Statistics Canada. 1995. Household's Unpaid Work: Measurement and Valuation. Cat. No. 13-603E. Ottawa: Supply and Services Canada.

Stromquist N. P. (2002), NGOs in a New Paradigm of Civil Society, Current Issues in Comparative Education Vol.1(1) , Teachers College, Columbia University, November 15, 1998 Rossier School of Education University of Southern California

Tilly, Chris and Charles Tilly. 1994. "Capitalist Work and Labor Markets," Handbook of Economic Sociology: , Princeton NJ, Princeton University Press.

Thoits, Peggy A., and Lyndi N. Hewitt. 2001. "Volunteer Work and Well-Being." *Journal of Health and Social Behavior* 42:115-31.

Tough, A. (1978). "Major Learning Efforts: Recent Research and Future Directions," *Adult Education*, 28, 250-263.

United Nations. (1993). *System of National Accounts*, United Nations, New York.

United Nations. (1995). *Final Declaration and Programme for Action, World Summit for Social Development*, Copenhagen.

United Nations (1999). *International Year of the Volunteer 2001, Background Note*, United Nations Volunteers, Bonn, Germany.

Vathakou,E,

(2011),*The Financial Crisis and the Greek Development NGOs Development and Education Center European Perspective (EP)*

Wango (2008), "The NGO Handbook," World Association of NGOs.
http://www.ngohandbook.org/index.php?title=NGO_Overview)

Wilson, J. & Musick, M. A. (1997). "Who Cares? Towards an Integrated Theory of Volunteer Work." *American Sociological Review* 62(5), 694-713.

Wilson, John. 2000. "Volunteering." *Annual Review of Sociology* 26: pp.215-240.

Φραγκονικολόπουλος, Χ. (2007), *Ο Παγκόσμιος Ρόλος των Μη Κυβερνητικών Οργανώσεων*, εκδόσεις Σιδέρη.

Ψύλλα μ. *Μεθοδολογία της ανάλυσης ενός γεγονότος από τον έντυπο λόγο* (2010), εκδόσεις Τυπωθήτω

<http://www.mkoapostoli.com/>

<http://www.redcross.gr/>

<http://maziwiatopaidi.gr/>

<http://www.hamogelo.gr/>

<http://socialactivism.gr/index.php/koinonia-politon/71-internet-and-volunteering>
<http://socialactivism.gr/index.php/koinonia-politon/1003-thessalonikh-panellinia-platforma-energwn-politwn>
http://panellinio-paratiritirio.blogspot.gr/2012/04/blog-post_12.html
<http://panellinio-paratiritirio.blogspot.gr/2012/04/blog-post.html>
<http://panellinio-paratiritirio.blogspot.gr/2012/03/22-2012-2137-40192011-2012.html>
<http://xeblogarisma.blogspot.com/?expref=next-blog>
http://edo-mko.gr/index.php?option=com_content&task=view&id=713
<https://www.facebook.com/groups/288027277645/>
<https://www.facebook.com/elix.ngogreece>
<https://www.facebook.com/groups/181183709351/>
<http://dkratame.blogspot.com/>
<http://volunteers.neagenia.gr/>
http://volunteers.neagenia.gr/index.php?option=com_content&view=category&layout=blog&id=27&Itemid=57
<http://volunteer4greece.gr/s/v4g/>
<http://blog.volunteer4greece.gr/>
www.kean.gr
<http://diktyo-ethelonton-zografou.blogspot.com/>
<http://blackmediterraneanpirate.wordpress.com/>
<http://ethelontismosvolos.wordpress.com/>
<http://www.activistis.gr/2014/03/future-library-2014.html>
http://ksipnistere.blogspot.com/2014/04/blog-post_483.html
<http://antigoldgr.org/blog/2014/02/24/catapa/>
http://tro-ma-ktiko.blogspot.com/2014/03/blog-post_6642.html
<http://svemko.espivblogs.net/?p=164>
<http://alba-goodcitizenship.blogspot.com/2010/06/blog-post.html>
<http://fadomduck2.blogspot.com/2014/04/atenistas-minoistas-tedx.html>
<http://redflyplanet.blogspot.com/2014/03/mko.html>
<http://www.stopcrisis.gr/2013/11/blog-post.html>
<http://dionysoskoufitsa.blogspot.com/2014/03/blog-post.html>
<http://ngopraksis.blogspot.com/2013/02/praksis.html>
http://kostasxan.blogspot.com/2014/02/blog-post_5034.html
http://indobserver.blogspot.com/2014/02/blog-post_1865.html
<http://dimosagiou.blogspot.com/2012/04/normal-0-false-false-false-el-x-none-x.html>
http://vimapr.blogspot.com/2012/10/blog-post_27.html
<http://oallosanthropos.blogspot.com/>

<http://politistikokentrovirona.blogspot.com/2013/10/2610.html>

<http://pinakio.blogspot.com/2014/03/150.html>